

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ ŠESTÝ ROČNÍK

1

Využitím jaselských tradic k dalšímu rozvoji forem a metod operačního a bojového použití raketového vojska a dělostřelectva

15. leden 1945 se stal významnou součástí bojových tradic Československé lidové armády, významnou především pro nás, příslušníky raketového vojska a dělostřelectva. V tento pamětní den si v našich štábech, útvech a jednotkách každoročně připomínáme stále živý odkaz dělostřelců 1. československého armádního sboru v SSSR, kteří svým bojovým vystoupením v rámci 38. sovětské armády generálplukovníka Moskalenka v bojích u Jasla prokázali vysoké morálně politické vlastnosti, hluboké internacionální cítění, skutečné vlastnictví a také vysoké vojenské odborné kvality.

Splnit náročné úkoly dovedného a skrytého manévru v těžkých povětrnostních podmínkách, soustředění potřebného množství dělostřeleckých hlavních na hlavním směru k dosažení palebné převahy nad nepřítelem, organizace těsné součinnosti se vševojskovými svazky a útvary Sovětské armády, zabezpečení nepřetržitého a pevného velení a řízení účinné palby dělostřelectva, organizace a řízení dělostřeleckého průzkumu vyžadovalo uplatnit v praxi všechny principy operačního a bojového použití dělostřelectva.

Jsme hrdí na to, že naši předchůdci splnili tyto úkoly se ctí. Nechceme však, aby tato slavná tradice dělostřelectva Československé lidové armády zůstala jen historickou událostí nenaplněnou novodobou skutečností. Snažíme se o to, aby postoj všech náčelníků, velitelů, štábů i vojsk — příslušníků raketového vojska a dělostřelectva k bojovým tradicím byl aktivní, tvůrčí, a to jak v operační, tak i bojové přípravě. Tuto aktivitu chceme cílevědomě usměrňovat k plnění úkolů Rozkazu ministra národní obrany na výcvikový rok 1975 až 1976.

Za hlavní úkol považujeme trvalé zvyšování úrovně bojové pohotovosti raketového vojska a dělostřelectva. Nastoupená cesta i směry dalšího rozvoje v této oblasti ukazují, že společným, koordinovaným úsilím můžeme dosahovat zcela mimořádných a ještě před několika lety nemyslitelných výsledků. Naši velitelé, štáby a vojska mají v této oblasti značné zkušenosti. Tyto budeme

rozvíjet k naplnění požadavků Rozkazu ministra národní obrany a ostatních výcvikových dokumentů na výcvikový rok.

Požadavky na bojovou pohotovost raketového vojska a dělostřelectva neustále rostou. Je to úkol značně složitý a také mnohostranný. Generální tajemník ÚV KSSS soudruh L. I. Brežněv, když hovoří o bojové pohotovosti vojsk, říká: „V bojové pohotovosti vojsk se jako v ohnisku sbíhá obrovské úsilí a hmotné náklady lidu na vyzbrojování armády, bojový výcvik a kázeň všech příslušníků armády, umění velitelského sboru řídit vojska a mnoho jiného.“ Lepší klasifikaci můžeme sotva kde hledat.

V souladu s těmito aspekty klade Rozkaz ministra národní obrany značný důraz na všestrannou připravenost velitelů a štábů. Při realizaci těchto úkolů jsou pro nás významným zdrojem poučení bojové zkušenosti československých dělostřelců, které získali v bojích u Jasla. Plánování, organizace a vedení paleb dělostřelectva při průlomu připravené obrany nepřítele, boj s nepřátelským dělostřelectvem k dosažení palebné převahy nad nepřítelem a další úkoly RMNO vyžadují systematickou přípravu velitelů a štábů, dokonalé ovládnutí všech způsobů operačního a bojového použití raketového vojska a dělostřelectva na všech stupních. Tyto úkoly nemůžeme v současných podmínkách plnit již zastaralými formami a metodami.

Úspěšné řešení složitých a náročných úkolů, kladených na velitele a štáby raketového vojska a dělostřelectva, předpokládá široce využít dostupné technické prostředky, výpočetní techniku, různé grafiky, rozmnožovací techniku, grafickou techniku atd. Zlepšování pracovních metod štábů raketového vojska a dělostřelectva je jednou z důležitých forem zdokonalování řízení vojsk a je zaměřeno s hlavním důrazem na zvýšení jeho operativnosti.

Ministr obrany SSSR maršál Sovětského svazu soudruh A. A. Grečko ve své stati „Na stráž míru a výstavby komunismu“ píše o tom, jak „mimořádně aktuální se stává úkol osvojit si vědecké metody velení vojskům na základě nových technických prostředků... Vojenská věda musí přispívat ke zdokonalování techniky velení, systému spojení, musí napomáhat dalšímu zavádění výpočetní techniky a jiných automatizačních prostředků do štábů a jejich správnému využívání. Velení vojskům, založené na pevném teoretickém základě, na hlubokých vojenskotechnických vědomostech, je důležitou podmínkou zvyšování bojové pohotovosti vojsk“. Tato slova vychází z hluboké analýzy potřeb výstavby ozbrojených sil socialistického státu a ze všestranné pozornosti, kterou Komunistická strana Sovětského svazu a sovětský stát věnují připravenosti armády.

Soustavnou péči a starostlivost o další rozvoj a výstavbu Československé lidové armády a v tom i o raketové vojsko a dělostřelectvo věnují i Komunistická strana Československa a vedoucí představitelé našeho státu. Úspěchy, kterých dosahuje naše národní hospodářství za prozíravého stranického a státního řízení, těsná bratrská spolupráce se Sovětským svazem a ostatními socialistickými státy vytvářejí podmínky, aby naše raketové vojsko a dělostřelectvo bylo vybavováno soudobou moderní bojovou technikou, účelnými a vysoce výkonnými palebnými komplety, které v plném rozsahu splňují požadavky a potřeby vedení soudobé operace a boje. I v této oblasti úspěšně pokračujeme v tradicích, které se zrodily v letech druhé světové války.

Spolu s výstavbou a dalším rozvojem raketového vojska a dělostřelectva ČSLA sledujeme i nové požadavky, které soudobé operační umění přináší a klade na operační a bojové použití raketového vojska a dělostřelectva.

Cvičení i některé další zkušenosti svědčí o stále narůstající aktivitě vedení bojové činnosti, která se projevuje ve snaze v co nejkratším čase zničit protivníka a dosáhnout přitom maximální efektivity. Dále to je zvyšující se procento sil a prostředků, které se bezprostředně účastní vedení bojové činnosti. V neposlední řadě můžeme sledovat větší složitost a různorodost forem vedení bojové činnosti, v nichž se projevuje rozpor mezi dosavadními metodami a způsoby plánování a řízení bojové činnosti vojsk a narůstajícími možnostmi moderní bojové techniky.

Zvyšovat úroveň aktivity vedení bojové činnosti raketového vojska a dělostřelectva v operaci předpokládá trvale sledovat a studovat časové možnosti v souladu s technickými parametry palebných kompletů při umlčování a ničení nepřítelů. Analýza celého procesu, charakterizovaného hlavními složkami — průzkum, velení, palba — však ukazuje, že nejen kvalita palebných kompletů, ale i včasné a přesné zjištění objektů (cílů) pro palbu, zpracování zjištěných podkladů a jejich předání palebným jednotkám se významně podílejí na aktivitě bojové činnosti raketového vojska a dělostřelectva.

Pravděpodobnost zasažení cíle je přímo úměrná času, který uplyne od doby zjištění cíle do doby jeho napadení palbou. Soudobá moderní bojová technika umožňuje většině palebných prostředků protivníka zkrátit dobu pobytu na jednom místě (např. v palebném postavení) na nejmenší možnou míru. Tyto skutečnosti kladou zvýšené požadavky na organizaci a vedení průzkumu objektů (cílů) pro palbu. Prostředky průzkumu podléhají rovněž prudkému rozvoji a určitým způsobem zaostávají za rozvojem palebných systémů. Proto je zde velmi nutná těsná součinnost, jejich vysoce efektivní využívání v zájmu získání včasných a hodnověrných údajů o nepříteli v průběhu celé operace. Ovšem i v této oblasti se musí projevit soustředění úsilí průzkumu na hlavní a rozhodující směry činnosti vojsk a vysoká operativnost v jeho řízení.

Významným požadavkem zvyšování úrovně aktivity vedení bojové činnosti raketového vojska a dělostřelectva v soudobé operaci je, aby náčelníci a štáby raketového vojska a dělostřelectva na operačních i taktických stupních zvládli základní principy řízení a velení. Tento požadavek vyplývá ze změn v prostředcích a způsobech vedení operace a boje, ze zvětšení objemu opatření v oblasti velení a ze zkracování lhůt plnění úkolů.

V operacích druhé světové války bylo dosahováno plného využití bojových možností dělostřelectva při centralizovaném velení a řízení jeho palby. Od tohoto způsobu se přecházelo k decentralizaci pouze tehdy, kdy se stával brzdou v rychlém zahájení palby na rozhodujících směrech bojové činnosti vojsk. Stále se zvyšující aktivita bojové činnosti vyžaduje, aby dělostřelectvo pronikavě zkracovalo lhůty rozvíjení a zahájení palby. Vyšší stupeň samostatnosti vševojskových svazků a útvarů, jejich širší pásma činnosti i často nesusvislá fronta vyžadují určitý stupeň decentralizace velení dělostřelectvu a řízení jeho palby. Podmínkou však je zachování schopnosti rychlého přechodu k centralizovanému řízení palby na rozhodujícím směru. Centralizované velení a řízení palby na operačním stupni budeme však realizovat v rozhodujících fázích operace: v období průlomu připravené obrany nepřítelů, při zasažení druhých sledů (záloh), při odrážení protiúderů (protiztečí), při protipřípravě apod.

Soustředit potřebné množství sil a prostředků dělostřelectva k průlomu u Jasla bylo možné jenom proto, že velení těmto prostředkům bylo naprosto

pevné a centralizované. Byly uplatněny v plném rozsahu trvale platné principy řízení, jejichž zvládnutí je i v současných podmínkách nezbytné.

Vysoká organizovanost při velení je jedním z nejdůležitějších požadavků, který klademe na náčelníky, velitele a štáby raketového vojska a dělostřelectva všech stupňů. Tento požadavek však můžeme úspěšně plnit jen s uplatněním racionálních metod řízení.

Zvláště důležitým požadavkem, který umožňuje a dále umocňuje efektivnost velení soudobým palebným prostředkům je vysoká operativnost, včasná reakce na jakoukoli změnu v průběhu operace spolu s vydáním potřebných nařízení vykonavatelům. To má v oblasti velení palebným prostředkům zvláštní význam. K tomu je nutné, abychom práci ve štábech raketového vojska a dělostřelectva organizovali a řídili na vědeckém základě, abychom tyto štáby vybavovali stále výkonnějšími prostředky velení. Jejich rozvoj považujeme v této oblasti za prvořadý.

Stále vyšší podíl prostředků, které se zúčastňují bezprostředně bojové činnosti, zmíněnou již aktivitu dále násobí. Projevuje se to ve všech druzích bojové činnosti raketového vojska a dělostřelectva. Zvláště pak v období, kdy bojová činnost probíhá bez použití zbraní hromadného ničení, bude třeba řešit takové úkoly, jako je např. protibaterijní činnost. Tento důležitý úkol však nabývá nové kvality, ovlivněné technickým rozvojem palebných prostředků, které zvýšily svoji manévrovost a odolnost. Víme, že v mnoha armádách kapitalistických států jsou ve výzbroji protitankové samohybné kanóny, samohybné houfnice 105 a 155 mm, samohybné kanóny 175 mm, samohybné houfnice 203,2 mm a další vysoce mobilní prostředky. Umlčování a ničení těchto samohybných palebných prostředků protivníka vyžaduje přehodnotit současné způsoby vedení paleb na baterie. K tomuto cíli slouží mimo jiné i vydání nových Pravidel střelby a řízení palby pozemního dělostřelectva v letošním roce. Vedení boje s nepřátelským dělostřelectvem v operaci nemůžeme časově nijak omezit a je nutné dělostřelecké baterie umlčovat a ničit stejně jako např. prostředky jaderného napadení, tj. v průběhu celé operace a boje ihned po jejich zjištění.

Zvětšování počtů bojových prostředků na frontě se projevuje v požadované hustotě dělostřelectva na 1 km fronty, která se v závislosti na druhu bojové činnosti pohybuje od 30 do 140 hlavních. Proto např. při průlomu připravené obrany nepřítelů o šířce úseku 10 km se setkáváme s množstvím 1000 až 1400 dělostřeleckých hlavních. Uvedené hodnoty ukazují, že nemůžeme vytvářet převahu sil a prostředků na všech směrech bojové činnosti vojsk, ale vytvořit ji tam, kde to vyžaduje zámysl operace, kde můžeme tuto kvantitu efektivně měnit na kvalitu, tj. na rozhodujícím směru útoku. „Mít v rozhodující chvíli na rozhodujícím místě zdrcující převahu sil — to je „zákon“ vojenských úspěchů...“ napsal V. I. Lenin. To je také princip, který s úspěchem používala slavná Sovětská armáda ve druhé světové válce, princip, který tak úspěšně aplikovali i českoslovenští dělostřelci v útočné operaci 38. armády u Jasla v lednu 1945. Potvrzují to i obecné charakteristické zvláštnosti použití dělostřelectva Sovětské armády ve druhé světové válce, které spočívaly v podstatném zvýšení hustoty palby za jednotku času, v rozsáhlém manévru v terénu, v současném umlčení palbou nepřátelské obrany do velké hloubky a konečně i přechod k ničení a umlčování cílů a objektů na velké ploše.

Na složitost a rozličnost forem bojové činnosti upozorňuje již V. I. Lenin ve svém díle „Partyzánská válka“. V soudobé operaci je tento jev ještě mar-

kantnější a vlivem zavádění stále ničivějších prostředků vedení války dochází k rychlým změnám v jejím průběhu. Zatímco na jednom úseku fronty vojska vedou rozhodný útočný boj, na druhém se houževnatě brání, vedou střetná sražení, protizteče a protiúder. Přitom musí být připravena k přechodu od jedné formy vedení operace a boje ke druhé.

Raketové vojsko a dělostřelectvo, jakožto mohutný palebný prostředek v rukách vševojskového velitele, je schopné v součinnosti s ostatními prostředky ničení v řadě případů vytvářet podmínky pro rychlý a úspěšný přechod od jednoho způsobu operace a boje ke druhému. Je proto zcela nezbytné, aby náčelníci a štáby raketového vojska a dělostřelectva spolehlivě zvládli všechny formy a způsoby vedení bojové činnosti raketového vojska a dělostřelectva.

Zcela mimořádné místo zaujímá v tomto procesu nepřetržitá součinnost raketového vojska a dělostřelectva se všemi druhy vojsk, především pak se vševojskovými svazky a útvary. V podmínkách rychle se měnící situace úspěšná bojová činnost vyžaduje uplatnit při organizaci součinnosti vysokou dovednost, pružnost velení a řízení jednotek a útvarů, operativnost a cílevědomost.

Abychom mohli i v budoucnu dále rozvíjet formy a metody operačního a bojového použití raketového vojska a dělostřelectva v operaci právě na základě jaslenských tradic, musíme spolu s nimi uplatňovat jako hlavní požadavek, který vyplývá z leninských principů řízení, a to vědecký přístup k řešení otázek řízení. Velitelé a štáby raketového vojska a dělostřelectva musí tento požadavek pochopit v plném rozsahu a v plné hloubce. Musí domýšlet vliv nových jevů soudobé operace na svoji práci a řídicí činnost i na činnost podřízených štábů a vojsk, musí cílevědomě uplatňovat a náročně prosazovat vytyčenou linii Rozkazu ministra národní obrany na výcvikový rok a tvořivým přístupem se podílet na rozvoji operační a bojové připravenosti raketového vojska a dělostřelectva Československé lidové armády.

Jsme hrdi na to, že máme kde čerpat zkušenosti i inspiraci k plnění našich náročných úkolů. Jsou to bojem prověřené principy sovětského operačního umění, kterých úspěšně využívali i naši předchůdci u Jasla a zakladatelé slavných tradic dělostřelectva Československé lidové armády. Jaselské tradice jsou a budou i nadále inspirujícím zdrojem k dalšímu zvyšování operační a bojové připravenosti raketového vojska a dělostřelectva naší Československé lidové armády.

Politickovýchovná práce v našich svazcích a útvech účinně využívá jaslenských tradic k dalšímu rozvoji aktivity a iniciativy, která se úspěšně rozvíjí v období příprav na XV. sjezd Komunistické strany Československa. Svědčí o tom i řada uzavřených socialistických závazků kolektivů i jednotlivců na počest tohoto významného mezníku v životě našich národů.

Tradice československých dělostřelců účinně napomáhají ve výchovné činnosti a pěstují v nás vděčnost Sovětskému svazu, jeho Komunistické straně a jeho lidu, který přinesl tak těžké oběti i za osvobození naší vlasti od fašismu. Vždyť znovu si při této příležitosti oslav jaslenské operace a slavného bojového vystoupení československých dělostřelců v jejím rámci připomínáme význam našeho těsného spojení se Sovětským svazem a spolupráce s jeho hrdinnou armádou, která byla jak ve válečných letech, tak je i v období mírového rozvoje a budování socialismu v naší vlasti pro nás — příslušníky Československé lidové armády — trvalým vzorem vojenského mistrovství.

Socialistická vojenská věda a bojová pohotovost

Nepřítel je stále dosud odhodlán řešit sporné mezinárodní problémy především silou. Socialistické státy musí proto uplatňovat leninské principy mírového soužití dvou protichůdných společenských systémů tak, že současně s prosazováním všech zásad k zabezpečení míru na celém světě musí nadále upevňovat svou bojovou sílu a připravenost.

Proto ČSLA, která je částí svých sil ve stále bojové pohotovosti, plní již v míru důležité vojenskopolitické a sociální úkoly, spolehlivě chrání náš lid před vnitřním a vnějším nepřítelem a v součinnosti s ostatními armádami Varšavské smlouvy vyso-

kou bojovou pohotovostí a připraveností objektivně působí k odvrácení války a přispívá tak k upevnění míru. Je tomu tak proto, že stále rostoucí síla armád Varšavské smlouvy varuje nepřítele před realizací jeho agresivních záměrů.

Protože do velitelských a štábních funkcí ČSLA přicházejí noví mladí důstojníci, z nichž mnozí nemají dosud v otázkách bojové pohotovosti potřebné teoretické znalosti a praktické zkušenosti, pokusím se v článku objasnit základní metodologická hlediska sovětské vojenské vědy v oblasti bojové pohotovosti, s příslušnou aplikací na podmínky ČSLA.

Kategorie, zákony a metodologické principy marxisticko-leninské filosofie a jejich vztah k vojenské vědě

Úspěšné plnění úkolů bojové pohotovosti vyžaduje všestranné využití všech nových vědeckých poznatků z ekonomické, politické, ideologické i vojenské oblasti. Toho můžeme dosáhnout jen důsledným uplatněním kategorií zákonů a metodologických principů marxisticko-leninské (dialektickomaterialistické) filosofie.

Podle stupně a obecnosti poznání objektivní reality, rozeznává marxisticko-leninská filosofie filosofické a speciální kategorie.

Filosofické kategorie jsou svým charakterem natolik obecné a univerzální, že nacházejí uplatnění ve všech oborech společenské praxe. Jsou tak významné, že se

bez nich neobejde žádný společensky závažný druh praktické činnosti. Patří sem např. kategorie jedinečné, zvláštní a obecné, příčina a účinek, podstata a jev, možnost a skutečnost, obsah a forma, nutnost a nahodilost atd.

Speciální kategorie mají nižší stupeň obecnosti a platnosti a nižší světónázorovou teoretickou a metodologickou významnost. Do skupiny speciálních kategorií patří např. kategorie vojenské vědy.

Zákony marxisticko-leninské filosofie odrážejí nejobecnější rysy objektivních procesů vývoje lidské společnosti. Tyto zákony jsou v plném rozsahu platné

i v kategorii vojenské vědy a v její jedné oblasti — bojové pohotovosti. Např. zákon negace vyžaduje zkoumat bojovou pohotovost v procesu nepřetržitého vývoje, vidět dopředu pravděpodobný směr vývoje a nechávat novou kvalitu jako naprostou negaci dřívějšího dosaženého stupně bojové pohotovosti, ale jako jeho negaci v dialektickém smyslu, tj. považovat dosavadní stav bojové pohotovosti za základ dalšího nového, vyššího stupně bojové pohotovosti.

Takový přístup umožňuje správně posuzovat vztah nové a staré kvality a překonat nihilistický vztah ke všemu minulému. Zavedení nové, účinnější techniky neznamená, že starší technika pozbývá na významu. Např. rakety s jadernými hlavicemi, přestože se staly základem úderné síly vojsk, neznamenají vyřazení konvenčních zbraní. Zavedení bojových vozidel pěchoty do výzbroje nevyžaduje okamžité zrušení ostatních typů obrněných transporterů. Zavádění plně automatizovaného výrobního zařízení P-161 ŠNUR pro vyhlášení signálů bojové pohotovosti neznamená, že již není třeba věnovat pozornost údržbě dosavadního systému vyrozumění apod.

Mezi metodologické principy patří např. princip objektivnosti, třídnosti, stran-

kosti, komplexnosti, jednoty teorie a praxe, konkrétně historického přístupu, determinismu, poznatelnosti světa a jiné. Uplatňováním těchto metodologických principů v bojové pohotovosti vytváří pro velitele a příslušníky štábů podmínky pro vyloučení subjektivismu, voluntarismu, praktikismu, dogmatismu, formalismu z jejich činnosti.

Mezi marxisticko-leninskými metodologickými principy uplatňovanými v bojové pohotovosti zaujímají zvláště výrazné místo principy objektivnosti a stranickosti.

Důsledné uplatňování **principu objektivnosti** v bojové pohotovosti vyžaduje postupovat k jevům a procesům bojové pohotovosti jako k objektivní realitě, neztotožňovat subjektivní přání se skutečností a nezavírat oči před nedostatky, objektivně vymezit podstatná a nepodstatná fakta, nalézat hlavní příčiny kladných i negativních výsledků a odhalovat rezervy. Narušení principu objektivnosti vede ve svých důsledcích nejen k subjektivismu, ale i k ideologickým chybám.

Princip stranickosti v bojové pohotovosti vyžaduje uplatňovat vedoucí úlohu KSČ, dělnické třídy, nesmiřitelně bojovat proti reakční ideologii přežívajících tříd, upevňovat obranu socialistické vlasti atd.

Bojová pohotovost jako objekt zkoumání vojenské vědy

Bojová pohotovost je objektem zkoumání marxisticko-leninského učení o válce a armádě a sovětské vojenské vědy.

Marxisticko-leninské učení o válce a armádě zkoumá filosofické, ekonomické a sociálně politické faktory bojové pohotovosti, zákonitosti formování vojenské síly státu i bojové síly ozbrojených sil.

Zkoumá též ekonomické, morálně politické a vědeckotechnické základy bojové síly armády, sociálně politické zákonitosti rozvoje ozbrojených sil a principy jejich budování. To, že marxisticko-leninské učení o válce a armádě zkoumá bojovou pohotovost, má velký metodologický význam. Kategorie, zákony a principy marxisticko-leninského učení o válce a armádě umožňují hlouběji poznávat zákonitosti, které působí ve vojenství, a tím reálně rozvíjet vojenskou vědu. Současně přispívají k úspěšnému řešení složitých teoretických otázek bojové pohotovosti a usměrňují činnost velitelů, náčelníků, příslušníků štábů, politických a stranických orgánů a organizací k cílevědomé výchově a výcviku vojsk.

Vojenská věda zkoumá zákony války a doporučuje využití těchto zákonů k dosažení vítězství nad nepřítelem. Je jednou z mnoha oblastí bojové pohotovosti.

Současně je však vojenská věda důležitým faktorem, který **přímo působí na zdokonalování strategické, operační i taktické bojové pohotovosti**. Využívá nejnovějších výsledků výzkumu všech vědních oborů a na základě marxisticko-leninského přehodnocení získaných poznatků navrhuje neoptimálnější způsoby, formy a metody vedení soudobé války. Pomáhá teorii vojenského umění správně řešit závažné problémy, jako je např. racionální organizace ozbrojených sil, vzájemný poměr jednotek druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, vztah člověka a techniky, způsob týlového a technického zabezpečení atd.

Výsledky vojenské vědy jsou v konkrétní podobě ztělesněny v nejmodernější technice zaváděné do vojsk, ve stanovení nejefektivnějšího způsobu jejího používání k ničení agresora, ve vypracování nejspolehlivějšího systému velení vojskům, v uplatnění moderních metod a forem výcviku a výchovy vojsk atd.

Výsledky vojenské vědy jsou zahrnuty do ustanovení řádů a předpisů. Důsledné plnění těchto ustanovení snižuje nebezpečí chyb v činnosti velitelů a přispívá k vysoké cílevědomosti, rytmičnosti a sladčnosti bojové pohotovosti.

K upevňování bojové pohotovosti přispívají všechny součásti a odvětví vojenské vědy, mezi něž patří: obecná teorie, teorie vojenského umění, vojenská historická věda, teorie výcviku a výchovy vojsk, vojenská administrativa, vojenská geografie a vojenské technické vědy.

Obecná teorie vojenské vědy plní základní metodologickou úlohu. Zkoumá a určuje obecné i specifické zákony ozbrojeného zápasu a na základě poznání objektivních zákonů stanoví základní faktory, které jsou určující pro vítězství ve válce. V obecné podobě zkoumá zvláštnosti, podmínky, prostředky a možnosti ozbrojeného zápasu, rozebírá ekonomické, morální i vlastní vojenské faktory, které mají vliv na charakter, průběh a výsledky války a dává výchozí závěry, jimiž se řídí všechny ostatní základní součásti a odvětví vojenské vědy.

Zpracovává doporučení pro cílevědomé využívání ekonomických, morálně politických a vědeckotechnických možností socialistického státu k dalšímu zvyšování bojové pohotovosti ozbrojených sil.

Teorie vojenského umění zkoumá způsoby a formy válečné činnosti různého měřítka, vedení ozbrojeného zápasu na souši i ve vzduchu. Je návodem k činnosti pro velitelský sbor při přípravě a vedení různých druhů vojsk a druhů ozbrojených sil v této činnosti. Na základě aplikace výsledků obecné teorie vojenské vědy, teorie vojenského umění, stanoví, že rozhodujícími opatřeními k odrazení agrese nepřítel a snížení jeho možností rozpoutat válku s překvapením je udržování všech druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb ve stálé bojové pohotovosti.

Teorie vojenského umění též stanoví zásady uvádění vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti a rozpracovává systém přechodu vojsk z mírového na polní způsob života a způsob zahájení a vedení boje k odrazení a úplnému zničení agresora.

Konkrétní opatření k zabezpečení různých stupňů bojové pohotovosti a způsoby vedení bojové činnosti svazů, svazků a útvarů s použitím nebo bez použití jaderných zbraní rozpracovávají v rámci teorie vojenského umění její součásti, mezi něž patří strategie, operační umění a taktika.

Vojenskohistorická věda vyhodnocuje závěry a zevšeobecňuje zkušenosti z historie válek, vojenské vědy a vojenského umění, z historie ozbrojených sil, výzbroje a vojenské techniky, vojenské historiografie a vojenského archivnictví v celku i v jejich zvláštnostech. Tím umožňuje vedení ozbrojených sil přijímat účelná opatření k vyloučení dřívějších chyb a nedostatků, což zvyšuje strategickou, ope-

rační i taktickou bojovou pohotovost ozbrojených sil.

Vojenská administrace rozpracovává zásady výstavby, organizace a řízení ozbrojených sil, průběh vojenské služby, organizaci života a služby vojsk, mobilizaci a demobilizaci, vojenské hospodaření apod. Vypracováním závěrů a doporučení pro velení ozbrojených sil z uvedených oblastí života vojsk přispívá k plněnímu zvyšování bojové pohotovosti ozbrojených sil.

Vojenská geografie zkoumá soudobý vztah politických, ekonomických, přírodních a válečných podmínek různých zemí, válečist a jednotlivých prostorů z hlediska jejich vlivů na přípravu a vedení bojové činnosti a války v celku. Stanoví nejdůležitější průmyslová a politicko-administrativní centra a ekonomické prostory strategického a operačního významu, které se mohou stát objekty válečné činnosti, zpracovává potřebné údaje o přírodních podmínkách, o obyvatelstvu, společenském a státním zřízení, o vnitřní a vnější politice, o výrobních silách, přírodních zdrojích, o rozmístění a úrovni průmyslu a zemědělství, o válečném průmyslu, dopravě a financích příslušných zemí světa. Zpracovává závěry o válečném potenciálu, početnosti a množství rozvíňovaných ozbrojených sil v době války a o připravenosti válčist. Odhaluje vliv různých sociálně politických podmínek na vedení války apod. Na základě všestranné analýzy uvedených i dalších oblastí umožňuje přijímat potřebná opatření ke zvýšení bojové pohotovosti ozbrojených sil.

Vojenské technické vědy řeší specifické i obecné úkoly všestranného technického rozvoje ozbrojených sil. Zkoumají problémy vývoje a konstrukce výzbroje a napomáhají nejrychlejší možné výrobě nových zbraní a bojové techniky v potřebném množství. Zpracovávají technické postupy exploatace i bojového použití nových zbraní a bojové techniky. Tím zásadně přispívají k zabezpečování trvale vysoké bojové pohotovosti ozbrojených sil.

V současné době vojenská věda zkoumá charakter ozbrojeného zápasu a způsoby jeho vedení, zpracovává návrhy na využití ozbrojených sil a na jejich všestranné zabezpečení. Studuje a rozpracovává možnosti dalšího zkracování přechodu vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti v nejrůznějších podmínkách, stanoví zásady jednotného plánování a formování principů bojové pohotovosti a vypracovává kritéria hodnocení všech stupňů strategické, operační i taktické bojové pohotovosti.

V souhrnu můžeme říci, že vojenská

věda přispívá k upevnění bojové pohotovosti tím, že:

— Rozpracovává zásady budování ozbrojených sil, analyzuje vztahy mezi jednotlivými druhy ozbrojených sil, mezi druhy vojsk a speciálními druhy vojsk a služeb, stanoví optimální míru technické nasycenosti ozbrojených sil odpovídající požadavkům soudobé války a úrovni vědeckotechnického pokroku, určuje vzájemný vztah jaderných sil a konvenčních zbraní, bojových a zabezpečujících sil a prostředků. Navrhuje opatření ke zvýšení palebné síly a manévrovosti vojsk, odolnosti vojsk před ničivými účinky zbraní hromadného ničení, k upevnění uvědomělé vojenské kázně apod.

— Rozvíjí zásady velení vojskům. Zpracovává návrhy na další zkvalitnění nepřetržitosti, pevnosti, spolehlivosti, operativnosti a pružnosti velení vojskům. Doporučuje zavádět automatizované systémy velení a moderní výpočtovou techniku s cílem dosáhnout toho, aby pohotovost systému velení byla vždy na vyšší úrovni než je pohotovost vojsk.

— Zkvalitňuje úroveň výchovy a výcviku vojsk. Zpracovává zásady formování vysokých morálně politických, bojových a psychologických vlastností vojsk, stanoví strukturu a obsah vojenské výchovy a výcviku, ujasňuje vztah mezi teorií a praxí, určuje zásady formování sladěných a bojeschopných vojenských kolektivů atd.

Vojenská věda dosáhla v této oblasti určitých výsledků. Vypracovala návrhy na

vytvoření nejefektivnějšího systému výcviku, který umožňuje zkracovat lhůty zvládnutí nové bojové techniky a dosáhnout vysoké úrovně specializace při současném zabezpečení vzájemné zastupitelnosti, doporučila zavést do ozbrojených sil nejmodernější automatizované učební přístroje, pomůcky a podstatně přispěla ke zdokonalování učebně výcvikové základy.

— Rozvíjí a uplatňuje technický pokrok. Vytváří podmínky pro konstrukci, projektování a výrobu nových bojových prostředků, zdokonaluje prostředky velení s důrazem na vytvoření účinného systému shromažďování a vyhodnocování informací pro rychlé a přesné rozhodování a pro pohotovost doručování přijatých rozhodnutí podřízeným stupňům velení apod.

Zvýraznění faktoru času bojové pohotovosti vyžaduje, aby vojenská věda zpracovávala zásady zkrácené přípravy techniky k bojovému použití a stanovila zásady jejího ošetřování, opravování a využívání. Tyto požadavky kladou zvýšené nároky na vojenskotechnické znalosti všech příslušníků ozbrojených sil, zvláště pak vojáků z povolání. Bez vysoké technické připravenosti velitelů a štábů není možné úspěšně řešit ani taktické, ani operační úkoly. Technické znalosti umožňují velitelům a štábům správně organizovat využívání bojové techniky a chránit ji před předčasným opotřebením, předcházet haváriím a katastrofám. Tím přispívají ke zvyšování bojové pohotovosti.

Charakteristika bojové pohotovosti

Bojovou pohotovost v nejširším pojetí můžeme charakterizovat jako rozsáhlý systém různých opatření řešených v rámci celého socialistického státu k vedení spravedlivé války, k ochraně socialismu. Patří tam např. vysoká morálně politická, psychologická a vojenská připravenost obyvatelstva k obraně socialistické vlasti, vytvoření vojenskoeconomické základny a rozvoj vědeckotechnického potenciálu státu, připravenost národního hospodářství k činnosti v podmínkách války, schopnost ekonomiky zabezpečovat ČSLA prvotřídní bojovou technikou, zbraněmi, municí, pohonnými hmotami, proviantem, výstrojí, zdravotnickými potřebami atd.

V aplikaci na ozbrojené síly je bojová pohotovost takový kvalitativní a kvantitativní stav ČSLA, který jí umožňuje spolu s ostatními armádami Varšavské smlouvy v kterýkoli okamžik a za jakékoli situace odrazit agresi nepřítelů bez ohledu odkud, jakými způsoby a prostředky ji nepřítel

vede, zachovat bojeschopnost vojsk při jeho možných jaderných úderech, napadnout nepřítel zdrucujícími údery, rychle a organizovaně rozvíjet všemi silami a prostředky aktivní a rozhodnou bojovou činnost a tím vytvořit podmínky pro úplné zničení nepřítelů.

Rozdělení bojové pohotovosti

Sovětská vojenská věda rozděluje bojovou pohotovost na strategickou, operační a taktickou.

Strategická bojová pohotovost je takový stav ozbrojených sil, který spolehlivě zajišťuje bezpečnost státu v době míru a splnění stanovených cílů v průběhu války.

Operační bojová pohotovost je schopnost svazů rychle zahájit aktivní činnost a úspěšně plnit uložené operační úkoly.

Taktická bojová pohotovost je schopnost svazků, útvarů a jednotek v maxi-

málně krátkých lhůtách zahájit boj a úspěšně řešit bojové úkoly.

ČSLA v závislosti na vojenskopolitické situaci může být uvedena do stálé, zvýšené nebo plné bojové pohotovosti.

Stálá bojová pohotovost je stav, který ČSLA umožňuje ihned po přijetí příslušných rozhodnutí velení ČSLA zahájit bojovou činnost k odrazení agrese nepřítel. Proto velitelé, štáby a politické orgány připravují podřízené vojenské organismy tak, aby mohly v maximálně krátkých lhůtách organizovaně zahájit plnění bojových úkolů.

Zvýšená a plná bojová pohotovost jsou

Historický obsah bojové pohotovosti

Jako třídní stranická kategorie má bojová pohotovost konkrétní historický obsah, určený politickými, sociálními, ekonomickými, vojenskotechnickými a ideologickými faktory.

Historický obsah bojové pohotovosti má vnější a vnitřní stránku.

Vnější stránka obsahu bojové pohotovosti je určována závislostí ČSLA na ekonomických, sociálně politických, ideologických a vědeckotechnických možnostech státu. Tak např. socialistický způsob výroby a ekonomika rozvinutého socialismu umožňuje zabezpečit ČSLA prvotřídní bojovou technikou i nezbytným počtem osob.

Vysoká úroveň společenských vztahů, sociálně třídní struktura rozvinutého socialismu, morálně politická jednota lidu, upevnění jednoty armády a lidu, výchova občanů k obraně socialistické vlasti umožňuje udržovat ČSLA v takovém stavu bojové pohotovosti, který vytváří podmínky v součinnosti se spojenci odrazit a zničit nepřítel.

Vnitřní stránka obsahu bojové pohotovosti je určována povinnostmi příslušníků ČSLA co nejefektivněji využívat všech sil a prostředků, které ČSLA dostala od pracujícího lidu. Toho dosáhne tehdy, jestliže všichni velitelé a příslušníci štábů, stranické a svazácké orgány a organizace všech stupňů velení budou přistupovat k plnění úkolů bojové pohotovosti aktivně a cílevědomě, s vysokou organizovaností a plánovitostí.

Ke splnění tohoto požadavku je nutné vhodně organizovat celodenní život vojsk (výcvik i osobní volno) tak, aby útvary byly připraveny k okamžitému zahájení bojové činnosti. Zvláště velkou pozornost je třeba tomuto úkolu věnovat při zavádění nové techniky, při nástupu nových povolanců i při propuštění druhého ročníku ze základní služby.

další vyšší stupně, jimiž se připravenost vojsk k zahájení boje dále zkracuje. Odlišují se od sebe rozsahem uskutečňovaných opatření i lhůtami připravenosti k plnění bojových úkolů.

Do jednotlivých stupňů bojové pohotovosti může být uvedena celá ČSLA nebo jen některé druhy vojsk (pozemní vojsko, letectvo, vojsko PVOS), nebo speciální vojska (ženijní, chemické, raketové vojsko a dělostřelectvo, radiotechnické vojsko). Nemůžeme též vyloučit variantu, že podle potřeby mohou být do různých stupňů bojové pohotovosti uvedeny i jednotlivé svazy, svazky, útvary apod.

Struktura bojové pohotovosti

Bojová pohotovost má velmi složitou strukturu. Skládá se z řady komponentů, které, i když mají samostatnou formu, jsou ve vzájemné dialektické jednotě. Na základě analýzy základních komponentů, jako např. politických, ideologických, vojenskotechnických, týlových, organizačních a dalších, rozděluje sovětská vojenská věda strukturu bojové pohotovosti na statickou a dynamickou.

Statická struktura bojové pohotovosti zahrnuje pevné, málo proměnlivé prvky, vyjádřené především organizační strukturou ČSLA. Patří sem např. rozdělení ČSLA na svazy, svazky, útvary, ústavy a zařízení, na pozemní síly, letectvo a vojsko PVOS, na druhy vojsk a speciální vojska atd. Je základem rozvíjení dynamické struktury.

Dynamická struktura bojové pohotovosti umožňuje pochopit rozsáhlou a všestrannou obsahovou bojovou pohotovost a umožňuje hlouběji pochopit působení každé reálné činnosti vojsk na stav bojové pohotovosti. Současně vytváří pro velitele, štáby a politické orgány a organizace všech stupňů velení prostor pro promyšlené a soustavné úsilí k nepřetržitému vzestupu úrovně bojové pohotovosti.

☆

Neustálé zvyšování bojové pohotovosti ČSLA ovlivňuje celá řada faktorů, komplex různých opatření a vytváření příznivých podmínek, z nichž největší význam mají:

— spolehlivá, dobře rozvinutá materiálně technická základna socialismu (komunismus),

- vysoký morálně politický stav příslušníků ozbrojených sil,
- vybavení ozbrojených sil moderní technikou a zbraněmi,
- vysoká úroveň výcviku pozemních vojsk, letectva a vojsk PVOS,
- rozvoj vojenské vědy odpovídající současným požadavkům,
- schopnost velitelských kádřů a štábů pevně řídit vojska,

- připravenost politických orgánů, stranických a svazáckých organizací, všech komunistů a svazáků mobilizovat morální a fyzické síly vojáků k plnění nejsložitějších úkolů, před něž mohou být postaveni před zahájením i v průběhu boje.

Protože každý z těchto faktorů v sobě zahrnuje celou řadu důležitých podotázek, objasním obsah každého faktoru samostatně v dalších článcích.

Úspěchy socialistické ekonomiky, společenských, přírodních a technických věd i prudký vědeckotechnický rozvoj vytvářejí příznivé podmínky pro rozvoj vojenské vědy. Za poslední roky se vojenská věda v aktuálních otázkách bojové pohotovosti obohatila o nové metodologické závěry a praktické zkušenosti a rozvinula dialektické metody zkoumání obsahu i formy bojové pohotovosti.

Význam osvojení si dialektické metody bojové pohotovosti spočívá v tom, že její důkladné pochopení a ovládnutí kultivuje myšlení, prohlubuje jeho pružnost a kritičnost, omezuje spekulace a spekulativní přístupy. K osvojení si dialektické metody

je nutné studovat dialektický a historický materialismus, které jsou nezbytnými podmínkami pro pochopení soudobých složitých přeměn ve vojenství a jejich podstaty.

Další zvyšování úrovně bojové pohotovosti ČSLA nepřichází živelně a automaticky. Velitelé a štáby, politické orgány, stranické organizace i pracovníci výzkumných útvarů musí proto, s využitím a na základě marxisticko-leninské filosofie, hledat nové možnosti zvyšování bojové pohotovosti, směle řešit aktuální problémy vojenské vědy a přijímat rozhodná opatření k rychlejšímu uvedení výsledků své vojenskovědecké práce do praktického života.

Morálně politický faktor ve válkách včera a dnes

Vojenství upoutává pozornost marxisticko-leninské teorie od počátku jejího vzniku. Potvrzují to skvělé Marxovy a Engelsovy rozborů velkých historických událostí devatenáctého století, Engelsova celoživotní práce zaměřená na vývoj armády, historii válek a sociálně ekonomické souvislosti vojenství. Dokazuje to soubor Leninových statí, článků a referátů, v nichž analyzuje předpoklady, formy i podmínky ozbrojené obrany proletářské revoluce, jeho důkladné marxistické zhodnocení rusko-japonské i první světové války a konečně i péče, kterou věnuje výstavbě a přímému řízení armády prvního socialistického státu. Nepřímě to potvrzuje také pozornost, kterou dnes vojenství věnují marxisticko-leninské strany socialistických zemí.

Zabýváme-li se v tomto článku především úlohou morálně politického faktoru, neznamena to, že ostatní činitelé výsledné vojenské síly považujeme už předem za méně významné. Společenské zřízení, úroveň a produkční schopnost ekonomiky, stupeň aplikace vědy a techniky ve vojenství, organizaci, řízení a vojenskou připravenost armády chápeme nejen jako relativně samostatné faktory a komponenty bojového výkonu, nýbrž také jako historicky proměnlivé podmínky a okolnosti, jako rámec, v němž se morálně politická motivace k boji vytváří, působí a konečně stává se rozhodujícím faktorem války dvou protikladných světových soustav.

Protože morálně politický faktor je jevem sociálně politickým i specificky vo-

jenským, můžeme předpokládat, že jeho obsah a úloha byly v minulosti závislé na okolnostech celospolečenského i vojensko-technického a organizačního řádu. Z tohoto hlediska by bylo jistě zajímavé podrobněji vyložit, za jakých společenskohistorických podmínek se morálně politické stimuly konstituují v relativně samostatný faktor vojenské síly, jak se vyvíjela jejich vnitřní struktura, kdy a proč sehrály rozhodující úlohu ve válce — a také, proč jejich váha v produktivních činnostech měla až dosud převážně epizodický význam. Jsou to však otázky značně komplikované a jejich řešení by se neobešlo bez důkladné analýzy historického materiálu. Omezíme se proto na konstatování dvou výchozích skutečností.

1. Morálně politický faktor starověkých a středověkých armád měl nejen odlišnou vnitřní strukturu, danou nízkou úrovní společenského života a obtížemi jeho racionálního osvojení lidovými masami, nýbrž také značně omezené možnosti působení.

2. Války vedené v tomto období, ponecháme-li stranou selsko-plebejské válečnictví, byly ve své většině nespravedlivé. Ještě se nevytvořil takový společenský subjekt (třída), který by svou revoluční energií byl s to přeměnit jejich charakter a vtisknout jim sociálně spravedlivý obsah. Převážně aristokratický a zoldněřský charakter armád, jejich omezené počty i krátká doba trvání přímých válečných akcí vytvářejí podmínky, v nichž se skutečné životní zájmy, sociální citění a ne-

deformované vědomí vykořisťovaných tříd může projevit jen zcela výjimečně. Duchovními faktory bojové síly se proto nutně stávají nejen rozmanité formy záměrného ideologického zpracování bojovníků

(např. v období helenismu, římského impéria, křesťanských výprav, atp.), nýbrž také pouhý zájem na kořisti, vojenské ctižádosti či přirozené lidské vášně, rozdělující se až samotným průběhem boje.

Protože význam morálně politického faktoru úzce souvisí s celkovou úrovní společenského života, budeme sledovat peripetie jeho vývoje a působení až v novodobém kontextu — po vzniku masových buržoazních armád.

Velká francouzská revoluce, která podle Engelsových slov „železným koštětem“ vymetla feudální poměry, a „byla třetím povstáním buržoazie, ale přitom prvním, které úplně odhodilo náboženské roucho“ znamená pro vývoj vojenství významný **historický mezník**. Začíná období, v němž se morálně politický faktor buržoazní armády nutně stane jejím nejproblematičtějším činitelem. Nejprve, dokud ještě sociální zájmy relativně pokrokové buržoazie do značné míry naplňují tužby a ideály společenské většiny, působí tento faktor jako mohutný zdroj protifeudálního odporu. Později, kdy už je lidovým masám zřejmé, že buržoazní politika je protilidová, kořistnická a reakční, stane se morální faktor elementem převážně rozkladným a nespolehlivým.

A je to právě Francie, kde jsou tyto tendence nejzřetelněji patrné.

Revoluční francouzská armáda, ještě nezorganizovaná a nevyučovaná, zvítězí u Valmy (1792) nad přesilou feudální reakce „spíše svým nadšením než svými zbraněmi“. Protože ji tvoří především chudina, dělníci a drobný venkovský lid, a protože bojuje za obranu revoluce i vlastní země, neboť bránit vlast znamenalo tehdy bránit revoluci, její morální faktor je vysoký. Je to už v pravém slova smyslu faktor **morálně politický**. Poprvé v novověku je armádní instituce pod jeho mohutným tlakem přinucena vystoupit tak jednoznačně proti reakci.

Po vyhlášení všeobecné hotovosti se s mohutným přílivem lidových mas lidový a národní charakter armády ještě prohloubí. Znásobí se její síla a revoluční odolnost. Sugestivními formulacemi to vyjádřil střízlivý Clausewitz: „Z války se znenadání zase stala věc národa, a to třicetimilionového národa, jehož všichni příslušníci se považovali za státní občany... Touto účastí národa na válce byl místo vlády a vojska položen na misku vah celý národ se svou přirozenou vahou. Prostřed-

ky, kterých se mohlo použít, úsilí, které bylo možno vyvinout, neměly přesných mezí; energie, s jakou bylo možno vést válku, neměla už žádnou protiváhu.“ (Clausewitz, Carl von: O válce, Praha 1969, str. 543.)

Právě série vítězných spravedlivých válek, které v letech 1792—1794 vede na svou obranu francouzská revoluce, nejlépe potvrzuje přímou závislost bojové síly masové armády na jejím sociálním složení a morálně politickém faktoru bojovníků.

Neměli bychom přehlédnout, že úspěchy francouzské revoluční armády byly podmíněny nejen úzce národními faktory. Školou francouzských revolucionářů, jež dala jejich hnutí a jeho vojenským formám internacionální charakter už na samém počátku, byla americká válka za nezávislost. Dobrovolníci, i ti, které vyslala později monarchie, ve snaze posílit protibritské síly, „...přivezli domů zvěst o svobodné zemi za oceánem, přivezli i zásady americké **Deklarace nezávislosti** a přinesli i znalosti způsobu boje proti lineární taktice starých reakčních armád.“ (Konrad K.: Svoboda a zbraně, Praha 1949, str. 189.)

Ve vojenství je tedy francouzská revoluce signálem přelomu. V podmínkách, kdy na scénu dějin vstupuje už nejrevolučnější sociální třída — proletariát — začíná období, v němž je možné rozkládat feudální a měšťácké armády zevnitř. Masovou účastí prostého lidu a jeho revoluční energií je možné je přinutit, jak nejlépe ukázala druhá fáze vývoje revoluce, aby tyto armády plnily nikoli jen vůli feudálů a buržoazie, nýbrž také, či především, národně i sociálně osvobozovací funkce.

Tento hluboký vnitřní rozpor v sobě nese jak armáda revoluce do roku 1794, tak také armáda Napoleonova i všechny národně osvobozovací války proti N. Španělský odboj, tyrolské povstání, války Pruska i Vlastenecká válka ruského lidu. **Jsou národně osvobozené a revoluční, pokud jejich vedoucí silou je lid, jsou zpátečnické a reakční, pokud se dostávají zcela pod kontrolu staré feudální politiky, která se brání buržoazním reformám a měšťácké revoluci.**

„V Prusku se bránil lid proti cizímu dobytí, ale bránil se i reakční jun-keři proti nositeli důležitých vymožeností francouzské revoluce... V Rusku povstal lid k nebývalé hrdinskému odporu, ale carský absolutismus se bránil pokroku zá-падního světa.“ (Konrad K.: Svoboda a zbraně, Praha 1949, str. 212.)

Nesmírně rozporné je tedy působení morálně politické motivace v podmínkách, které jsou zralé pro uchopení politické moci buržoazí. Lid, selský a městský, dá- vá buržoazním revolucím a národně osvobo-vozacím válkám sílu a smělost, bez nichž „... buržoazie sama by nebyla ní- kdy boj dobojovala do rozhodného kon- ce... Aby buržoazie — dodává Engels — mohla sklídit i jen ony plody vítězství, jež tehdy dozrály, bylo nutné, aby revoluce daleko překročila vytčený cíl“. (Engels B.: Tři historické bitvy proti feudalismu, In: Marx K., Engels B.: O vojenství, Praha 1968, str. 63.)

Vysoký morálně politický faktor fran- couzské revoluční armády, dlouho špatně vycvičené a nedokonalé vyzbrojené, s ní- se podařilo revolučním generálům odrazit nápor evropské reakce, byl rezervoárem síly a bojových úspěchů ještě v armádě Napoleonově. Zkušenosti z americké války a lidový charakter armády umožnily rych- le zdokonalit zásady boje v rozptýlených sestavách.

Protože se upevnila dobrovolná kázeň, bylo možné přistoupit na zásobování rek- vírováním, odpadly sklady potravin a pe- kárny, táborové příslušenství, zvýšila se pohyblivost a samostatnost jednotek.

Clausewitz píše: „Jakmile se to vše- chno zdokonalilo v Bonapartových rukou, pak tato válečná moc, opírající se o sílu všeho lidu, kráčela dříve Evropou s tako- vou jistotou a spolehlivostí, že tam, kde se proti ní postavila jen stará vojenská moc, nebylo ani okamžik pochyb o vý- sledku.“ Clausewitz, Carl von: O válce, Praha 1969, s. 543.)

Také Engels uvádí, že „revoluční válka zrodila v Napoleonovi muže, který učinil z tohto nového způsobu válčení pravidel- ný systém... a přivedl metodu okamžitě na takový stupeň dokonalosti...“, že „se Francouzů stali téměř nepřemožitelnými, dokud se jejich odpůrci od nich nepřiuči- li...“. (Engels B.: Armáda. In: Engels B.: Revoluce ve vojenství, Praha 1972, s. 128.)

Protože masová armáda, kterou převzal Napoleon, byla prodchnuta duchem revo- luce, duchem nadšení a boje za lidská práva — ideou odporu k feudalismu — její počáteční úspěchy čerpají svou sílu z lidu. V míře, v jaké Napoleon likvidoval

úspěchy revoluce (ve vlastní zemi i v za- hraničí) a ve snaze ovládnout svět se spo- joval s reakcí, slábala tato síla, a tím i oprávněnost jeho buržoazně emancipač- ního tažení.

První a nejtěžší porážka, neuvažujeme -li Španělsko, kterou Napoleon utrpěl v Rusku, může být už připsána na konto úpadku revolučního ducha jeho slavné armády.

Kutuzov má v rukou armádu země, kte- rá povstala proti vetřelci. Ruský lid i Ku- tuzovova armáda vedou už jednoznačně spravedlivou národně osvobozenickou vál- ku proti dobytčím politice francouzské- ho císařství. I když se carský absolutis- mus obává pokroku západního světa, a jeho postoj k obraně země je proto likna- vý, **smýšlení a energie prostého lidu vtis- kuje válce vlastenecký charakter.**

Rozhodující silou francouzské porážky je tedy morální faktor ruského lidu, jeho vysoká morální převaha, vyplývající ze spravedlivého charakteru války.

Ještě před tím, než se porážkou u Lip- ska a později u Waterloo zpečetí Napoleo- nův osud, má už slavný císař ve své ar- mádě nejzákeřnějšího nepřítele. **Hromad- ný úpadek morálně politického faktoru a masovou dezerci.** Teprve po ruském taže- ní většina vojáků pochopila, že už nebo- juje ve jménu revoluce, za vlast a svobo- du, nýbrž za zájmy zcela cizí a vzdálené.

Jestliže se u Valmy v roce 1792 střetly armády protikladné morálky — **revoluce s kontrarevolucí** — potom se u Waterloo vraždí vojska, jímž jsou zájmy a potřeby lidu zcela cizí.

Ukázalo se, že třídní politická zaměře- nost morálního faktoru bude zvyšovat je- ho „stabilitu“, neboť sociálně psycholo- gické prvky měly a mají tendenci k rych- lému kolísání, avšak nikoli tou měrou, aby bylo možné čelit jeho postupnému slábnutí a nakonec úplnému rozkladu v každé delší nespravedlivé válce.

Napoleonovu armádu zničilo tedy to, co ji učinilo slavnou: nejen kázeň a mo- rálně politický faktor bojovníků, ale také strategie a taktika boje masové armády, které si osvojil nepřítel.

Můžeme konstatovat, že těmito válka- mi vrcholil v Evropě rozporný proces poli- tické emancipace buržoazie a probíhá for- mování novodobých armád. Jejich milióno- vé počty naznačují, že válka a ozbrojené síly se v dalším období stanou nepostráda- telným nástrojem hospodářské a politické expanze vládnoucí buržoazní třídy.

Vznikající masové armády, doplňované na základě všeobecné branné povinnosti,

jsou nuceny ve svých řadách sdružovat stále více příslušníků vykořisťovaných tříd. A jestliže počátek jejich formování, jak nejlépe ukázala právě francouzská revoluce, je ještě nesen duchem spontánní podpory a důvěry mas k buržoazní politice, v průběhu 19. století vychází stále jasněji najevo, že **politika buržoazie je protilidová, třídně sobecká a reakční**. Morálně politický faktor buržoazních armád proto upadá čím rychleji, čím více se šíří teorie, která poprvé pravdivě odhaluje skutečně sociální postavení a historické zájmy proletariátu — **marxismus**. V tomto smyslu se stává osvojení marxismu předpokladem nejen pro přeměnu dělnické třídy v revoluční dějinný subjekt, nýbrž i pro pozdější mimořádnou úlohu morálního faktoru ve válkách na obranu socialismu.

Když jsou v polovině 19. století krvavě potlačeny revoluce v Paříži, Praze, Vídni a Frankfurtu, a když je zřejmé, že dochází k přechodnému upevnění pozic velkoburžoazie, uvědomuje si dělnická třída mnohem naléhavěji své nové postavení. Zbavuje se iluzí o možné spolupráci s buržoazií, o bratrství, které podle Marxových slov „trvalo jen tak dlouho, dokud se zájmy buržoazie bratrsky shodovaly se zájmy proletariátu.“

Zostření třídních rozporů se ve vojenském nejmarkantněji projevilo na přelomu 19. a 20. století. Skončilo období relativně klidného vývoje kapitalismu volné soutěže a napětí mezi státy už signalizuje blízkost světového válečného konfliktu. Protože však vzrostla síla, organizovanost a uvědomění dělnické třídy, stal se morálně politický faktor imperialistické masové armády činitelem mimořádného významu. V přípravě války a v ideologickém zpracování mas musí buržoazie počítat s faktem, že dělnická třída odmítne bojovat za její zájmy v každé nespravedlivé a dobyvačné válce.

Ještě před tím, než na Basilejském kongresu dělnické strany otevřeně a slavnostně prohlásí blízkost světového konfliktu za nejreakčnější čin svých vlád, na který je nezbytné odpovědět revolucí, vypukne válka mezi Ruskem a Japonskem. Válka, která byla prvním velkým střetnutím vojenských sil v epoše imperialismu, a která přinesla nové jevy nejen ve sféře vývoje zbraní a způsobů vedení boje, nýbrž také v oblasti sociálně politické.

Poprvé dosáhla fronta šířky přes sto kilometrů a bitvy se přeměnily v operace, které trvaly týdny. Právě v souvislosti s touto válkou napsal Lenin, že války „nyní vedou národy“ a že „spojitost mezi vo-

jenskou organizací země a veškerým jejím ekonomickým a kulturním zřízením nebyla ještě nikdy tak úzká...“ (Lenin V. I.: Pád Port Arturu. In: Lenin V. I.: Stati o vojenství, Praha 1955, s. 17 a 18.)

Průběh a výsledky války ukázaly, že problém morálně politické motivace se nyní také komplikuje nároky, které na příslušníky armády klade relativně **nový činitel — technický pokrok**. Zatímco po celá staletí bylo možné abstrahovat od nevýrazného a vcelku lineárního vývoje zbraní a techniky, je nyní zřejmé, že se blíží hluboký kvalitativní převrat v materiálně technické základně války a spolu s ním také změny všech relativně ustálených proporcí ozbrojeného zápasu. Přirozené rozdíly v kulturní, hospodářské a společensko-politické úrovni zemí, mezi nimiž docházelo k válkám, nehrály v minulosti nikdy tak významnou úlohu, aby je nebylo možné pohotově kompenzovat specificky vojenskými formami či jinými faktory síly.

Složitou dialektiku nových component války postřehl a vyjádřil nejlépe Lenin. Po osudné porážce samodržaví v Port Arturu píše: „Nevzdělanost, nevědomost, negramotnost a otupělost rolnické masy se projevila děsivě zřejmě při srážce s pokrokovým národem v moderní válce, která vyžaduje vysoce kvalitní lidský materiál stejně nutně jako moderní techniku. Bez iniciativního, uvědomělého vojáka a námořníka není možný úspěch v moderní válce. Žádná vytrvalost, žádná fyzická síla, žádná stádočnost a semknutost masového boje nemohou poskytnout převahu v epoše rychlopalných zbraní, strojních pušek, složitých technických lodních zařízení, rojnic v pozemních srážkách. Ukázalo se, že vojenská síla samodržavního Ruska je pozlátkem.“ (Tamtéž, s. 18.)

Jestliže ještě v napoleonských válkách v podstatě platilo, že celková použitelná síla armády byla určována především fyzickým výkonem jednotlivců, počty a kvalitou zbraní, jakostí výcviku a vojenského řízení, vnitřní organizací dělby práce a morálním faktorem vojska, potom v rusko-japonské válce vychází stále jasněji najevo, že výsledná síla závisí nyní více na společenské, kulturní a technické vyspělosti celé země, na vzdělání a „průmyslové“ kvalifikaci všeho lidu. Proto Lenin píše o zbytečnosti výdajů na techniku „...neumí-li nikdo s moderními loďmi zacházet, nejsou-li lidé schopní se znalostí věci využívat nejnovějších zdokonalení vojenské techniky.“ (Tamtéž, s. 19.)

I když další vývoj ozbrojeného zápasu už neposkytuje tak školsky přesvědčivý

důkaz o disparitě mezi člověkem a nároky techniky, od rusko-japonské války je tento problém jedním z činitelů, z nichž můžeme odvozovat požadavky na morálně politický faktor.

Protože tato válka, odehrávající se sice v epoše imperialismu, není ještě válkou strojového období a svou vojensko-technickou povahou patří do etapy manu-fakturní technologie, stále ještě pro ni platí: nedostatky ve sféře výcviku, výzbroje a organizace je možné „nahradit“ iniciativou, vysokým stupněm nadšení a uvědomělé kázně — morálně politickým faktorem. Spravedlivé, národně osvobozovací či revoluční války dávaly v této době stále ještě šanci vítězství vojensky „slabším“ armádám pokrokových sil.

První světová válka, dlouho připravovaná imperialistickými zeměmi jako řešení rozporů ve sféře rozdělení světa, přesáhla svým rozsahem, délkou i společenskými důsledky všechna očekávání. Vypukla jako válka oboustranně nespravedlivá a dobytvačná, skončila zhroutilím a porážkou kapitalismu na jedné šestině světa. Heslo basilejského kongresu o přeměně imperialistické války ve válku občanskou se stalo pro ruské bolševiky závažnou akční směrnicí. První země se vydala na dráhu socialistického budování.

Přes všechny útrapy, škody a nenahraditelné ztráty dala tato válka utlačovaným třídám další lekci ve škole revoluční výchovy. Nejen, že odhalila zradu vůdců evropských socialistických stran, jejichž „... zásluhou se dělnické strany... nezapřely zločinnému počínání vlád, ale vyzvaly dělnickou třídu, aby sjednotila své stanovisko se stanoviskem imperialistických vlád“. (Lenin V. I.: Válka a sociální demokracie Ruska. In: Lenin V. I.: Stati o vojenství, Praha 1955, s. 63.) Nespravedlivá dobytvačná válka odkryla také pravou tvář buržoazní politiky. Tak, jak narůstal všeobecný hospodářský rozvrat, krize a společenské rozpory, mohly lidové masy pochopit skutečný obsah a cíl politiky, která se ještě na počátku války vydávala a zdála se být národní a lidovou. Teprve nyní bylo také „... jasnější, že oportunisté zradili dělnickou věc, a že je nutno obrátit zbraně proti vládám a buržoazii každé země“. (Tamtéž, s. 67.) Teprve nyní zrála rychleji revoluční situace.

Protože právě v Rusku dosáhlo socialistické uvědomění zásluhou bolševické strany nejvyššího stupně i pevné organizovanosti, a protože s každým vojenským neúspěchem samoděržaví se od rusko-japonské války připravovala půda revoluci, mohou se marxisticko-leninské ideje po-

prvé uskutečnit v této hospodářsky a politicky zaostalé zemi. Do čela proudu lidských dějin se v tomto okamžiku postaví nejúspěšnější příslušníci vykořisťovatelských tříd — **komunisté**.

Síla ruského příkladu otřásá starou Evropou. Šíří se stávky a protivaletčné demonstrace, na frontách znovu upadá už tak nízká kázeň a morálně politický faktor imperialistických armád. Když se světová buržoazie odhodlá k otevřené ozbrojené intervenci proti revoluci, dělnická třída už chápe, že sovětské Rusko je její internacionální vlastí, a že jeho obrana je obranou světové proletářské revoluce a tedy dělnickou věcí.

Vzpouře vojáků a námořníků v intervenčních armádách Dohody, spontánní vznik mezinárodních oddílů Rudé armády, jež jsou složeny téměř z desítek různých národností uvědomělých příslušníků revoluční dělnické třídy celého světa, a v nichž bojuje na 3000 internacionalistů — to je nejpřípadnější důkaz dělnické solidarity a hrdinství lidu ve spravedlivé válce. Hrdinství, jež je založeno na nejvyšším stupni třídního uvědomění, na vysoké politické a morální pevnosti ozbrojeného proletariátu.

Vědomí, že spolu s ruskými bolševiky hájí revoluci proti kontrarevoluci, Rudé proti Bílým — dávalo těmto válkou zuboženým armádám sílu, proti níž nemohla reakce zvítězit.

Převaha Rudé armády nebyla však převahou zbraní. Byla to **převaha morální**. Proti vojenské přesile domácí a zahraniční kontrarevoluce vítězila nadšením a revolučním duchem. Stranické řízení, pevná opora v lidu a přesvědčení o správnosti věci, za níž bojuje, bylo zdrojem nevšední obětavosti, masového hrdinství — příčinou neporazitelnosti.

Mezinárodní intervence zkrachovala. „Bolševická náказа“ rozleptala její vnitřní soudržnost a morální síly. Lenin o tom napsal: „Připravili jsme ji o její vojáky. Její nesmírné vojenské a technické převaze jsme čelili tím, že jsme tuto převahu zmařili solidaritou pracujících...“ (Lenin V. I.: Zpráva všeruského ústředního výkonného výboru a rady lidových komisařů. In: Lenin V. I.: Stati o vojenství, Praha 1955, s. 403.)

Jako se kdysi u Valmy morální převahou uhájila francouzská revoluce proti přesile feudální Evropy, tak se o sto dvacet let později uhájila proletářská revoluce proti přesile imperialistické reakce. Na mnoha frontách občanské války potvrdil ruský lid, vedený bolševickou avantgardou, že je dědicem a pokračovatelem

revolučních tradic francouzských jakobínů a komunardů. Válka, od které buržoazie očekávala, že rozbije mezinárodní solidaritu dělníků a odpoutá jejich pozornost od revolučního boje za socialismus, skončila vytvořením pevného proletářského státu, jehož vojenská síla se už na samém počátku ukázala nepřemožitelnou.

Vznikem Rudé armády nastává v sociálních funkcích této instituce hluboká kvalitativní změna. Až do tohoto okamžiku plnily armády vykořisťovatelských států převážně reakční potlačovatelské funkce ve vztahu k vykořisťovaným třídám. Byly zpravidla poslušným nástrojem hospodářské a politické expanze vládnoucích tříd. I když od druhé poloviny devatenáctého století vzrůstala síla, organizovanost a politické uvědomění evropského proletariátu, buržoazní politika, právo a ideologie měly ještě dostatek možností, aby přinutily lidové masy vstoupit a bojovat v této instituci za politické zájmy nepřátelské třídy. Přestože desetimilionové armády imperialistických zemí sdružují ve svých řadách v průběhu války také mnoho uvědomělých příslušníků dělnické třídy, nelze je tlakem „zevnitř“ zcela rozložit a přinutit, aby plnily funkce v zájmu vykořisťovaných tříd.

Teprve armáda, která se vytvoří jako ozbrojený nástroj státu diktatury proletariátu, může cílevědomě uskutečňovat také úkoly celospolečenské revoluční přestavby. Nejen, že se stane zárukou a strážcem revolučních vymožeností — stane se zároveň nositelem funkcí politickovýchovných a kulturně vzdělávacích. Počne se přetvářet, v závislosti na charakteru třídní politických rozporů, také v nástroj univerzálního rozvoje všech příslušníků socialistické společnosti.

Právě jednotu mocenskopolitické a politickovýchovné funkce socialistické armády je příčinou vysokého morálně politického faktoru všech jejích vojáků. Protože tato armáda brání moc dělnické třídy a současně vychovává její příslušníky, nemůže a nesmí být neutrální. Rudá armáda, která vznikala pod přímým vedením V. I. Lenina, poskytuje skvělý příklad účinného politického nástroje diktatury proletariátu, a to jak v procesu ozbrojené obrany revoluce, tak i v procesu pokojného socialistického budování.

Je tedy příznačné, že nejpádňější důkaz o síle a vlivu morálně politického faktoru armády a lidu přinesla Velká vlastenecká válka. Potvrdilo se znovu, že morálně politický faktor je stále více jevem společensko-politickým, že se jeho váha v novém sociálně politickém kontextu,

s rostoucí počty armád a s rychlejším technickým pokrokem, ještě znásobí. Také tato válka prokázala, že pevná morálně politická motivace závisí zejména na charakteru společenského zřízení, na charakteru války a správném chápání jejich cílů lidovými masami.

Protože sovětský lid vedl jednoznačně spravedlivou válku na obranu socialistické vlasti, dosáhla jeho energie takové mohutnosti, jakou dosud dějiny nepoznaly. Žádná z předchozích válek nebyla provázána tak vysokým stupněm statečnosti a hrdinství lidových mas.

Druhá světová válka, která je z hlediska technického pokroku obdobím mechanizace a motorizace ozbrojeného zápasu; naznačila, že úloha morálně politického faktoru bude s rozvojem techniky dále stoupat. Tím, že byla mezi dvěma světovými válkami postupně vytvořena neosobní strojová kostra ozbrojeného zápasu, získal boj větší složitost, rozsah, urputnost a krvavost. Prohloubila se dělba práce, vzrostly nároky na součinnost zbraní, jednotek i celých druhů vojsk. Bojovník je více vzdálen od nepřítele a jeho činnost už nemá vždy sebeobranu a sebezáchranný charakter. Kdysi jednoduchá součinnost s ostatními je zprostředkována předmětně a organizačně, klade nárok na myšlenkové ovládnutí celku, na duševní aktivitu a rozhled. To vše v souhrnu zvýšilo úlohu lidského činitele, jeho odbornou připravenost, světonázorového přesvědčení a morálních kvalit.

Zatímco dříve, ještě na konci manuálního období, bylo možné nahradit nedostatek zbraní, munice a materiálu všeho druhu vysokým stupněm nadšení, rozhodnosti a iniciativy vojáků — morálně politickým faktorem — stává se nyní dokonalejší a spolehlivější **technika** nejen sama o sobě mohutným **prostředkem morálního** (psychologického) **působení** na nepřítele, ale současně, jinými faktory **nezastupitelným činitelem ozbrojeného zápasu**. Připomeňme si, že už v roce 1918 Lenin důrazně varoval před každým lehkomyšlným přístupem k válce, který by jednostranně přeceňoval její morálně politickou stránku: „Sebelepší armáda, sebevíce revoluci oddaní lidé budou nepřítelem okamžitě vyhlazeni, nebudou-li dostatečně zvyšováni, zásobeni potravinami a vycvičeni.“ (Lenin V. I.: Na věčnou základnu. In: Lenin V. I.: Stati o vojenství, Praha 1955, s. 259.)

Proto i z hlediska morálně politického faktoru existuje podstatný rozdíl mezi obdobím první a druhé světové války.

Už ve druhé světové válce se ukázalo, že vysoké nároky na morálně politický

faktor nevyplývaly pouze ze sociálně politických cílů války, nýbrž současně z požadavků, které na lidskou složku kladla účinnější technika. Projevila se nejen větší vzájemná spjatost materiálně technické základny války a morálního faktoru, ale také nezastupitelnost a nenahraditelnost každé z těchto relativně samostatných složek. Ukázalo se, že bez perfektní techniky, dokonalého zásobování vším potřebným a dokonalého řízení nemůže morálně politická motivace v boji dosáhnout vysokého stupně. Masové hrdinství sovětských vojáků proto vyplývalo nejen z charakteru socialistického zřízení, z pochopení spravedlivých cílů války a z nenávisti k třídnímu nepříteli. Bylo výsledkem uvědomělé revoluční kázně a všestranné podpory lidu celé země, vyrůstala zejména po převzetí strategické iniciativy, z předností sovětské strategie i z dokonalé sovětské techniky.

Druhá světová válka, rozpoutaná dravým německým fašismem, skončila hanebnou porážkou reakčních sil. Strojová technika a dokonalá vojenskoodborná připravenost, na něž sázela fašistická politika, nepřinesly očekávaný efekt. Nemohly natrvalo demoralizovat lid a armádu prvního socialistického státu. Sovětský svaz se rychle přeměnil v jediný vojenský tábor. Na okupovaném území se rozšířilo partyzánské hnutí obrovského rozsahu. Bojová výzva strany „**Vše pro frontu — vše pro vítězství**“ se setkala s bezvýhradnou podporou lidu celé sovětské země.

Ukázalo se, jako už tolikrát v lidské historii, že zbraně obsluhují a ovládají živí lidé, kteří bojují-li proti vetřelcům, za svou skutečnou svobodu, pokrok a sociální spravedlnost — jsou koneckonců neporazitelní. Úpadek morálního ducha fašistických armád se po Stalingradské bitvě už nepodařilo zastavit. Pozice socialismu, který měl být poražen, se ještě upevnily. Řada dalších zemí Evropy následovala příkladu svého osvoboditele — Sovětského svazu. Vytvořila se světová socialistická soustava.

Zatímco první světová válka byla ještě vedena převážně pěšími vojsky a hlavní formou úderu byla palba děl a ručních zbraní jednotlivců, druhá světová válka znamenala už výraznou převahu mechanizovaných a motorizovaných svazků. Hlavní formou úderu se stává pohyb a palba mobilních strojních agregátů.

Konstatujeme-li podstatnou změnu technologie, nemůžeme přehlédnout nové sociálně politické souvislosti. Měla-li první světová válka cíle převážně ekonomické, potom druhá světová válka už jasně uká-

zala, že motorizace a mechanizace ozbrojených sil dává argešivní politice imperialismu možnost stupňovat politické cíle války až k cílům politickolikvidacním. Síly a prostředky, které dnes propůjčuje armádní instituci imperialistických zemí vědeckotechnický pokrok, tuto tendenci ještě prohlubují. Bylo by politickou naivitou se domnívat, že raketové jaderné zbraně chce nepřítel použít pouze pro získání tržů, surovin a nových sfér hospodářského vlivu.

Dialektika cíle a prostředku, dialektika sociálních funkcí vojenské techniky je v třídně rozděleném světě taková, že všechny podstatné materiálně technické změny jsou indexem vývoje třídně politických rozporů a vztahů. A obráceně, že nové sociálně politické klima je závislé na pohybu materiálně technické oblasti vojenství.

Tím, že socialistický společenský řád programově vtiskuje instrumentům sociálního násilí jednoznačně pokrokové, tj. míroctvorné funkce, vytvářejí se, úměrně tomu, jak roste ničivost soudobých technických prostředků, podmínky pro devalvaci i zánik sociálního násilí jako krajního prostředku politiky.

Je-li přechod ke strojové výrobě, doprovázený vznikem průmyslového proletariátu, pouze prolog k socialistickým revolucím, potom nástup strojového období válek už zákonitě souvisí s jejich definitivním vítězstvím.

Dokud však existuje imperialismus jako světová soustava, stále trvá nebezpečí světového raketového jaderného konfliktu. Charakter příští možné války by byl dán nejen hloubkou třídně politických rozporů mezi dvěma protikladnými společenskými systémy, ale také použitím nejmodernějších prostředků vedení ozbrojeného zápasu. Nikdy v minulosti nedosáhla ničivá síla zbraní takových hodnot jako nyní a argešivní politika dosud nedisponovala takovými mohutnými potenciemi vojenské síly.

V situaci, kdy se pronikavě urychlil vědeckotechnický pokrok ve vojenství a kdy se jeho spojitost a vzájemná podmíněnost s obecnou úrovní vědeckotechnické revoluce natolik prohloubily, že i v této sféře je možné prokázat značnou internacionalizaci technických principů, obecně dostupných prostředků a metod vojenské aplikace vědy, stalo se téměř nemožné vytvořit a trvale udržovat výraznější vojenskotechnickou převahu. Je samozřejmé, že nikdy v minulosti výslednou vojenskou silou nevytvářela pouze technika. Zdůrazňujeme-li, že ani dnes nemohou naši

připravenost a převahu zajistit pouze věcné faktory, máme tím na mysli **relativně novou situaci**.

Jaderná rovnováha mezi protikladnými společenskými systémy je objektivní skutečností svého druhu. Po celou dosa-
vední historii nikdy lidstvo nedisponovalo prostředky svého sebezničení. Existují-li dosud síly, které ve snaze zabránit společenskému pokroku chladnokrevně uvažují o použití raketových jaderných zbraní, připadají socialistickému táboru dosud nejvyšší historická odpovědnost. Předejít světovému jadernému válčení, nebo mu na samém počátku ráznými kroky zabránit.

Tento úkol však není možné splnit jinak, než dokonale a všestrannou vojenskou připraveností — převahou v oblasti morálně politického faktoru — jež by byla výrazná po celou dobu války.

Ukázali jsme si, že struktura a váha morálně politického faktoru prošly složitým vývojem. Ze s rostoucí úlohou lidových mas v dějinách nepetržitě roste také jeho bezprostřední vojenský význam. Uvádí-li Clausewitz, a dodejme, že jeho postřeh odpovídá zcela duchu doby, že od-
vaha a duch vojíka odjakživa násobily fyzické síly, potom tím zjednodušeně vyjadřuje faktickou a pouze několika málo činiteli zprostředkovanou závislost výsledné vojenské síly na kombinaci dvou základních komponent ozbrojeného zápasu: fyzických a duchovních potencií bojovníka. Už strojové období ozbrojeného zápasu naznačovalo, že budoucí vývoj vojenství bude klást kvalitativně nové nároky také na morálně politický faktor. Že v jeho struktuře nemohou už dominovat pouze emotivní a sociálně psychologické prvky, jak tomu bylo po celá staletí, nýbrž zcela jednoznačně prvky **morální, ideové politické a obecně světonázorové**.

Stále jasněji se ukazuje, vzhledem k novým sociálně politickým i vojensko-technickým skutečnostem, že pevná a účinná morálně politická motivace socialistické armády musí spočívat na vnitřně přijatém a racionálně zdůvodněném **pochopení charakteru epochy**, na pevném komunistickém přesvědčení a teprve potom na odvaze a udatnosti ve starém slova smyslu.

Má-li být specifickým rezervoárem vítězné síly, koeficientem účinnosti armádního tělesa v podmínkách, kdy přibývá vojáků, kteří už „nevidí do tváře nepřítel“, ale pozorují ručičky přístrojů, obsluhují řídicí pulty či vyhodnocují rozmanité signály a grafy, v těchto relativně nových podmínkách musí všichni, více než kdy

jindy, vědět proč strádají, podstupují únavu a vynakládají tak mnoho svých sil. Musí vědět, že nesou nesrovnatelně větší díl odpovědnosti za splnění úkolu než kdysi řadový voják pěšák Napoleonovy armády.

Jakmile jednotlivci, posádky, obsluhy atp. disponují ovládnutými silami přírody, jejich činnost získává povahu společensky nejdůležitější práce. Jsou nuceni **jednat iniciativně na vlastní odpovědnost**, rychle a pohotově reagovat, zachovávat organizovanost, **vynakládat důvtip a tvůrčí síly** se zřetelem na celkový průběh a výsledek boje.

Už Clausewitz, s jehož mnohými názory nemůžeme zcela souhlasit, postřehl, že „... čím vyšší jsou velitelské funkce, tím více se objevuje nutnost, aby se ke smělosti družil i odvážný duch, aby nebyla bezúčelným, slepým návalům vášně, neboť čím výše, tím méně jde o vlastní obětavost, stále více nabývá významu zachování druhých a blaho celku“. [Clausewitz, Carl von: O válce, Praha 1959, str. 142.]

Mimořádná společenská a morální odpovědnost by vyplývala také z toho, že každý nesplněný úkol jednotlivce by mohl mít vážné důsledky pro osudy druhých. Válka, která by byla nekompromisním třídním zápasem mezi dvěma společenskými systémy, by se patrně neobešla bez vy-
pětí, jež by hraničilo se sebeobětováním.

Nová, mnohonásobně ničivější technika, které nebylo ve válce dosud použito, by svými účinky i sama o sobě znamenala mohutný „psychologický úder“ na lidskou složku. Odolat tomuto působení, zejména v počátečním období, nedat se demoralizovat neočekávanými situacemi, nepodleh-
nout panice a nervovému napětí, zachovat střízlivý pohled a schopnost efektivního jednání, to jsou hlavní úkoly naší přípravy k boji už nyní, v míru.

Pocit nebezpečí a ohrožení v kterémkoli místě, převládající nejistota a izolovanost jednotlivců u některých druhů vojsk mohou vyvolat psychické poruchy a stavy, s nimiž jsme se v minulých válkách nesetkali.

Je jisté, že jednotlivci (posádky, obsluhy, kolektivy) by v příštích možných válce plnili samostatnější a nesrovnatelně odpovědnější úkoly než kdykoli předtím. Byli by často izolováni od míst velení, od jednotek, útvarů a svazků, v nichž jsou organicky začleněni. Jejich individuální akce by mnohdy rozhodovaly o úkolech strategické povahy. Vyžadovaly by proto více vědomostí, odhodlání, rozhodnosti a odvahu, více sil, hlubší pochopení souvislostí,

pevnější světonázorové zázemí, pevnější přesvědčení o správnosti věci, za niž bojují.

Clausewitzův výrok o tom, že vlastenecký duch vojska (nadšení, zanícení, horlivost, víra, smýšlení) se nejsilněji projevuje ve válce v horách, kde je každý jednotlivec odkázán na sebe, má tedy v novém kontextu svou zvláštní nadčasovou platnost.

Protože za použití raketových jaderných zbraní, kdy válku by vedly světové koalice, nedala by se určit hranice mezi frontou a zápolím, bylo by vítězství podmíněno nikoli pouze morálními silami vojska, nýbrž i schopností mobilizovat všechny morální i materiální síly celé společnosti.

Tím, že ozbrojený zápas není možné nikdy plně automatizovat — na rozdíl od sféry produktivních procesů — a člověk nutně zůstane jeho rozhodující silou i v období rozvoje zbraní hromadného ničení, stává se morálně politický faktor zcela zákonitě nejvýznamnějším činitelem. Vzájemná závislost, podmíněnost a nerozlučitelnost člověka a techniky by se v raketové jaderné válce dvou protikladných světových soustav ještě prohloubila. Naše morálně politická převaha by tedy nemohla být výrazná, kdyby se neopírala o perfektní ovládání nejnovější techniky, o dokonalé řízení a organizaci vojsk. Proto nemůže socialistické společenství zanedbat ani morální ani vojenskotechnickou stránku celkové ozbrojené síly.

EFEKTIVNĚ VYUŽÍVAT ÚČINKŮ JZ

V článku chci uvést názor na využití účinků jaderných zbraní v útočné operaci.

Cíle útočné operace nesplníme bez aktivní podpory útočících vojsk palbou, ve které rozhodující význam má použití jaderných zbraní. Hromadné, skupinové i jednotlivé jaderné údery vytváří podmínky k nepřetržitému vedení operace ve vysokém tempu a k rozhodnému útoku vojsk do hloubky operační sestavy nepřítele. Jsou prostředkem k narůstání úsilí na směru hlavního úderu. Účinky jaderných zbraní umožňují způsobit nepříteli v určitém prostoru i v krátkém čase velké ztráty, snížit podstatně bojeschopnost vojsk a změnit tak rozhodujícím způsobem poměr sil.

Překvapivé použití jaderných zbraní je z hlediska způsobených ztrát v operační sestavě nepřítele vysoce efektivní, nemůžeme je však používat jednostranně a izolovaně. Nejlepších výsledků v operaci dosáhneme tehdy, použijeme-li je spolu s chemickými zbraněmi i klasickými prostředky ničení. Hlavní je však, aby **úderů taktických, operačně taktických a strategických raket i letectva bezprostředně využila útočící vojska.**

K přechodu na použití jaderných zbraní dochází zpravidla v kritickém období operace s cílem zásadně změnit její další průběh. Proto k využití účinků v tomto rozhodujícím období **používáme všechny prostředky a zálohy**, které máme k dispozici. Je totiž zákonitostí operace s použitím jaderných zbraní, že **narůstání úsilí** prakticky vrcholí teprve **zasazením nových čerstvých sil, především z hloubky.**

Použití jaderných zbraní je rovněž v operaci kvalitativně novým jevem. Tato skutečnost by se měla odrazit i ve kvalitativně nových způsobech vedení operace, především v útoku na směrech, které zabezpečují rychlé využití účinků jaderných zbraní, prolomení obrany na několika úsecích a rychlé proniknutí vojsk do hloubky. Umožňuje dále využít manévrovosti a úderné síly

útočících vojsk, vedení útoku na široké frontě a ve vysokém tempu, rozdělovat protistojící uskupení nepřítele a vést úderý do jeho boků, týlu a ničit ho po částech.

Rychlé využití účinků jaderných úderů mělo by charakterizovat vytváření **nových úderných uskupení** v rámci frontu nebo prvosledových armád hlavně z tankových svazů (svazků) a rozhodný útok v předbojových sestavách. Mělo by se dále projevit v použití **silných předsunutých odřadů z prvosledových dízví i operačních a taktických vzdušných výsadek**, které by ve vzájemné součinnosti pronikly do prostorů jaderných úderů v hloubce nepřátelské sestavy a zde vedly za další podpory raketového vojska, dělostřelectva a letectva aktivní útočnou nebo i obrannou činnost do příchodu hlavních sil pozemních vojsk. Tak vytvořit situaci, abychom boj vedli na více místech i v celé hloubce současně a ne jen na čáře dotyku vojsk. Nepřítel bude tak nucen tříštit své síly a vázat je na více místech současně.

Podmínky k realizaci těchto opatření budeme vytvářet v procesu velení, především **při tvorbě zámyslu operace.**

Proto je oprávněný požadavek, aby zámysl velitele, tj. určení hlavního uskupení nepřítele a způsobu jeho zničení, směru hlavního úderu a operační sestavy, byl výsledkem hluboké analýzy a tvůrčího myšlení, realizací nejnovějších zásad vojenské vědy a především operačního umění v praxi. Důsledně řešit činnost, která souvisí a zabezpečuje využití účinků jaderných úderů. Tzn. **na základě činnosti raketového vojska a letectva vymežit činnost ostatních druhů pozemních vojsk.** Přitom bereme v úvahu, že v rámci prvního jaderného úderu frontu bude použitých jaderných zbraní centralizované v rámci frontu a vždy prostorově i časově závislé na úderech strategických jaderných sil. Po skončení prvního jaderného úderu frontu bude decentralizované, což podstatně ovlivní způsoby využití účinků jaderných úderů i rozhodovací proces na stupni prvosledových armád (díživí).

Zámysl velitele je celá řada závěrů z ujasnění úkolu a zhodnocení situace s přesně stanoveným obsahem. Proto určujeme hlavní uskupení nepřítele a způsob jeho zničení. K tomu stanoví velitel **směr hlavního úderu i operační sestavu.**

Pokud jde o využití účinků jaderných úderů, právě správné určení všech prvků operační sestavy a to co do počtu i prostoru (např. určení síly druhého sledu, jeho prostorové rozmístění, rozmístění raketového vojska, záloh apod.) má při zabezpečení tohoto úkolu rozhodující význam. **Operační sestava** musí zabezpečit rychlé využití veškeré palby, tedy i jaderných úderů, zničení nepřítele v celé hloubce, efektivní využití terénu a vytvořit podmínky k racionálnímu manévru palbou a vojsky. Dále včas soustředit úsilí na určených směrech útoku a vytvořit výhodný poměr sil, zabezpečit velení vojskům a maximální podmínky pro ochranu vojsk proti zbraním hromadného ničení. V celku pak zabezpečit narůstání úsilí na směru hlavního úderu.

Nejintenzivnější činnost vojsk operační sestavy je soustředěna **na směr hlavního úderu frontu.** Proto jeho určení rovněž limituje určité požadavky. Musí zabezpečovat nejen nejúčelnější použití jaderných zbraní, ale aby jejich účinků využila útočící vojska a ve vzájemné součinnosti všech prvků operační sestavy a sousedů zničila hlavní nepřátelské uskupení, rychle postupovala do hloubky s cílem dosáhnout prostory, které byly zasaženy jadernými úderý, a dokončila zničení nepřítele nebo ovládla významné dominanty nebo prostory a objekty.

Volba směru hlavního úderu je podstatou každého zámyslu a rozhodnutí, hlavní součástí každého plánu přípravy i vedení operace. Při vedení operace pouze klasickými prostředky ničení, vzhledem k relativně nedostatečné palebné mohutnosti vojsk, je účelné hlavní úder vést na nejslabší místa v celkovém systému obrany nepřítele. Při vedení operace s použitím jaderných zbraní je volba směru hlavního úderu značně složitá. I zde důležitou podmínkou k dosažení vítězství je požadavek zabezpečit na směru hlavního úderu narůstání úsilí a soustřeďovat síly a prostředky k zabezpečení tohoto úkolu. Použitím jaderných zbraní, raketového vojska a letectva dnes můžeme vést hlavní úder na nejsilnější místa obrany nepřítele a současně do celé hloubky operační sestavy. **Hlavní úder povedeme na směru, kde půjdou úderu na nejdůležitější objekty, především k prvořadému ničení jaderných zbraní. V souvislosti s tím budeme vybírat směry pro činnost úderných uskupení pozemních vojsk k bezprostřednímu využití výsledků jaderných úderů.** Pro soulad těchto dvou opatření bude hrát rozhodující roli čas. Úderná uskupení zasadíme tak, aby mezi použitím jaderných zbraní a zasazením úderného uskupení byl relativně minimální rozdíl. Při denním tempu operace 40—60 km mohou dojít pozemní vojska odstupňovaně, tj. za dva až tři dny, na některých směrech mnohem dále. Ještě složitější bude využití výsledků jaderných úderů strategických prostředků s ohledem na možnosti i způsoby vedení operace. V důsledku různých podmínek (vodní toky, tvářnost terénu, radioaktivní zamoření apod.) nebude vždy možné a ani účelné zasadit úderné uskupení na těch směrech a do těch prostorů, kde je nejučelnější použití jaderných zbraní. Příklady známe z praxe velitelsko-štabních cvičení i cvičení s vojsky dosti. Tyto případy budou zvláště v operační hloubce.

V současných podmínkách se také zvyšuje pravděpodobnost změny směru hlavního úderu. Důvody mohou být různé, např. při přechodu na vedení operace s použitím jaderných zbraní, kdy činnost útočících vojsk je na plánovaných směrech útoku zdoluhavá a nepřináší efekt, při rozsáhlých zamořených prostorech s vysokým stupněm radioaktivity apod. Přenesení směru hlavního úderu v průběhu operace chápeme jako manévr hlavními prostředky ničení a změnami směrů útoku úderných uskupení vojsk tak, aby mohla co nejlépe využít účinků těchto prostředků. Protože přeskupení vojsk prvních sledů na nové směry je velmi složité, bude vhodnější zasadit na nové směry především síly, přisunované z hloubky.

V souvislosti s využitím účinků jaderných úderů bude mít rozhodující význam **manévr vojsk**, jehož cílem bude překvapivý úder v novém směru, zesílení úderných uskupení na směru hlavního úderu i zabezpečení rozvíjení úspěchu do hloubky, do boků nebo týlu operační sestavy nepřítele. Musí probíhat skrytě, jednoduše, s překvapením a musí být sladěn s úderem raketového vojska, dělostřelectva a letectva. Spojení jaderných úderů s činností vojsk na rozhodujících směrech vyžaduje využít v maximální míře manévrových možností vojsk. Tuto okolnost bereme v úvahu již při tvorbě zámyslu i určení směru hlavního úderu.

Výsledků jaderných úderů můžeme kromě jiného využít zachováním **bojové aktivity vojsk**. Jejím základem je předstihující zničení prostředků jaderného napadení nepřítele, včasné rozbití jeho záloh, převzetí operační iniciativy a nepřetržitě vedení operace.

K vedení operace s použitím jaderných zbraní přecházíme většinou za současných hromadných jaderných úderů obou stran. Přitom budou způsobeny vojskům velké ztráty. Bojová činnost se může dokonce oboustranně na nějaký

čas zastavit. Proto souběžně s prvním jaderným úderem přijímáme **opatření k ochraně a co největšímu snížení ztrát po úderech nepřítele**. Musíme upřesnit situaci vlastních vojsk. Vojska, která nebyla zasažena jadernými údery nepřítele, využijeme k manévru rychleji než nepřítel. Po upřesnění začnou plnit nově stanovené úkoly. Musíme efektivněji i rychleji ničit nepřítele dalšími údery. Rozhodující je udržet **trvale iniciativu v operaci**. A tu lze získat a udržet jen trvalou palebnou převahou jaderných prostředků spojenou s všeobecnou i místní převahou letectva.

K tomu je třeba vytvořit neselhávající tok informací a **systém velení**, který v těchto složitých situacích zabezpečí nepřetržitě řízení vojsk.

Pozorný přístup vyžaduje i **hodnocení terénu**, protože účinky jaderných zbraní mohou charakter terénu změnit. Terén, který byl např. vhodný pro činnost tankového uskupení, nemůžeme využít po jaderných úderech. Velký význam bude mít i rychlé překonávání prostorů radioaktivního zamoření, zničených prostorů, požárů i případných zátop. Útok v zamořených prostorech bude mnohdy spojen s ničením menších sil nepřítele, které budou bránit důležité prostory. Pokud je nebudeme moci obejít, budeme je ničit klasickými prostředky ničení. Forma ničení bude mít především charakter útoku z chodu. Způsob překonávání zamořených prostorů bude určovat především operační a meteorologická situace, úroveň radiace, stav os přesunu, charakter terénu a činnost nepřítele, a to nejen v zamořeném prostoru, ale hlavně za jeho hranicemi.

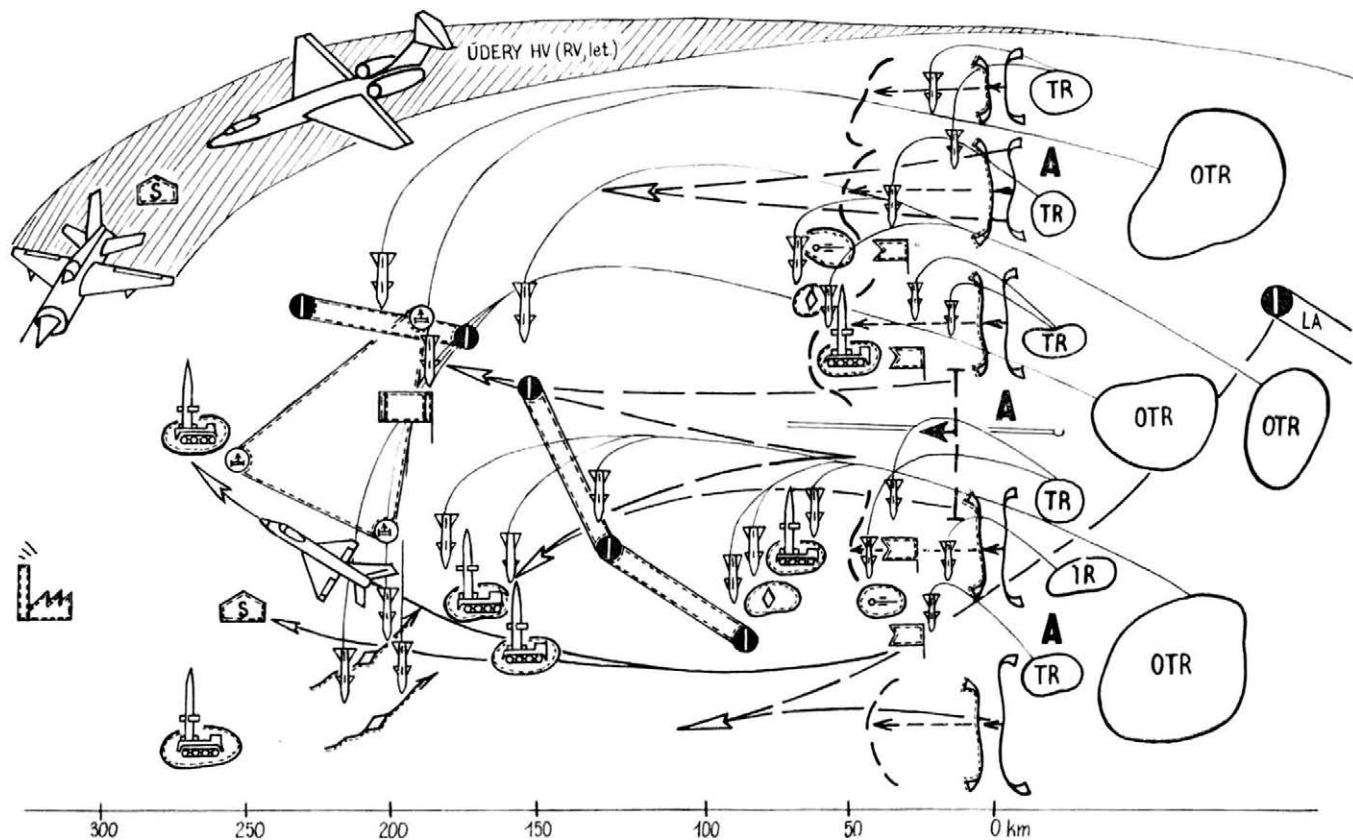
Zvláštní význam v té době bude plnit **průzkum**, který musí poskytovat nepřetržitě souřadnice pro vedení dalších jaderných úderů, dávat podklady o situaci pozemních vojsk nepřítele, stavu terénu, radioaktivitě apod.

Vytvoření podmínek k využití výsledků jaderných úderů znamená i **dodržet zásady překvapení**, tj. především dezinformovat nepřítele (realizací opatření operačního maskování) o skutečném zámyslu a činnosti vlastních vojsk.

Další důležitou podmínkou je **nepřetržitě organizovaná součinnost** jak při plánování operace, tak i v jejím průběhu. Součinnost realizujeme v duchu zámyslu velitele mezi všemi prvky operační sestavy. Zvláštní důraz klademe na součinnost mezi prostředky frontu, které zabezpečují jaderné údery, tj. raketovým vojskem a letectvem, prostředky hlavního velitele a údernými uskupeními frontu. Součinnost organizujeme jak uvnitř vlastního štábu, mezi místy velení, s podřízenými štáby i nadřízeným stupněm velení, tak i se sousedy — vzájemně působícími fronty (armádami). **Řešíme opatření**, která jsou nejen náplní prvního jaderného úderu, ale řeší i **způsoby využití jeho výsledků**. Tzn. zabezpečení předpokládaného narůstání tempa postupu a úsilí na směr hlavního úderu využitím manévru i přeskupení vojsk z jiných směrů, zasazením druhých sledů armád nebo frontu, předsunutých odřadů, popř. taktických nebo operačně taktických výsadek apod. Stejně zásady k využití účinků jaderných úderů dodržujeme nejen při prvním jaderném úderu, ale i při jaderných úderech v průběhu operace, kdy použití je decentralizováno.

Ještě několik názorů k využití účinků jaderných zbraní. **V operačním rámci** (viz schéma) těžko půjde o přímé využití jaderných úderů. Např. zničení skladu jaderné munice se neprojeví okamžitě, ale až v průběhu operace, stejně jako např. zničení operačních záloh, rozmístěných v hloubce, nebo zničení nepřátelských letišť. Naproti tomu např. údery k rozvrácení systému PVO nepřítele můžeme využít absolutně a bezprostředně k proniknutí frontového letectva na území protivníka a projeví se efektivním výsledkem jeho činnosti. Rovněž

VYUŽITÍ JADERNÝCH ZBRANÍ

tak údery na jaderné prostředky nepřítele, např. na PE a SE, letouny-nosiče, znemožní jejich odvetné použití a projeví se bojeschopností našich vojsk a ve vytvoření výhodného poměru sil na daném směru nebo v daném prostoru.

Využití účinků jaderných úderů **na taktickém stupni** bude mít zcela jiný charakter, než na operačně taktickém stupni. Použití jaderných zbraní ve prospěch prvosledových divizí je limitováno bezpečnostní vzdáleností. V noci a také nebyla-li vojska včas uvědoměna, ovlivňuje jejich činnost i bezprostřední využití časově. Pro názornost uvedu jen několik údajů. Bezpečnostní vzdálenost útočících vojsk, tj. nekryté živé síly, počítáme pro 20 kt náboj 3800 m, 50 kt 5200 m. V případě, že nejsou vojska varována, se tyto vzdálenosti zvětšují 3,5krát, v noci dokonce 5,5krát.

Přesto využití účinků jaderných úderů na taktickém stupni bude bezprostřední. Přitom využijeme nejen ztrát na živé síle, technice i materiální oblasti, ale i ostatních faktorů, které mají přímý vliv na snížení bojeschopnosti vojsk nepřítele jako narušení velení, morálního stavu vojsk apod. Rozhodující bude co nejvíce zkrátit čas mezi údery a vstupem vojsk do tohoto prostoru.

Závěr

Použití jaderných zbraní v operaci je jedním z nejdůležitějších opatření k zabezpečení narůstání úsilí na směru hlavního úderu. Realizace však tvoří dialektickou souvislost dvou opatření:

1. použití jaderných zbraní,
2. přijetí opatření k využití výsledků jaderných úderů.

Použití jaderných zbraní je z hlediska ztrát, způsobených operační sestavě nepřítele, vysoce efektivní, ale může zabezpečit splnění operace až tenkrát, jestliže jejich účinků využijí pozemní vojska.

ZÁSADY POUŽITÍ VZDUŠNÝCH VÝSADKŮ V OPERACI

Hlavním předpokladem pro splnění úkolů v útočné operaci je **učlenění operační sestavy vševojskové armády**, kde budou působit vzdušné výsadky při plnění **operačních, operačně taktických a taktických úkolů**.

V našich podmínkách vzhledem ke geografickému povrchu zájmového prostoru a úkolům v útočné operaci je **použití výsadků všeho druhu nezbytnou skutečností**. Bezprostřední uplatnění budou mít **padákové, kombinované a vrtulníkové výsadky**.

Tato skutečnost je zdůrazněna v hlavních zásadách vševojskového boje a operace, kdy pozemní vojsko plní rozhodující úlohu při konečném ničení pozemního nepřítele. A k tomu bezprostředně napomáhá využití výsledků prostředků hromadného ničení všeho druhu a **rozsáhlé využití vzdušných výsadků**. Potom je pozemní vojsko schopné nejen prudce útočit, ale i rozhodujícím způsobem ničit nepřítele, zmocňovat se jeho území a pevně držet obsazené čáry a prostory.

Zkušenosti potvrzují, že zatím co v minulosti bylo **použití vzdušných výsadků pouze epizodou, v soudobém boji a operaci budou jejich neoddělitelným prvkem**. Tzn., že vlastní plánování použití vzdušných výsadků se musí stát **bezprostřední součástí každé metodiky práce velitele a štábu při tvorbě rozhodnutí pro útočnou operaci**. Obdobně jako plánuje rozsah použití raketového vojska a dělostřelectva na jednotlivé cíle, objekty a prostory, má předem **určit i varianty vysazení vzdušných výsadků na celou hloubku útočné operace**.

Z toho vyplývá, že v plánu operace a jiných plánovaných dokumentech musí být z hlediska použití vzdušných výsadků **připraveny takové podklady, které zabezpečují konkrétnost úkolování a úzkou součinnost od samého počátku**. Tím dosáhneme toho, že celkovou organizací použití vzdušných výsadků budou štáby řešit komplexně v souladu s ideou a rozhodnutím velitele.

Teoretické rozpracování moderního pojetí vzdušných výsadků bylo ověřeno při některých ozbrojených konfliktech a lokálních válkách, které rozpoutali imperialisté. Poslední zkušenosti z válečného konfliktu na Středním východě,

kde bylo použito různých druhů vzdušných výsadků, a z přímé vojenské intervence na Kypru jednoznačně dokazují, že vzdušné výsadky **mají důležité uplatnění v každé bojové činnosti.**

I v našich podmínkách můžeme přijmout závěr, že **neoddělitelnou součástí každé útočné operace bude použití vzdušných výsadků různého druhu.** K tomu musíme zaměřit činnost velitele a štábu v procesu příprav, plánování i při praktickém zabezpečení vysazení. Jen tak dosáhneme, aby **prvosledové svazky v úzké součinnosti se vzdušnými výsadky útočily ve vysokých tempech a rychle pronikaly na jednotlivých směrech.**

Použití vzdušných výsadků v útočné operaci má svou specifiku. Spočívá v tom, že vzdušné výsadky můžeme použít v těchto variantách:

- a) při zahájení agrese nepřitelem,
- b) při přechodu do útočné operace z chodu,
- c) při dočasné obraně.

Při zahájení agrese nepřitelem (nenadálém) předpokládáme, že předurčená vojska k překrytí státní hranice nemusí vždy zaujmout jednotlivé plánované prostory a pásma co do času, prostoru a úplné bojeschopnosti. V této fázi bojové činnosti bude se agresor snažit s využitím výsadků rychle ovládnout důležité a rozhodující přechody a dominanty v příhraničním prostoru.

Charakter bojové činnosti našich vojsk se bude vyznačovat vedením aktivní manévrové činnosti k udržení rozhodujících opěrných bodů, soutěsek, postavení jako i celých prostorů k vytvoření podmínek k získání potřebného času pro hlavní síly.

V tomto období mohou rozhodující úlohu plnit motostřelecké jednotky předurčené jako vrtulníkový výsadek nebo padákové jednotky.

Tyto budou mít hlavní úkol ovládnout důležité komunikační uzly, horské průsmyky, přechody a východy z nich; vyhledávat a ničit prostředky jaderného napadení; aktivní činností zabraňovat přísunu nepřátelských záloh; vyhledávat a ničit místa velení, spojení; narušovat systém přísunu materiálu a zásobování jednotek; ničit sklady a prostory soustředění bojové techniky s využitím vysoce brizantních trhavin a zápalných látek a navádět vlastní letectvo na důležité stacionární a mobilní objekty nepřitele.

Padákové a motostřelecké jednotky budou působit v menších, samostatných jednotkách popř. skupinách. Způsob proniknutí do týlu nepřitele bude plně závislý na konkrétní situaci. Počínaje od vysazení z přízemní výšky anebo překročením linie fronty s využitím bojové techniky i pěšky.

Při přechodu do útočné operace z chodu záleží na vytvoření takových podmínek, aby agrese nepřitele byla nejen zastavena, ale v co nejkratší době přenesena bojová činnost na území nepřitele.

V této fázi boje mohou opět rozhodující úlohu plnit vzdušné výsadky v souladu s ustanovením předpisu Vševojsk-1-1, článek 379 a 222.

Při aplikaci těchto zásad můžeme předpokládat, že vzdušné výsadky budou plnit tyto úkoly: **V prvním pořadí při bojové činnosti v horském a zalesněném terénu** přehrazovat přístupy k soutěskám, průsmykům, údolím jako i vlastní ovládnutí těchto objektů. Dále ovládnout komunikační tahy na velkém prostoru a tím znemožňovat anebo znesnadňovat manévr jednotek a záloh nepřitele.

Zmocňovat se důležitých dominant na směru hlavního úderu a ničit ohniska obrany nepřitele úderem z týlu a vstřičnými protiztečemi ve prospěch postupu vlastních pozemních vojsk. Současně mohou zabraňovat odchodu nepřitele z fronty na nové obranné čáry, zpomalovat postup a ničit zálohy nepřitele

přisunované z hloubky jako i spolupůsobit s vlastními vojsky při obklíčení a rychlém zničení nepřátelských uskupení.

Na způsobu a rychlosti zdolávání horských hřbetů a zalesněných prostorů bude záviset úspěch celé útočné operace. Proto již v první fázi budeme počítat s maximálním použitím vrtulníkových i kombinovaných výsadků.

Vrtulníkový výsadek, který může být v hodnotě zesílené čety, roty nebo praporu, můžeme v některých variantách vysadit jen několik kilometrů před hlavní síly. Přesto, že hloubka vysazení bude odpovídat charakteru taktického výsadku, bude mít význam daleko vyšší.

Do větší hloubky budeme souběžně vysazovat **kombinované** výsadky k plnění rozhodujících úkolů na předpokládaném směru postupu vlastních vojsk. Tím dojde k situaci, že ve vzdálenosti 5 až 20 km mohou působit vrtulníkové výsadky a v hloubce 20 až 40 popř. i více kilometrů kombinované výsadky. Právě vysazením většího počtu jednotek vzdušného výsadku mohou tyto jednotky aktivně ničit nepřítele na velkém prostoru a tím usnadňovat postup vlastních vojsk.

Dosavadní praxe ukazuje, že i početně menší výsadky mohou podstatně snížit nebo dokonce ochromit manévr nepřátelských záloh ničením nejdůležitějších objektů. Základním cílem jejich činnosti je vytvářet výhodné podmínky vlastním vojskům pro dosahování vysokých temp útoku a rychle překonávat taktickou hloubku obrany nepřítele a tím zabezpečit pronikání do hloubky operační sestavy nepřítele.

V druhém pořadí budou vzdušné výsadky ve prospěch tankových a motorových svazků zabezpečovat překonávání vodních překážek z chodu.

Z charakteru střeoevropského válčiště vyplývá, že vojska budou nucena v průběhu každého dne na hlavních operačních směrech překonávat alespoň jeden vodní tok, který svým charakterem je terénní překážkou zvláštní důležitosti. Na hloubku armádní útočné operace kolem 350 až 400 km se mohou vojska setkat se čtyřmi významnějšími a asi šesti menšími vodními překážkami a tyto budou nucena překonávat.

Při docenění významu vodní překážky, který je dán způsobem organizace obrany nepřítele, vlastnostmi vodní překážky, členitostí terénu na obou březích, vodními stavbami (kterých může nepřítelem využít k náhlým změnám výšky hladiny vody), počasím, roční dobou jako i zátarasy na vodní překážce a jejich březích a tím lze vyvodit, že specifika vodní překážky vyžaduje na každý široký vodní tok použít operační nebo operačně taktický vzdušný výsadek, na střední a úzký vodní tok taktický vzdušný výsadek.

Ovšem ničení prostředků hromadného ničení bude pro vzdušný výsadek jedním z nejdůležitějších úkolů ve všech podmínkách jeho bojové činnosti. Předností vzdušného výsadku je, že je schopen svými silami prostředek jaderného napadení nejen zjistit, ale i vyřadit z boje.

Uvedené bojové úkoly zdaleka nevyčerpávají celkové možnosti vzdušných výsadků.

Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že tyto vzdušné výsadky mohou a budou plnit i další rozličné úkoly s cílem ovládnout, narušit nebo zničit místa velení brigád, popř. svazků; prostředky rádiového a radioreléového spojení; radio-technické systémy PVO a systémy řízení letectva; týlová velitelská stanoviště a týlová zařízení; sklady vojenské techniky a materiálu všeho druhu.

Za předpokladu, že vzdušné výsadky použijeme jako kombinovaný výsadek, jejich možnosti se podstatně zvýší.

Tuto variantu bojového použití může ovlivnit existence zvláštních geografických podmínek v prostoru vysazení, tzn. značná konfigurace terénu, silná pokrytost, hluché prostory, značné množství vodních toků, velký počet důležitých staveb, stacionární objekty, poměrně hustá komunikační síť a telekomunikace.

Použití vzdušných výsadek **při dočasné obraně** je varianta méně nezvyklá.

V rámci útočné operace může dojít k situaci, že svazky zejména na horách mohou přejít do obrany k zabezpečení sestavy útočící armády popř. při odrážení nepřátelského protiúderu. Obdobně v době vystřídání, přeskupení sil a prostředků anebo při nenadálých změnách v požadovaném poměru sil.

V takových jako i dalších situacích můžeme úspěšně použít vzdušný výsadek zpravidla k ničení prostředků jaderného napadení; narušování činnosti v týlu nepřítele s důrazem na dezorganizaci velení, spojení, zásobování a přísunu materiálu; ničení důležitých skladů, objektů a zařízení; znemožňovat přesun, manévr silami a prostředky.

Rozsah úkolů není konečný. Bude záviset na následné činnosti. Jde pak o vyšší variabilnost a účinnost použití vzdušných výsadek.

Na základě předpokládaných variant použití vzdušných výsadek stanovíme, jaké jsou jejich možnosti v rámci útočné operace.

Výsadekové vojsko (padákový výsadek) je schopno v průběhu útočné operace zabezpečovat úkoly **operačního a zejména operačně taktického charakteru. Motostřelecké jednotky** (vrtulníkový výsadek) úkoly taktického významu a při plnění úkolů v rámci kombinovaného výsadku i úkoly operačně taktického a taktického charakteru. V některých případech, jako při ovládnutí přechodů přes horské masívy nebo vodní toky, může vrtulníkový výsadek, který bude tvořit součást kombinovaného výsadku, plnit i úkoly **operačního** charakteru. Předpokládáme, že v průběhu jedné útočné operace může dojít k vysazení jednoho operačního vzdušného výsadku a několika taktických (operačně taktických) vzdušných výsadek.

Motostřelecké vojsko bude zpravidla od motostřelecké divize používat zesílený motostřelecký prapor jako vrtulníkový výsadek k plnění taktických úkolů. Vzhledem k dosavadním zkušenostem a soudobým potřebám vyrůstá požadavek, aby se vrtulníkový výsadek používal ve prospěch divize na hlavním směru ikrát za 1 až 2 dny. Z toho vyplývá, že v průběhu útočné operace v rámci vševojskové armády můžeme počítat s celkovým vysazením 4—8 vrtulníkových výsadek.

V útočné operaci vševojskové armády můžeme vzdušný výsadek použít v několika variantách, např. 1 operační, 1 operačně taktický a 4 taktické vzdušné výsadky, nebo 2 operačně taktické a 6 taktických vzdušných výsadek, popř. 3 kombinované výsadky operačně taktického charakteru a 5 taktických vzdušných výsadek, atd.

Jednotlivé varianty budou záviset na druhu bojové činnosti, úkolu, který výsadek dostal, a doby, po kterou bude úkol plnit.

Rozhodujícím činitelem pro použití vzdušných výsadek budou celkové možnosti dopravního letectva.

V závěru chci zdůraznit, že není správné opomíjet soudobou skutečnost. Pokud se mají metodiky práce velitele a štábu vyznačovat soudobostí, je nutné, abychom těmto otázkám věnovali patřičnou pozornost. Jen tak dosáhneme určitých předstihů v přípravě velitelů a štábů.

ROZHODNUTÍ VELITELE VOJENSKÉHO OKRUHU NA PŘÍŠTÍ DEN

Jedním z trvalých úkolů štábů všech stupňů je soustavné zlepšování stylu práce jak v míru, tak i za branné pohotovosti státu. U teritoriálních štábů je metodika práce v přípravě na činnost za branné pohotovosti státu do značné míry závislá na celkovém systému řízení otázek obrany a ochrany teritoria jako celku. Proto je jejich metodika práce stále ve stadiu hledání nejlepších a nejefektivnějších forem. Jde o vyšší sladěnost teritoriálních štábů a o zdokonalování úrovně součinnosti nejen s polními štáby, ale též se stranickými a státními orgány. Některé dílčí nedostatky jsou v komplexním hodnocení situace na teritoriu.

V článku se zaměřím na obsahové zaměření otázek při ujasnění úkolu a zhodnocení situace na teritoriu vojenského okruhu při přípravě a přijetí rozhodnutí velitele vojenského okruhu na příští den. Je to totiž rozhodující podklad pro řešení situace na teritoriu vojenského okruhu.

Vycházím z toho, že základem metodiky práce velitele a štábu vojenského okruhu bude pevný denní režim, založený na plnění stálých denních úkolů, které vyžadují pravidelné denní řešení za každé situace na teritoriu vojenského okruhu. Součástí této pravidelné činnosti má být i pravidelné hodnocení situace na teritoriu VO a přijetí rozhodnutí velitele VO na příští den. Dále vycházím z varianty, že velitel VO připravuje se svým štábem rozhodnutí v době, kdy již obdržel rozkaz (nařízení) nadřazeného stupně a zná již usnesení Rady obrany svého stupně (pokud bude přijímáno).

Obsah zhodnocovacího procesu velitele VO při přípravě a přijetí rozhodnutí na příští den může být v jednotlivých dnech různý. Bude určován hlavně podmínkami, za kterých bude rozhodnutí připravovat, obsahem úkolů nadřazeného stupně i usneseními příslušného stupně Rady obrany. Bude záviset i na čase, který má k přípravě rozhodnutí a na schopnosti celého štábu okruhu získat včas potřebné údaje o situaci na teritoriu. Schopnost přijmout v co nejkratší době neoptimálnější rozhodnutí bude rozhodujícím ukazatelem nejen

velitelských schopností a umění velitele VO, ale i ukazatelem operační zralosti celého štábu vojenského okruhu, neboť ten bude veliteli připravovat potřebné podklady a návrhy.

Výchozí podklady pro přijetí rozhodnutí velitele VO jsou:

- úkol vojenského okruhu k obraně a ochraně teritoria,
- rozkazy (nařízení) nadřízeného stupně,
- usnesení Rady obrany,
- celkový stav vojenskopolitické a ekonomické situace na teritoriu okruhu,
- vyhodnocené údaje o situaci na teritoriu VO k určenému času,
- situace a bojeschopnost vlastních sil,
- materiální možnosti.

V procesu přijímání rozhodnutí si velitel VO ujasní úkol, zhodnotí situaci na teritoriu okruhu a na základě závěrů se rozhodne. Při dostatku času je účelné, aby se radil s náčelníkem štábu okruhu a dalšími funkcionáři štábu o závěrech ze zhodnocení situace a o jednotlivých úkolech rozhodnutí. Tím si lépe může ověřit správnost vlastních závěrů. Proto náčelníci oddělení štábu VO mají mít připraveny vždy potřebné informace a potřebné propočty a návrhy pro přijetí reálného rozhodnutí velitele VO.

Při ujasnění úkolu bere velitel VO hlavně v úvahu:

- zámysl nadřízeného štábu k řešení situace a úlohu okruhu při řešení celkové situace na území státu,
- obsah úkolů podle usnesení příslušného stupně Rady obrany a podmínky plnění v závislostech na úkolech nadřízeného štábu,
- úlohu a úkoly směrem k zabezpečení činnosti polních vojsk na teritoriu VO a které součinnostní otázky bude nucen řešit s příslušnými štáby polních vojsk na teritoriu,
- úlohu a úkoly směrem k celkové obraně a ochraně teritoria okruhu,
- úlohu, úkoly a součinnostní otázky směrem ke stranickým a státním orgánům na teritoriu, směrem ke štábu Civilní obrany, štábu Lidových milicí a Sboru národní bezpečnosti,
- úlohu a úkoly sousedů v dané situaci,
- časové a prostorové plnění úkolů na teritoriu okruhu.

Zhodnocení situace na teritoriu VO má veliteli okruhu pomoci k tomu, aby mohl přijmout reálné rozhodnutí. Tuto činnost proto zaměří na hodnocení zásadních otázek. Vyloučí z ní ty podrobnosti, které jsou mu již známy. Zhodnocení situace bude mít oproti veliteli polního štábu řadu odlišností.

Zejména na počátku války bude hodnocení ovlivněno tím, zda budou na teritoriu působit polní vojska, jak se podařilo nebo se daří plnit plánované mobilizační úkoly a samozřejmě i způsobem zahájení války (s jadernými nebo bez jaderných zbraní). Proto velitel VO hodnotí situaci v širších souvislostech, a hlavně zhodnotí možný vývin situace nepřítele i polních vojsk na teritoriu VO. Řadu údajů může získat od štábů polních vojsk, které jsou na území VO. Daleko širěji bude hodnotit celkovou vojenskopolitickou a ekonomickou situaci na teritoriu okruhu a stav operační přípravy, hlavně situaci na komunikační síti.

V přípravě rozhodnutí může při hodnocení situace velitel hodnotit

- vojenskopolitickou situaci na teritoriu VO,
- situaci vlastních sil a prostředků,
- stav operační přípravy na území VO a ekonomickou situaci,
- stav řízení, velení a spojení na teritoriu okruhu,

- situaci sousedů,
- meteorologickou situaci,
- časové možnosti.

Při hodnocení vojenskopolitické situace bere velitel hlavně v úvahu:

— možný zámysl činnosti nepřítelů a vliv jeho činnosti na plnění úkolů obrany a ochrany teritoria okruhu,

— jak účinky jaderných (hromadných leteckých) úderů ovlivní veškerou činnost na teritoriu, jaká opatření bude třeba učinit k odstraňování následků ve vojenské i civilní oblasti,

— situaci polních vojsk na teritoriu okruhu, možný vývin situace na příští den. Jaká opatření jsou veliteli okruhu uložena k zabezpečení polních vojsk nebo ze situace na teritoriu mohou na příští den vyplynout, jaké součinnostní otázky bude nucen se štábem (štáby) polních vojsk řešit,

— jak celková situace na teritoriu VO ovlivní nebo může ovlivnit v příštím dnu celkový život na teritoriu, jak narušuje nebo může narušit vojenská opatření obrany a ochrany teritoria i chod ekonomiky,

— morální stav obyvatelstva, jeho ztráty, vliv na vojska, závěry pro opatření k dalšímu možnému doplňování a k likvidaci nezdravých nálad,

— jakými prostředky likvidovat velké požáry na teritoriu,

— jaké problémy přináší evakuace obyvatelstva a její možný vliv na plnění vojenských úkolů na teritoriu okruhu,

— jak byl narušen chod výroby v důležitých zbrojních závodech na teritoriu okruhu,

— jak daná situace zhorší celkovou vojenskopolitickou situaci na teritoriu okruhu. Které problémy může řešit přímo štáb okruhu a které je třeba navrhnout k řešení Radě obrany nebo nadřazenému štábu, které součinnostní otázky bude řešit se štábem Civilní obrany, s Lidovými milicemi a dalšími orgány.

Při hodnocení situace vlastních vojsk a prostředků bere hlavně v úvahu:

— bojeschopnost a možnosti okruhových svazků a útvarů, jak plní stanovené úkoly, jejich materiální problémy, hlavní součinnostní otázky při sladování úkolů s polními vojsky, vojsky Civilní obrany a Lidovými milicemi,

— situaci ostatních jednotek a zařízení okruhu,

— situaci a problémy místních vojenských správ,

— průběh mobilizace u nově vytvářených svazků, útvarů a zařízení za uplynulý den, stav jejich stmelení apod.,

— zabezpečení bojové činnosti vlastních a nově zmobilizovaných svazků, útvarů a zařízení.

Při hodnocení stavu operační přípravy a ekonomické situace na území okruhu má si udělat poměrně přesné závěry hlavně:

— o stavu narušení silniční a železniční sítě na teritoriu okruhu, o předpokládané době jejich obnovy, jak budou narušeny přesuny nebo přepravy vojsk na teritoriu okruhu,

— o stavu narušení technického příkrytí silniční a železniční sítě a o opatřeních, nutných k zabezpečení plánovaných přesunů polních vojsk,

— o stavu zničení nebo poškození silničních a železničních mostů, o předpokládané době obnovy anebo vybudování náhradních přemostění,

— v kterých prostorech bude třeba rozvinout dočasné překládkové prostory a kdo a jakými silami zabezpečí jejich rovinutí a provoz,

— které sklady PHM byly zničeny anebo poškozeny a jaká opatření učinit k zásobování vojsk vzhledem k této situaci,

— jaký bude vliv zatopených prostorů po zničených nebo poškozených přehradách na činnost vojsk, zvláště na přesuny vojsk, jaká opatření učinit v součinnosti s příslušnými civilními orgány k obnově komunikační sítě v těchto prostorech,

— jaké jsou možnosti využít brodů na vodních tocích za zničené silniční mosty,

— jak byly narušeny zdroje pitné vody a jaká opatření v důsledku toho učinit ve prospěch ozbrojených sil,

— jak celková ekonomická situace bude ovlivňovat činnost vojsk,

— jaká opatření navrhnout Radě obrany, které součinnostní otázky řešit s ostatními stranickými a státními orgány a co navrhopat nadříczenému řtábu.

Ze zhodnocení stavu řízení, velení a spojení na teritoriu VO má veliteli zvláště vyplynout:

— jak byl naruřen celkový systém řízení,

— jak byl naruřen systém teritoriální radiační hlásné služby (TRHS),

— které spojovací uzly nebo další spojovací objekty byly vyřazeny nebo poškozeny a jaká opatření v důsledku toho přijmout,

— stav velitelského a součinnostního spojení,

— jaké problémy daná situace vyvolává vzhledem k celkovému řízení na teritoriu VO, které součinnostní vazby byly narušeny a jakým způsobem a do kdy je obnovit.

Při hodnocení situace sousedů si ujasní vliv sousedů na činnost na teritoriu VO (časově i prostorově) a součinnostní otázky k dané situaci.

Při hodnocení meteorologické situace zhodnotí hlavně vliv meteorologických podmínek na plnění úkolů, zejména na zabezpečování přesunů (náledí, mlha apod.), vliv na radiační a chemickou situaci teritoria VO apod.

Při kalkulaci času hlavně posoudí:

— jak časově organizovat práci vlastního řtábu a jakou přitom volit metodu práce,

— do kdy vydat rozhodnutí velitele okruhu a do kdy a jaká vydat předřtžná nařízení,

— kolik času v důsledku situace poskytnout podřtženým řtábům, vlastním silám a popř. dalřím vykonavatelům,

— jaké otázky přednesou náčelníci oddělení ve svých návrzích při přřpravě rozhodnutí a kdy,

— kdy a jak organizovat součinnost.

Jak se ukazuje, k získání přesných údajů o situaci na teritoriu okruhu a k přijetí rozhodnutí pro řešení vzniklé situace potřebuje velitel získat velký počet zpráv (informací) a celou řadu propočtů. K tomu může využít i výpočetní techniky.

Při nedostatku času nemusí velitel vyslechnout návrhy náčelníka řtábu a náčelníků oddělení. Může již při ujasňování úkolů a hodnocení situace se zeptat na některé důležité, nebo nejasné závěry a vyměnit si názory s náčelníkem řtábu nebo jen s některými náčelníky oddělení na rozhodující otázky.

Z ujasnění úkolu a ze zhodnocení situace na teritoriu VO mu mají vyplynout závěry pro

— plnění úkolu z hlediska situace, z nařízení nadříczeného řtábu a z usnesení Rady obrany,

— součinnost se řtáby pozemních vojsk i se stranickými a státními orgány na teritoriu VO,

- způsob použití vlastních sil,
- opatření k všestrannému zabezpečení bojové činnosti a k zabezpečení velení,
- časové plnění úkolů štábu VO i u jednotlivých vykonavatelů rozhodnutí.

Rozhodnutí velitele VO na příští den odráží ideu zámyslu, jak si velitel představuje plnit úkoly, určení sil a prostředků a stanovení konkrétních úkolů vykonavatelům. Rozhodnutí má být maximálně konkrétní a má odpovídat podmínkám celkové vojenskopolitické i ekonomické situace na teritoriu VO, zámyslu nadřazeného stupně, vlastním možnostem a má odpovídat též objektivním zákonům ozbrojeného zápasu a vycházet z celkového zámyslu ochrany teritoria VO.

Rozhodnutí velitele VO na příští den může mít např. tento obsah:

1. Úkol vojenského okruhu na příští den.
2. Zámysl velitele VO:
 - na co soustředit hlavní úsilí při obraně a ochraně teritoria,
 - hlavní úsilí k zabezpečení úkolů a činnosti polních vojsk na teritoriu VO,
 - hlavní úsilí k obnovení velení a bojeschopnosti svazků, útvarů a zařízení a k odstraňování následků jaderných (hromadných leteckých) úderů na teritoriu VO.
3. Úkoly podřízeným
 - svazkům,
 - místním vojenským správám,
 - útvarům a hlavním zařízením okruhu.
4. Upřesnění mobilizačních úkolů (budou-li probíhat).
5. Upřesnění úkolů k zabezpečení přesunů na teritoriu VO.
6. Upřesnění úkolů k zabezpečení bojové činnosti vlastních vojsk a k ochraně důležitých objektů na teritoriu VO.
7. Upřesnění úkolů týlového, zdravotnického a technického zabezpečení.
8. Upřesnění organizace velení a spojení.

Na závěr po vyhlášení rozhodnutí vydá velitel úkoly k organizaci součinnosti:

- směrem k podřízeným (svazkům, útvarům, místním vojenským správám),
- směrem k polním štábům,
- směrem ke stranickým a státním orgánům a o čem informovat Radu obrany.

Závěrem chci zdůraznit, že oproti polním štábům bude mít obsah ujasnění úkolu i zhodnocení situace zásadní odlišnosti. Hlavní úsilí velitele a štábu VO je zaměřeno k zabezpečení úkolů polních vojsk. Na plnění tohoto úkolu se budou denně podílet i ostatní orgány na teritoriu VO. Velitel musí trvale udržovat součinnost s polními štáby a získávat od nich údaje o situaci na frontě a sladovat plnění úkolů z hlediska možností a podmínek na teritoriu VO.

V článku jsem sledoval jen obsahové zaměření zhodnocovacího procesu z hlediska úlohy štábu VO při obraně a ochraně státního území. Tím jsem ukázal na odlišnosti od zhodnocovacího procesu polních vojsk.

VOJSKOVÉ LETECTVO

Vrtulníky vojenského letectva se staly za více než deset let svého trvání výhodným a platným prostředkem pozemních vojsk. Jejich použití se v soudobém boji stále rozvíjí a zdokonaluje. Poznatky a praktické zkušenosti z celé řady spojeneckých a taktických cvičení i z každodenní činnosti s různými druhy vojsk potvrzují, že při vhodné organizaci, výzbroji a všestranném zabezpečení mohou vrtulníky vojenského letectva plnit celou řadu náročných bojových úkolů.

Vojskové letectvo, které jsme z počátku využívali převážně k plnění spojujících a přepravních úkolů, se stává bojovým prostředkem, který je schopen vést účinnou palbu na pozemní cíle protivníka i v takových podmínkách bojové činnosti, kdy jiné zbraňové systémy nemohou účinně zasáhnout.

Použití vojenského letectva studují nejen odborníci všech moderních armád, zejména v souvislosti s vyhodnocováním zkušeností válečného sražení ve Vietnamu i v jiných zemích. Studují možnosti

širšího využití ozbrojených vrtulníků nejen v omezených válkách, ale i v jaderné válce. Bojové použití ozbrojených vrtulníků na středoevropském válečném území bude jistě odlišné jako bylo ve Vietnamu. Tam byla potvrzena správnost myšlenky jejich použití, ale pouze v bojových akcích charakteristických právě pro tuto válku. Pro podmínky středoevropského válečného území je nutné rozpracovávat způsoby použití vrtulníků vojenského letectva pro mnohostranné úkoly letecké podpory i vzdušné přepravy v taktickém měřítku. Rostoucí poměr počtu vrtulníků a letounů vojenského letectva v moderních armádách si to vyžaduje. Jestliže v roce 1962 byl tento poměr 1:1, v současné době dosáhl přibližně 2:1.

Ve využití prostoru tzv. „třetí dimenze“, tj. v prostoru nad terénem do výšky 50–100 m mohou sehrát vyzbrojené a vycvičené útvary vojenského letectva důležitou úlohu při zvyšování pohyblivosti pozemních vojsk. Proto také vojskové letectvo stále více přechází z pomocné úlohy do speciálního druhu pozemního vojska.

Úloha a místo vojenského letectva

Je vymezeno tím, jak může ovlivnit svoji činností úspěch jednotlivých operací. Úspěchu dosáhneme jen tehdy, napadeneme-li nepřítele rozhodující silou na výhodném místě a včas. Pro vševojskové velitele, který musí racionálně a efektivně využívat přidělené síly a prostředky, je vrtulník jedním z prostředků, který může ovlivnit vývoj situace na rozhodujících místech.

Víme, že palebná síla roste mnohem rychleji než možnosti manévru silami a palebnými prostředky. Ani vysoké tempo rozvíjení bojové činnosti není zárukou odpovídající pohyblivosti. K obnovení rovnováhy mezi palebnou silou a pohyblivostí můžeme velmi dobře využít vzdušný prostor. Účelným využitím vrtulníků se mohou pozemní vojska stávat alespoň do určité míry nezávislémi jak na terénu,

tak i na použití jaderných zbraní. Přitom přepravovat budeme pouze ty síly a prostředky, které budou v dané fázi bojové činnosti nejdůležitější pro úspěch boje. Při přepravě pozemních sil na rozhodující úsek fronty vyvstávají další bojové úkoly jako je průzkum všeho druhu, spojovací lety, zásobovací lety a se zvětšováním palebné síly ozbrojených a pancéřovaných vrtulníků i ochrana přepravních vrtulníků před vzletem, při letu a v místě vysazení.

V ČSLA úkoly tohoto druhu procvičujeme při velitelsko-štabních cvičeních i taktických cvičeních jen formou taktických vzdušných výsadek, zesílených motoristických čet, rot a praporů na opakující se námět zabezpečení činnosti předšutných oddílů. Větší důraz bychom měli položit na procvičování ostatních úkolů včetně palebné podpory pozemních vojsk. V poslední době, zejména studiemi a vyhodnocováním zkušeností z agresivního přepadení Sjedené arabské republiky Izraelem, počítáme s činností vrtulníků

vojenského letectva protivníka. Hlavní pozornost soustřeďuje na činnost bitevních vrtulníků proti našim tankům a obrněným transportérům.

Můžeme říci, že útvary vojenského letectva jsou určeny k plnění pomocných, přepravních i bojových úkolů do taktické hloubky protivníka. Zvyšují pohyblivost a palbu útvaru, svazků a svazů, v nichž jsou organicky začleněny. Stále roste úloha vojenského letectva při zabezpečování bojové činnosti pozemních vojsk. Jednotlivé úkoly plní vojenské letectvo buď samostatně nebo v úzké součinnosti s ostatními jednotkami a útvary svazků a svazů, popř. se sousedními svazky a svazy. Množství, technické úrovně a výzbroji vrtulníků odpovídá i množství a druh bojových úkolů. Podle organizačního zařazení jsou útvary vojenského letectva v prvním nebo druhém sledu svazu, popř. jako záloha. Jejich organizace a podřízenost musí vycházet ze zásady, že každý zásah na bojišti je účinný tehdy, jestliže přijde včas.

Hlavní úkoly vojenského letectva

Vrtulníky začleněné do útvarů a jednotek vojenského letectva mohou plnit v útočných a obranných operacích celou řadu bojových úkolů, jež si můžeme rozdělit podle několika hledisek. Nejdůležitější z nich je prospěch a efektivnost pro jednotlivé štáby a druhy vojsk a různé fáze bojové činnosti. Půjde o tyto úkoly:

- vzdušný průzkum,
- zabezpečení velení a spojení,
- palebná podpora pozemních sil na bojišti,
- přeprava osob a materiálu, odsun raněných a poškozené techniky,
- upřesňování cílů a řízení palby ráketového vojska a dělostřelectva,
- kladení minových zářezů,
- vysazování taktických vzdušných výsadek, diverzních skupin a manévrů záloh a pohyblivého oddílu zatarasovacího.

Vzdušný průzkum

zabezpečuje bojovou činnost a jeho cílem je vytvořit nejvýhodnější podmínky pro úspěšné splnění bojových úkolů. Se zavedením prostředků hromadného ničení jeho význam neustále vzrůstá a do popředí se dostává nepřetržitě vyhledávání a sledování cílů pro vlastní prostředky ničení. Vzdušný průzkum ve prospěch vševojskových armád vedeme centralizovaně a řídí jej velitel letecké armády podle nařízení velitele fronty. V průběhu bojové

činnosti vlivem rychle se měnící situace však množství požadovaných průzkumných úkolů přesahuje skutečné možnosti leteckých průzkumných útvarů. Vzdušný průzkum je úkolem všech druhů letectva. Vrtulníky vojenského letectva použijeme k plnění těch průzkumných úkolů, které jsme neplánovali, ale jsou k úspěšnému splnění bojových úkolů jednotlivých svazků a svazů nezbytné.

Z takticko-technických možností vrtulníků vyplývá, že jich lze úspěšně využít pro vzdušný průzkum ve prospěch toho štábu, do kterého je útvar vojenského letectva organizačně začleněn. Vrtulník může vést vzdušný průzkum a získat přesné údaje do taktické hloubky protivníka, tj. do 50–60 km od linie fronty. Celá oblast úkolů tohoto vzdušného průzkumu zahrnuje:

- vševojskový průzkum,
- radiální a chemický průzkum,
- průzkum po jaderných úderech nepřítelů,
- speciální ženíjný průzkum,
- dělostřelecký průzkum,
- průzkum vodních toků, přehrad, komunikací a mostů,
- kontrola maskování důležitých objektů,
- přímá podpora činnosti tankových průzkumných hlídek,
- týlový průzkum.

Vrtulníky vojskového letectva můžeme tedy výhodně používat pro různé druhy vzdušného průzkumu ve prospěch vševojskových útvarů, svazků a svazů. Velkou předností je jejich manévrová schopnost, rozsah rychlostí a možnost létání ve velmi malých výškách. Některé druhy průzkumu mohou plnit lépe, než rychlé letouny. Vrtulníky tak vhodně doplňují požadavky pozemních vojsk na vzdušný průzkum.

K zabezpečení velení a spojení hledáme stále nové formy a způsoby. Jednou z možností, která vede k zlepšení systému velení a spojení je použití vrtulníků vojskového letectva. Vrtulníky mohou plnit především tyto úkoly:

- pomáhat řešit situaci při ztrátě spojení,
- zabezpečovat rychlý osobní styk hlavních funkcionářů,
- plnit úkoly kurýrního spojení,
- zabezpečovat kontrolu plnění některých úkolů s řešením nedostatků přímo na místě,
- operativně řešit a zajišťovat přesuny,
- přepravovat rádiové stanice na těžko dostupné terénní dominanty,
- přepravovat části VS,
- vést vzdušný průzkum,
- zabezpečovat spojení s předsunutými odřady, popř. s letouny frontového letectva,
- velet z vrtulníků.

Vrtulníky můžeme využít též po ztrátě spojení s podřízenými. Rychlý přelet do prostoru bojové činnosti, možnost zjištění situace, přijetí rozhodnutí pro další bojovou činnost, ale i učinit opatření pro obnovu spojení, jsou jednou z největších předností vrtulníků. Zabezpečení osobního styku hlavních funkcionářů svazků a svazů bude mít především význam při styku s útvary, které plní speciální úkoly. Tak např. velet předsunutým odřadům. Předsunuté odřady povedou bojovou činnost v podmínkách, kdy budou často informace o jejich situaci neúplné a s nimiž bude uskutečňováno rádiové spojení na maximální hranici dosahu. Jiné dopravní prostředky v tomto případě neumožňují vůbec osobní styk a to jak vzhledem k vzdálenosti, tak i bezpečnosti a rychlosti přepravy. Zvlášť významné bude zabezpečit velení vojskům, která jsou v zamořených prostorech. Kurýrní spojení zabezpečuje včasné a rychlé předávání bojových rozkazů, dokumentů a hlášení. Spojovací vrtulníky musíme využívat

efektivně. Byly případy, kdy na jednom cvičení jsme v několika hodinách letěli ze stupně svaz k cvičící divizi 6—8krát. Řada zkušeností potvrzuje, že vrtulníky můžeme použít k operativnímu řízení přesunů. Regulační orgány neumožňují vždy dokonalý přehled a informovanost o podmínkách a průběhu přesunu. Nemohou ani v krátkých časových intervalech řešit nepředvídané situace na zničených a poškozených přepravištích, zatarasených komunikacích a křižovatkách. Použití vrtulníků se současným prosazením účinných organizačních opatření umožňuje nejen kontrolu přesunu, což je jenom pasivní část řízení, ale i k operativnímu aktivnímu řízení přesunu. Zde se nabízí možnost přepravy zálohy pořádkových orgánů na palubě vrtulníků. Orgány pro vizuální kontrolu situace v případě potřeby vysadíme přímo do prostoru, kde je složitá situace. Zvlášť důležitá je regulace přechodů přes vodní toky, protože na středoevropském válcíšti je velké množství vodních toků v rovádním směru. Za výhodných povětrnostních podmínek můžeme sedlovat a kontrolovat průběh postupného přibližování jednotek a útvarů k přepravištím již ze vzdálenosti 15—20 km.

V útočném boji, za vysokého tempa a složitě situace, na velkých prostorech a složitém terénu, v podmínkách atmosférického a radiotechnického rušení musíme zabezpečit rádiové spojení pozemních vojsk, frontového letectva i vojskového letectva s orgány velení a řízení na stupni vševojskové a letecké armády. Takové spojení můžeme zabezpečit dvěma základními způsoby:

— použitím pohyblivých retranslačních míst umístěných na vhodných terénních dominantách,

— využitím leteckých retranslátorů.

Soudobý vývoj techniky umožňuje zabezpečit velení v útočném boji i při vyřazení některých míst velení. Nejde jen o PVS a TVS, které přebírají velení, ale i o velení z dočasných stanovišť, umístěných v letounech nebo vrtulnících. Realizace dočasných létajících VS je zvlášť potřebná na stupni vševojskového svazku. Již jen ta skutečnost, že velitel svazku je za útoku téměř čtvrtinu doby na přesunu, ukazuje, že nemá v této době možnost kvalitně rozhodovat a velet. Podle zkušeností z použití dočasných VS ve vrtulníku není nebezpečí vyřazení těchto stanovišť vyšší, než je tomu při umístění VS na vozidlech. Pravděpodobnost zjištění vrtulníků, létajícího VS — po přistání je značně sníženo možností přistání na vhodném místě v terénu a jeho maskování

speciálními maskovacími sítěmi. Vybavení vrtulníku pro práci velitele a hlavních funkcionářů za letu i na zemi vytvoří podmínky pro velení za přesunu. Velení za letu má řadu výhod. Vzniká nová kvalita ve velení vojskům. Dočasné VS má umožňovat:

- překlenout prostor daleko rychleji než tomu bylo v pozemních prostředcích,
- veliteli vizuálně sledovat činnost vojsk,

- nejvíce přiblížit velení vojskům a nepřetržitě spojení se štáby útvarů,

- rychlý manévry za složité situace,
- organizovat součinnost za přesunu,

- rychle převzít velení při vyřazení některého z míst velení,

- navázat spojení létajícího VS na spojovací soustavu svazku.

V oblasti využívání vrtulníků jako retranslátorů nebo létajícího VS je třeba neustále získávat zkušenosti s dočasným vybavením vrtulníků pro velení.

Palebná podpora pozemních vojsk na bojišti

Zde se omezíme jen na zobecnění dosavadních zkušeností moderních zahraničních armád (viz článek plk. Bulatova v časopise „Letectvo a kosmonautika“ v roce 1974) a praktické závěry, které jsme získali při střelbách raket z vrtulníků Mi-4 u našich útvarů vojskového letectva.

Vyzbrojené vrtulníky mohou ničit pozemní cíle na vzdálenosti 1000–3000 m. Jsou to zpravidla neřízené rakety typu „vzduch–země“, kulomety a kanóny různé ráže. Základem většiny vrtulníkových zbraňových systémů jsou neřízené rakety, v nichž lze podle povahy bojového úkolu měnit druh a náplň hlavic. Zahraniční odborníci se domnívají, že bojové vrtulníky jsou schopny působit v součinnosti s pozemními vojsky především tam, kde nelze použít ostatní druhy palebné podpory. Nepotřebují speciální letiště, lze je soustředovat na hlavních směrech útoků, v bezprostřední blízkosti od hlavních vojsk a v případě nutnosti opět rychle rozptýlit v hloubce vlastního území.

Ozbrojené vrtulníky mohou poskytovat jednotkám a útvarům pozemních vojsk palebnou podporu v různých druzích boje, podporovat vojska a doprovázet dopravní vrtulníky při výsadekových akcích, bojovat s tanky, chránit důležité komunikace a tylové prostory, bojovat a střetávat se se vzdušnými výsadky protivníka, vést prů-

zkum v taktické hloubce a řadu dalších úkolů.

Základní jednotkou ozbrojených vrtulníků je dvojice, základní taktickou palebnou jednotkou je roj. Dosavadní zkušenosti ukazují, že při zasazování úderu na cíl je nejuhodnější použít současně ne více než tři dvojice. Při palebné podpoře mohou vést ozbrojené vrtulníky palbu z horizontálního letu, z klouzavého letu, z režimu „visení“ a popř. ze země. Učastněji se používá režim klouzavého letu pod úhlem 5–15°.

Taktika použití ozbrojených vrtulníků uvádí mnoho variant způsobu útoku na pozemní cíle protivníka. Nejpoužívanějším způsobem útoku dvojice ozbrojených vrtulníků je ten, kdy vedoucí dvojice zahajuje palbu první a při odpálení poslední rakety zahajuje palbu vedený. Tímto způsobem docílí delší dobu střelby v jednom bojovém kurzu a jeden vrtulník chrání současně druhého. Z bojového náletu vycházejí oba současně.

Dalším způsobem jsou útoky ze dvou nebo více směrů. Tento způsob vyžaduje přesnou sladnost činnosti osádek tak, aby bylo dosaženo nepřetržitosti palby na určený cíl do vyčerpání střeliva. Z útoku vychází jednotlivé dvojice v různých směrech a při opakovaném náletu na cíl přilétají v novém směru, na jiné výšce, přičemž maximálně využívají členitost terénu před prostředky PVO. V této souvislosti chceme upozornit na zásadu současného řešení způsobu útoků i manévru proti PVO protivníka s důrazem na druhý, počty prostředků PVO a na jejich rozmístění. Podle toho se velitelé a štáby rozhodují o způsobech manévru proti PVO při přeletu linie fronty, taktické hloubce území nepříteli, při přiletu a působení nad cílem útoku a při návratu.

Útvary vojskového letectva postupně nacvičovaly a nacvičují manévry proti PVO jednotlivě ve výšce 100 m, jednotlivě ve výšce 15–30 m, metodicky přechází k nacvikům manévru ve skupinách. Nejvíce používanějšími sestavami pro manévry rychlosti, kursem a výškou v sestavě dvojice nebo roje jsou vrtulníky a roje v klínu, vrtulníky a roje na úrovni, vrtulníky a roje stupňovitě a vrtulníky a roje v proudu.

Palba z režimu „visení“, která se nejčastěji používá v tzv. „tankové léčce“, probíhá tak, že ozbrojené vrtulníky ukryté za převýšením terénu „zavíší“ na dobu kolem 10 vteřin (je to doba pro výpočet prvků protiletadlového prostředku) ve směru předpokládaného útoku tanků. Vyčištěné osádce by měla stanovená doba stačit na vyhledání cíle, zamíření, odpá-

lení raket a přistání na zem. Útok opakují z druhého místa. Palba z režimu „visení“ zvyšuje přesnost střelby, ale vyžaduje vysoký stupeň vycvičenosti osádek.

V úvahách o opodstatněnosti a efektivnosti využití ozbrojených vrtulníků v soudobém boji se vyskytují stále více názory, že neexistují objektivní příčiny, které by mohly zabránit jejich bojovému uplatnění a že ztráty vrtulníků by nepřevýšily rozumnou míru samozřejmě při jejich smělé a dovedném použití. Hlavním směrem ve zvyšování životnosti ozbrojených vrtulníků nad bojištěm je snaha o zlepšení jejich takticko-technických charakteristik a zkvalitňování jejich pancéřování. Na mnohých typech soudobých bojových vrtulníků jsou pancéřované kabiny osádek, palivové nádrže i jiné životně důležité části draků vrtulníků.

Zkvalitňování výzbroje, zvyšování přesnosti palby, rychlosti letu a celkových manévrovacích možností vrtulníků umožní rozšiřovat sféru jejich použití v boji.

Přeprava osob, materiálu, odsun raněných a poškozené techniky

Při i velkých požadavcích bude mnohdy těžké rozhodnout, pro který úkol přepravní kapacity použít. Při plnění přepravních úkolů bereme v úvahu základní předpisy pro použití daného typu vrtulníků. Tyto předpisy ukládají velitelům i osádkám celou řadu pravidel a zásad, které vyplývají z konstrukce, provozních podmínek a zvláštností aerodynamiky vrtulníků. Důležitá je značně se měnící únosnost vrtulníku v závislosti na skutečném stavu atmosférických podmínek a teplotě. Nejdůležitější vliv na únosnost má teplota a vlhkost vzduchu. Únosnost za krajně nepříznivých podmínek se snižuje až o 50 %. Vzhledem k vlastnostem každého vrtulníku, rozměrům nákladního prostoru a výkonu motoru jsou stanoveny různé varianty zatížení.

Výchozím kritériem pro jakýkoli přepravní úkol je předpokládaná délka trati a hmotnost vrtulníku při vzletu. K výpočtu maximální letové hmotnosti slouží normogramy uvedené v příslušných předpisech. Protože jsou taktické dolety jednotlivých typů vrtulníků vypočítány s tím, že let na zpáteční trati bude bez nákladu, bude výhodné využít zpátečního letu pro přepravu raněných nebo jiného materiálu.

V každém případě je nejdůležitější zásadou při plnění přepravních úkolů uvážení a efektivní využívání přepravní kapacity.

Opravování palby raketového vojska a dělostřelectva

Pro raketové vojsko a dělostřelectvo je vrtulník účinným prostředkem průzkumu řízení a opravování palby. Palbu opravujeme z prostorů palebných postavení, v jejich blízkosti anebo z prostoru cílů nad územím protivníka.

K plnění tohoto složitějšího úkolu musí být osádky dokonale vycvičeny. Nejde jen o vlastní pozorování odchytek střelby, ale hlavně o překonávání nepřátelské PVO. Hloubka vniknutí nad území nepřítel je dána účinným dostřelem vlastního dělostřelectva — to je maximálně do vzdálenosti 15–20 km od linie fronty.

Většina objektů bude mít silnou PVO. Množství prostředků PVO a jejich rozmístění bude záviset na charakteru objektu a jeho důležitosti. Oddíl Lance a houfnice 203,2 mm obvykle chrání až tři baterie malorážných protiletadlových kanónů 20–40 mm nebo systém VULCAN CHAMPARRAL. K palebnému postavení oddílu polního dělostřelectva nepřítel vyčleňuje jednu baterii malorážných protiletadlových kanónů. VS může chránit protiletadlový oddíl. Kromě toho jsou v PVO těchto objektů zařazeny i protiletadlové kulomety 12,7 mm. Protiletadlové kanóny nebo PLRS se rozmísťují ve vzdálenostech 100–500 m od objektů s rozestupem 800 m u kanónů a 70–300 m a kulometů.

Hustota protiletadlových prostředků vyžaduje, aby vrtulník i v prostoru dodržoval co nejmenší výšku letu a bezpečný odstup od těchto prostředků, minimálně 2 km. Z praktických zkušeností vyplývá, že osádka vrtulníku potřebuje pro úspěšné pozorování cíle výšku, která se rovná nejméně 1/10 vzdálenosti pozorování. Při dodržování vzdálenosti 2 km je minimální potřebná výška pozorování 200 m nad terénem. V této výšce jej může vizuálně i radiotechnickými prostředky zpozorovat protivník. Jediným možným způsobem bezpečného splnění úkolů je krátkodobé zvýšení výšky letu tzv. výskokem na nejkratší možnou dobu potřebnou k zjištění dopadu dělostřeleckých granátů na cíl a na opravu palby. Aby nebyl tento manévr stereotypní, musí být výskok vždy na jiném místě, na dobu 20–30 vteřin. Zkrácení doby pozorování bude klást na osádku zvýšené nároky na průzkumné a pozorovací schopnosti i na techniku pilotáže v prostoru cíle. Kromě toho musí být celý manévr koordinován se střílejší jednotkou tak, aby se výskok kryl s dopadem granátu na cíl. Co nejvýhodnější manévr v daném prostoru musí být při-

praven již před letem, aby se využilo konfigurace terénu i hluchých míst PVO. Zároveň musí předem proběhnout součinnostní dohovor s RVD. V praxi se používají tři způsoby opravování dělostřelecké palby:

- zastřelení rámováním,
- zastřelení postupnými kontrolami podle světových stran,
- opravování palby stupnicí.

Zastřelení rámováním nevyhovuje při plnění úkolů v hloubce nepřátelské obrany především proto, že vyžaduje pozorování z jednoho bodu. Více vyhovuje způsob postupných oprav podle světových stran, i když i tento způsob má nevýhodu. Pro úplné zastřelení je třeba tří oprav, což prodlužuje dobu činnosti vrtulníku nad cílem. Nejvýhodnějším způsobem je opravování palby stupnicí. Zastřeluje se jedna baterie sevřeným vějířem s počítanou stranovou úchytkou a dálkami. Pro určení oprav stanovíme společnou opravu prvků zaměřovače pro všechna děla a vystřelíme jednu salvu sevřeným vějířem. Tento způsob zkrátí pobyt vrtulníku nad cílem.

V případě, že určení prvku po přesném zjištění souřadnic trvá maximálně 1 1/2 minuty a výškok 30 vteřin, dá se předpokládat, že celkový čas pro opravu palby a pobyt vrtulníku v blízkosti cíle se bude pohybovat v rozmezí 5—7 minut. Delší doba činnosti vrtulníku v blízkosti cíle by značně zmenšovala pravděpodobnost bezpečného přeletu, činnosti i návratu osádky při plnění bojového úkolu.

Kladení minových zátarasů

Vhodně vybraná a vybudovaná minová pole a zátarasy značně ztěžují postup útočících tankových a mechanizovaných vojsk nepřítele. Vzhledem k bojovým možnostem protivníka by bylo zapotřebí položit velké množství protitankových nebo protipěchotních min na rozsáhlé prostory ve velmi krátkém čase. Použití vrtulníků ke kladení min z malé výšky umožňuje úspěšně řešit požadovanou kvalitu i kvantitu v relativně krátkých časových intervalech. Zřizovat minová pole je nutné především na směrech předpokládaných tankových protiúderů a na přehrazení mezer vzniklých po jaderných úderech nepřítele.

Miny se dopravují do určeného prostoru z vrtulníku kladením nebo shazováním pomocí speciálně upraveného žlabu. Zařízení je umístěno do nákladní kabiny a jsou sejmuty zadní nákladové dveře. Použití zařízení na vrtulníku je velmi jednoduché a jeho celková hmotnost i s mina-

mi nepřesahuje normální vzletovou váhu vrtulníku. Doba montáže minové soupravy a naplnění zásobníku trvá přibližně 20 minut. Miny klademe z výšky 2—2,5 m — rychlostí letu 10—20 km/h. Mezery mezi minami v řadě jsou 4—6 m, mezi jednotlivými řadami 5—8 m. Jeden vrtulník je prakticky schopen zaminovat při dvou průletech prostor 30×200 m. Roj je schopen vytvořit minové pole o rozměrech 50×600 m za 3 minuty. Jako nejvýhodnější je pokládání minových polí vrtulníkovými roji. Pro označení prostoru pro minová pole v nepřehledném terénu lze použít průzkumný vrtulník na vytyčení začátku a konce minování dýmovnicí.

Není-li možné pokládat miny z malých výšek, mohou vrtulníky minové zátarasy shazovat. Miny se shazují z výšky letu do 100 m pomocí speciální konstrukce. Praktické zkušenosti potvrzují, že vrtulníky jsou spolehlivým prostředkem pro plnění tohoto úkolu.

Vysazování taktických vzdušných výsadek, diverzních skupin, manévr záloh a pohyblivého odřadu zatarasovacího

Zásady organizace a plnění těchto úkolů jsou v jednotlivých předpisech a odborných vojenských časopisech dostatečně rozpracovány a prakticky na mnoha cvičeních vyzkoušeny. Chceme jen znovu zdůraznit, že při plnění všech těchto úkolů je hlavním cílem dosažení co největšího taktického doletu. K efektivnímu plnění bojových přepravních úkolů zatím málo využíváme metody operačního výzkumu.

V soudobém boji musíme hospodařit silami, což vyžaduje v daleko větší míře využívat z metod operačního výzkumu řešení úloh minimalizačních a distribučních. Jednu z rychlých, jednoduchých a poměrně přesných metod řešení optimalizačních úloh je Vogelova metoda. Výsledky řešení jsou skutečně optimální a metoda se dá bez jakýchkoli pomůcek využít kdykoli během bojové činnosti.

V praxi se poměrně málo zkoušel manévr protitankovými zálohami a vrtulníkovým odřadem zatarasovacím. Při odražení protiútku nepřítele je nutné operativně manévrovat protitankovými prostředky na ohrožených směrech. Přesun protitankových prostředků po zemi je velmi pomalý a v mnoha případech by právě z hlediska času nevyhověl potřebám boje. Proto je výhodné přesunovat protitankové prostředky vzduchem. Tato forma manévru je výhodná zvláště za ztížených podmínek boje v horách, na široké frontě a při bojích o předmostí.

Závěr

V článku jsme chtěli ve stručnosti ukázat množství bojových úkolů, které mohou vrtulníky plnit ve prospěch pozemních vojsk a nastínit možné směry ve způsobech bojové činnosti vojskového letectva. I pro další vývoj vojskového letectva bude platit to, co říká marxismus-leninismus o válce: „Není pochyb o tom, že vojenská technika, která existuje v dnešní době, jakož i ta, jež bude vytvořena a masově vyráběna v příští možné válce, radikálně změní způsoby ozbrojeného zápasu. Podstatné změny ve vojenské technice, zvláště ve zbraních tedy nevyhnutelně vyvolávají přechod od jedné způsoby vedení ozbrojeného zápasu k novým, kvalitativně odlišným. Taková je objektivní zákonitost...“.

Pro útvary vojskového letectva z toho vyplývá v současné době i pro budouc-

nost v praktické každodenní činnosti odpovídat na otázku „stane se vrtulník spolehlivým bojovým prostředkem?“

Většina moderních armád tuto otázku řeší a snaží se využívat „třetí dimenze“ a jako prostředek vrtulníky. Vrtulníky proto, že vzhledem ke svým vlastnostem je lze kdykoliv organicky začleňovat do vševojskových svazků a svazů, obdobně jako ostatní druhy vojsk. Je nesporné, že zavedením vrtulníků se dostala do vojsk kvalitativně nová technika.

I když řešení úlohy vrtulníku k přímému vedení bojové činnosti obsahuje řadu sporných otázek a současně používaná technika neumožňuje plnit všechny možné úkoly, je třeba mít na paměti, že jde o jejich další vývoj, uplatnění a získávání návyků pro nově zaváděné prostředky.

ARMÁDNÍ DĚLOSTŘELECKÁ SKUPINA

V poslední době využíváme zkušeností z Velké vlastenecké války při organizování a řízení velkých dělostřeleckých uskupení, kterých používáme v důležitých obdobích boje, zejména při prolamování obranných postavení nepřítele.

V článku chci rozebrat některé problémy vytváření armádní dělostřelecké skupiny (dále jen ADS) a vyvodit dílčí závěry v oblasti velení. Současně s tím vyjasnit úlohu a místo ADS v palebném systému armády.

Kdy vytvářet armádní dělostřeleckou skupinu?

Podmínky pro uskupování dělostřelectva do armádních dělostřeleckých skupin můžeme posuzovat jednak z hlediska širšího — podle organizační struktury dělostřelectva dané armády, jednak z hlediska užšího — podle konkrétní situace, tj. počtu dělostřeleckých jednotek, útvarů a svazků vševojskové armády.

Je za námi období podcenění úlohy a významu konvenčního dělostřelectva v soudobém boji (operaci), které vyústilo v nedomyšlené omezování počtů dělostřeleckých jednotek a útvarů, v oklešťování jejich organizační struktury ve vševojskových svazcích, svazech i vyšších svazech, v přemísťování zkušených velitelských kádřů k jiným druhům vojsk, v přerušení technického vývoje dělostřelecké techniky a rozvoje teorie použití dělostřelectva. Postupně dochází k nápravě chyb a omylů, jejichž základem bylo přecenění jaderných a raketových zbraní. Konvenční hlavní dělostřelectvo a raketomety si opět budují základy k uznání své úlohy a místa v soudobém boji a operaci, opět je řadíme k rozhodujícím prostředkům vševojskového boje. Postupně se dostávají na tu kvalitativní i kvantitativní úroveň, která plně odpovídá požadavkům na soudobé prostředky ničení moderních armád. Počty dělostřeleckých jednotek, útvarů a svazků i jejich bojová technika vytvářejí dnes předpoklady pro úspěšné splnění všech úkolů v boji a operaci a pro tvořivou aplikaci teorie použití dělostřelectva v nově vzniklých souvislostech. A tak opět řešíme při boji bez použití jaderných zbraní problematiku uskupování dělostřelectva do skupin, a to nejen vševojskového pluku a svazku, ale i na stupni armády.

Užší hledisko (v rámci armády) v sobě zahrnuje zejména posouzení množství a kvality dělostřelectva v armádě, dále pak i situaci divizí a armády při plnění úkolů.

Vševojsková armáda na směru hlavního úderu frontu může podle zkušeností z posledních cvičení mít toto množství dělostřelectva:

- organické dělostřelectvo divizí (3 msd po 96 hlavních a 2 td po 66 hlavních) 420 hlavních,
- armádní dělostřelectvo (5 oddílů kanónového dělostřelectva) 90 hlavních,
- posilové dělostřelectvo v hodnotě do tří dělostřeleckých (raketometných) brigád 216 hlavních.

Celkem tedy 726 hlavních a raketometů.

Počítáme-li v hodnotách oddílů a velitelství (štábů), pak to bude asi 40 oddílů a 13—14 štábů, které jsou schopny zastávat funkci velitelství dělostřeleckých skupin. To umožňuje vytvořit dělostřelecké skupiny v hodnotě 2—4 dělostřeleckých oddílů u všech prvosledových pluků, čtyř prvosledových divizí a konečně i ADS. V konkrétní bojové (operační) situaci tomu může být jinak. Některé skupiny se mohou skládat z více oddílů a někdy skupiny nebudeme vytvářet. ADS pak může být v síle 4—8 oddílů.

Při hodnocení nemůžeme zanedbat ani kvalitativní stránku dělostřelectva. V dělostřelectvu podobně jako u jiných druhů vojsk platí zásada, že se stupňuje množství se zvyšováním stupně velení. Palebné možnosti dělostřelectva charakterizuje zejména dostřel jeho prostředků. Proto na stupni armáda požadujeme techniku s maximálním dostřelem kolem 20 km, popř. i větším. Základní takticko-technické údaje prostředků, vhodných pro začlenění do ADS — viz **tab. 1**. Jen tak můžeme zabezpečit splnění úkolů, které budeme klást na ADS. A takovou techniku již dnes máme a její modernizace pokračuje. Proto i po této stránce jsou reálné předpoklady k vytváření ADS.

Bude-li mít posilové dělostřelectvo armády ve své sestavě raketometnou brigádu se 122 mm raketomety vz. 70, je výhodné ji ponechat jako celek v rukou velitele armády a vytvořit z ní armádní raketometnou skupinu (ARMS). Půjde o skupinu s mimořádnou palebnou silou (palebný úder jednoho oddílu umlčí motorizovaný prapor nepřítele v prostoru soustředění), kterou může velitel armády ovlivňovat průběh boje prvosledových divizí.

Množství a kvalita dělostřelectva tvoří tedy základní předpoklady pro vytváření ADS. V dalším je však třeba přihlédnout k situaci vševojskové armády, zejména k úkolům, operační sestavě a zámyslu operace.

Tabulka 1

T y p	100 mm K vz. 53	122 mm K vz. 31/37	152 mm KH	122 mm RM vz. 70
Dostřel v km	21	20,4	17,2	20,4
Kadence (r/min)	8—10	5—6	3—4	1 sa 40 r
Trakce	taž	taž	taž	sh
Palebný průměr	80	80	60	120
Rychlost přesunu (km/h)	50	25	25	do 80

Při vytváření ADS vycházíme i z uznávané zásady, že v průběhu boje (operace) máme usilovat o maximálně efektivní využití všech palebných prostředků, zejména dělostřelectva, ve prospěch prvosledových jednotek, útvarů a svazků. ADS má smysl vytvořit jen tehdy, jsou-li dostatečně posíleny prvosledové vševojskové divize. Právě v jejich rámci dochází k nejintenzivnějšímu použití dělostřelectva, cyklus velení u nich při řízení palby je krátký a reakce na potřebu palebného působení je tedy pružnější. Proto není účelné vytvářet ADS na úkor posílení prvosledových divizí.

Dále je třeba vidět, že ADS jakožto prvek operační sestavy vševojskové armády, součást palebného systému RVD armády a prostředek palebného působení armády v rukou velitele vytváříme proto, aby velitel měl možnost ovlivňovat průběh boje (operace) tam, kde se soustřeďuje hlavní úsilí a většina sil a prostředků armády. ADS by měla mít tudíž možnost působit do útočného pásma několika (alespoň dvou) divizí na směru hlavního úderu armády.

Model vztahů v palebném systému RVD armády — viz **obr. 1**.

Za základní podmínku pro vytváření ADS považují úkoly armády a zámysl jejich řešení. Jen v případě, že úkoly **armádního významu** vyžadují disponovat vhodným palebným prostředkem pro jejich plnění, bude se velitel armády zamýšlet nad vytvořením ADS. K takovým úkolům může patřit

- rychlé prolomení obranných postavení nepřítele a udržení vysokého tempa útoku,

- přenesení úkolu ničit taktické prostředky jaderného napadení nepřítele z prvosledových divizí na armádní prostředky, uvolnění palebné síly těchto divizí k umlčování a ničení odporů, které jim brání v rychlém postupu,

- získání palebné převahy v dělostřelectvu na rozhodujícím směru v rámci armády,

- účast v boji se zálohami nepřítele v taktickém rámci, což opět příznivě ovlivní plnění úkolů na směru hlavního úderu armády,

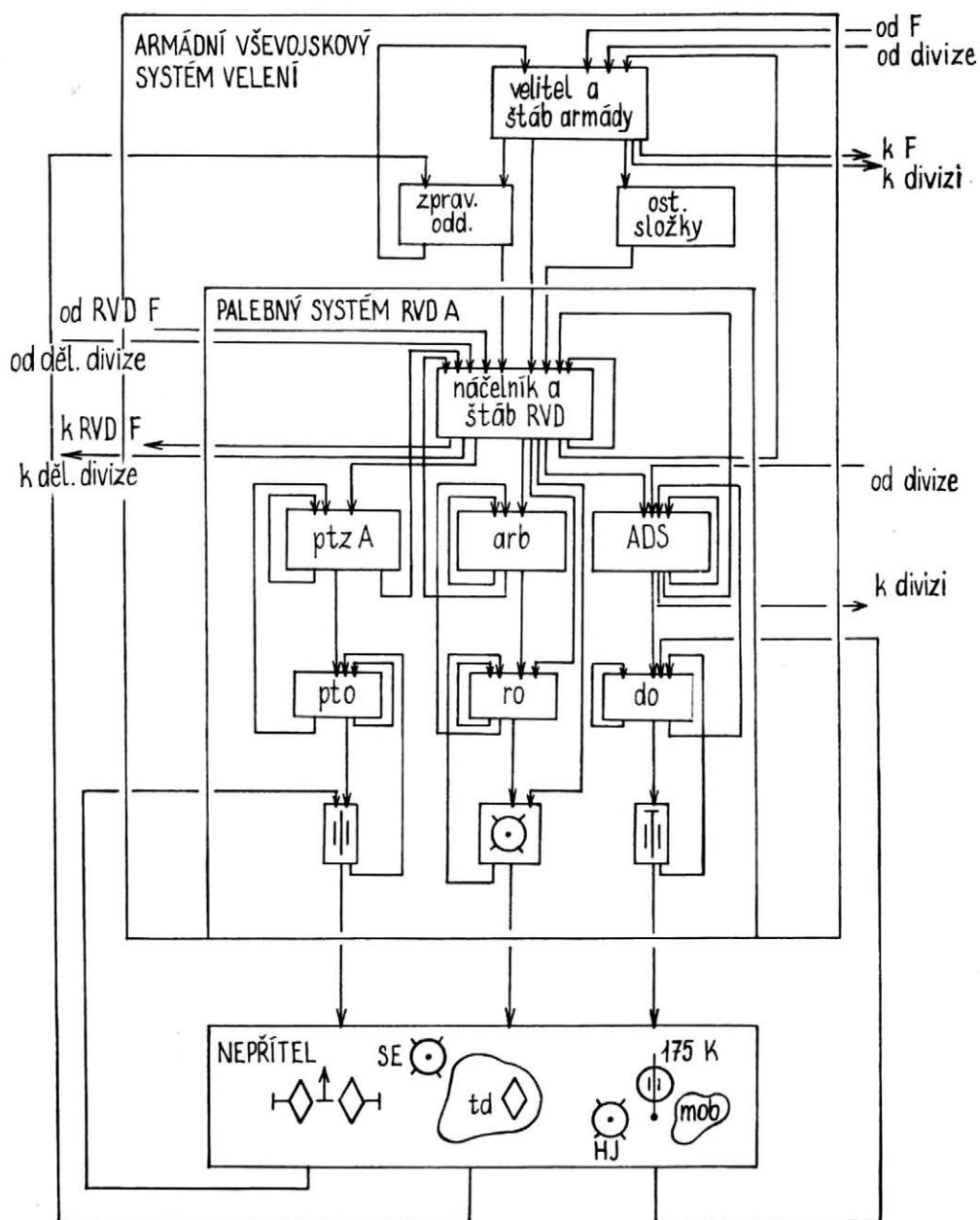
- vytvoření příznivých podmínek pro zasazení a bojovou činnost druhých sledů armády, pro rychlé překonávání vodních překážek z chodu, pro energické odražení protiúderu nepřítele apod.

ADS může pochopitelně plnit ještě další úkoly (uvedu dále), ale charakter a význam vyjmenovaných spočívá v tom, že vyžadují větší či menší centralizaci palby dělostřelectva v rámci armády. Proto jen tam, kde vyvstává potřeba takové centralizace, je účelné vytvořit ADS.

Reálným podkladem k tomu, kdy a kde vytvořit ADS, je zámysl velitele vševojskové armády pro danou operaci. Proto při rozhodování o ADS zavrhneme jakoukoli šablonu, ale vytvoříme ji tenkrát, kdy dojde k plně efektivnímu využití dělostřeleckých palebných prostředků při plnění úkolů armádního významu.

Úkoly armádní dělostřelecké skupiny

Jak jsem uvedl, ADS vytváříme v podmínkách, které si vynucují soustředěného použití většiny dělostřelectva armády. Skupina pak plní úkoly, které bezprostředně či nepřímo ovlivňují splnění úkolů armády. K takovým úkolům bude patřit

Obr. 1

- posílení divizí prvního sledu armády na směr hlavního úderu palbou,
- ničení prostředků jaderného napadení taktického významu,
- umlčování a ničení dělostřeleckých, raketometných a protiletadlových baterií,

- umlčování druhých sledů a záloh prvosledových brigád nepřítele v prostorech soustředění, při přesunech nebo při rozvinování,

- ničení prostředků REB, středisek navádění a řízení taktického letectva, velitelských stanovišť, spojovacích uzlů a dalších důležitých objektů nepřítele.

Chce-li velitel armády, aby divize na směr hlavního úderu udržovaly vysoké tempo útoku, může vydělit část palebné síly ADS ve prospěch těchto divizí. Jde např. o vydělení hodnoty několika dělostřeleckých oddílů po dnech nebo do určité hloubky nebo k určité akci. Hodnota palebné síly by měla být limitována výškou palebného průměru dělostřelecké munice. Pak může velitel divize plánovat konkrétně palebnou podporu divize a velitel ADS řídit manévry oddílů i střelivem ke splnění úkolů ADS jak směrem k divizím, tak v celku.

Prostředky jaderného napadení taktického významu, k nimž patří zejména jednotky neřízených raket typu HONEST JOHN, LANCE, víceúčelové dělostřelectvo divizí a sborů, baterie PLRS HAWK apod., může ADS ničit v průběhu operace jako trvalý úkol. V případě, že takový cíl zjistí průzkumné prostředky divize, zahájí divizní palebné prostředky umlčovací palbu a zničení dokončí ADS. Tímto hodnota podpory je mimořádná. Jde o úkoly, které vyžadují soustředění palby několika oddílů s velkou spotřebou střeliva. Toto množství prudce stoupá se zvětšující se délkou střelby. Např. k zničení odpalovacího zařízení typu HONEST JOHN při délce střelby 16 km (to odpovídá rozmístění vlastních oddílů 5 km od předního kraje a odpalovacího zařízení 11 km v hloubce obrany nepřítele) je třeba dopravit na cíl 704 střel ráže 100 mm a 572 střel ráže 122 mm. Převedeno na palebný průměr těchto ráží pro jeden oddíl — 0,5 p/p pro 100 mm a 0,4 p/p pro 122 mm. Pro dělostřelectvo divize by jedna taková palba znamenala značné odčerpání palebné síly a snížení palebných možností při podpoře prvosledových pluků.

Obdobný charakter má ničení a umlčování dělostřeleckých, raketometných a PL baterií. Také zde půjde o palby náročné na spotřebu střeliva i hlavní. Protibaterijní činnost je podle současných názorů hlavní náplní úkolů ADS a skupina by měla být proto pro tento úkol náležitě vybavena a to zejména průzkumnými prostředky. Současné prostředky technického průzkumu totiž svými takticko-technickými parametry neumožňují beze zbytku plnit tyto úkoly. V ADS se můžeme setkat pouze s obvyklými prostředky pozemního optického průzkumu baterií a oddílů a zvukoměrnými jednotkami dělostřeleckých brigád. Vzhledem k manévrovému charakteru operace je využití zvukoměrného průzkumu minimální. ADS je tedy nutné dát k dispozici prostředky vzdušného průzkumu. Jen tak můžeme očekávat konkrétní výsledky v boji s nepřátelskými bateriemi. Tuto otázku nebudu dále rozebírat, ovšem důležitost jejího řešení je mimo jakoukoliv pochybnost.

Velký dostřel a mohutnost ADS, zejména však ARMS, vytváří předpoklady pro úspěšný boj s taktickými zálohami nepřítele. Soustředěnými a hromadnými palbami můžeme napadat tyto zálohy a druhé sledy již v prostorech soustředění, dalekými palbami při přesunech do prostorů rozvinování k protiztečím

a při rozvinování. K takovým úkolům je vhodné využívat oddíly raketometů 122 mm vz. 70. Jeden z možných úkolů je i účast při přehradných palbách před nepřítelem, který vyráží k protizteči. Obdobné úkoly bude ADS plnit při odražení protiúderů nepřítele.

Podle konkrétní situace může se ADS podílet i na dalších úkolech. Znovu zde však vyvstává otázka přidělení vhodných průzkumných prostředků.

Z hlediska úkolů můžeme říci, že význam ADS vzrůstá zejména při vedení boje (operace) bez použití jaderných zbraní. Ničení sil a prostředků nepřítele, které se při použití jaderných zbraní přesouvá do hloubky, nabývá nejvyšší intenzity v mezích hloubky ničení dělostřelectva. Tak se stává jedním z hlavních palebných prostředků pozemních vojsk.

Úkoly ADS tedy vyplývají z úkolů armády a zámyslu velitele armády. Jsou bezprostředně svázány s cíli vytvoření skupiny. Jejich stanovení musí být jednoznačné, účelné a zabezpečeno průzkumnými prostředky. Za hlavní úkol považujeme účast v boji o palebnou převahu na směru hlavního úderu a posílení prvosledových divízí palbou. Objem úkolů ADS vzrůstá v podmínkách vedení boje (operace) bez použití jaderných zbraní.

Bojová sestava ADS

Bojová sestava ADS není stálá a mění se podle toho, které jednotky, útvary či svazek dělostřelectva rozhodne velitel armády do skupiny začlenit. Zpravidla půjde o dělostřelecké brigády dělostřelecké divize frontu, přidělené armádě jako posílení. Hlavní silou ADS může být i armádní kanónová dělostřelecká brigáda.

V případě posílení armády dělostřeleckou divízí (dd) bez některé (některých) brigády je účelné, aby velitelem ADS byl velitel dd.

Bojová sestava ADS pozůstává z bojových sestav dělostřeleckých oddílů včleněných do skupiny, velitelského stanoviště skupiny a velitelsko-pozorovacích stanovišť skupiny a jejich oddílů.

Palebná postavení oddílů ADS se tradičně rozmísťují v prostoru 4–6 km od předního okraje vlastních vojsk. Budeme-li uvažovat sílu ADS šest dělostřeleckých oddílů, pak prostor rozmístění palebných postavení oddílů může zaujímat prostor asi 2 km hluboký a 12–14 km široký. Na oddíl počítáme 1–2 km² a vzdálenost mezi oddíly 2–3 km. Není vhodné dále tento prostor rozšiřovat. Důvodem je požadavek, aby ADS mohla soustředit plabu většiny oddílů skupiny (v našem případě minimálně čtyř oddílů) do prostoru plnění hlavních úkolů u dvou divízí. Širší sestava obsáhne sice širší pásmo, avšak neumožní hromadění palby na odpovídající cíle manévrem palbou. Dále je účelné podle konkrétní situace předsunovat část oddílů k přednímu okraji, popř. zcela směnit prostory palebných postavení s oddíly PDS. Tak můžeme podstatně snížit spotřebu střeliva např. při dělostřelecké přípravě. Zkrácení délky střelby při umlčování nepřátelských dělostřeleckých baterií při střelbě přes 10 km o 1 km snižuje spotřebu o 20 %.

Velitelské stanoviště skupiny rozmísťujeme zpravidla v prostoru palebných postavení ve středu sestavy tak, abychom vytvořili optimální podmínky pro velení oddílům.

Při volbě bojové sestavy ADS budeme tedy vycházet z úkolů skupiny a přitom pozorně sledovat možnost snížení spotřeb střeliva zkrácením délek střelby.

Velení ADS

Při organizaci velení ADS nepouštíme ze zřetele, že skupina patří do operační sestavy armády. Schéma velení ADS — viz obr. 2.

Na armádním stupni se tedy pokládají základy organizovaného řízení skupiny. K těmto základům patří zejména rozhodnutí velitele armády o vytvoření ADS, zámysl jejího použití v operaci a hlavní úkoly. Dále nařízení náčelníka RVD armády, který úkoly upřesňuje a konkretizuje. V průběhu operace řídí skupinu velitel armády cestou štábu RVD armády.

S cílem zpružnit velení ADS, zejména však plně a efektivně využít palebných možností skupiny, může velitel armády vydělit část palebných možností ADS prvosledovým divizím, které je pak v průběhu boje vyžadují přímo u velitele ADS. Kromě toho může velitel armády dát veliteli ADS pravomoc vést údery na některé cíle samostatně. K tomu mu přidělí i určité množství střeliva.

Podkladem pro plánování ve skupině je tedy rozhodnutí velitele armády a nařízení náčelníka RVD armády. Kromě složení, velitele a základního pojetí úkolů skupiny v operaci pro období plnění bližšího úkolu armády, dozví se velitel skupiny i prostory palebných postavení skupiny, osy přemístění, povolené spotřeby střeliva, způsoby velení, lhůty pohotovosti, manévry v průběhu operace, popř. přeskupení apod.

Dokumentaci pro velení a řízení skupiny uvádějí předpisy.

Základním druhem spojení je rádiové. ADS udržuje spojení s náčelníkem RVD armády na KV a VKV síti velení náčelníka RVD, dále na síti štábu se štábem RVD armády a konečně využívá i součinnostní síť armády. Po těchto sítích může též nadřízený velet skupině. Síť velení armádním prostředkům, vhodná pro velení ADS — viz obr. 3.

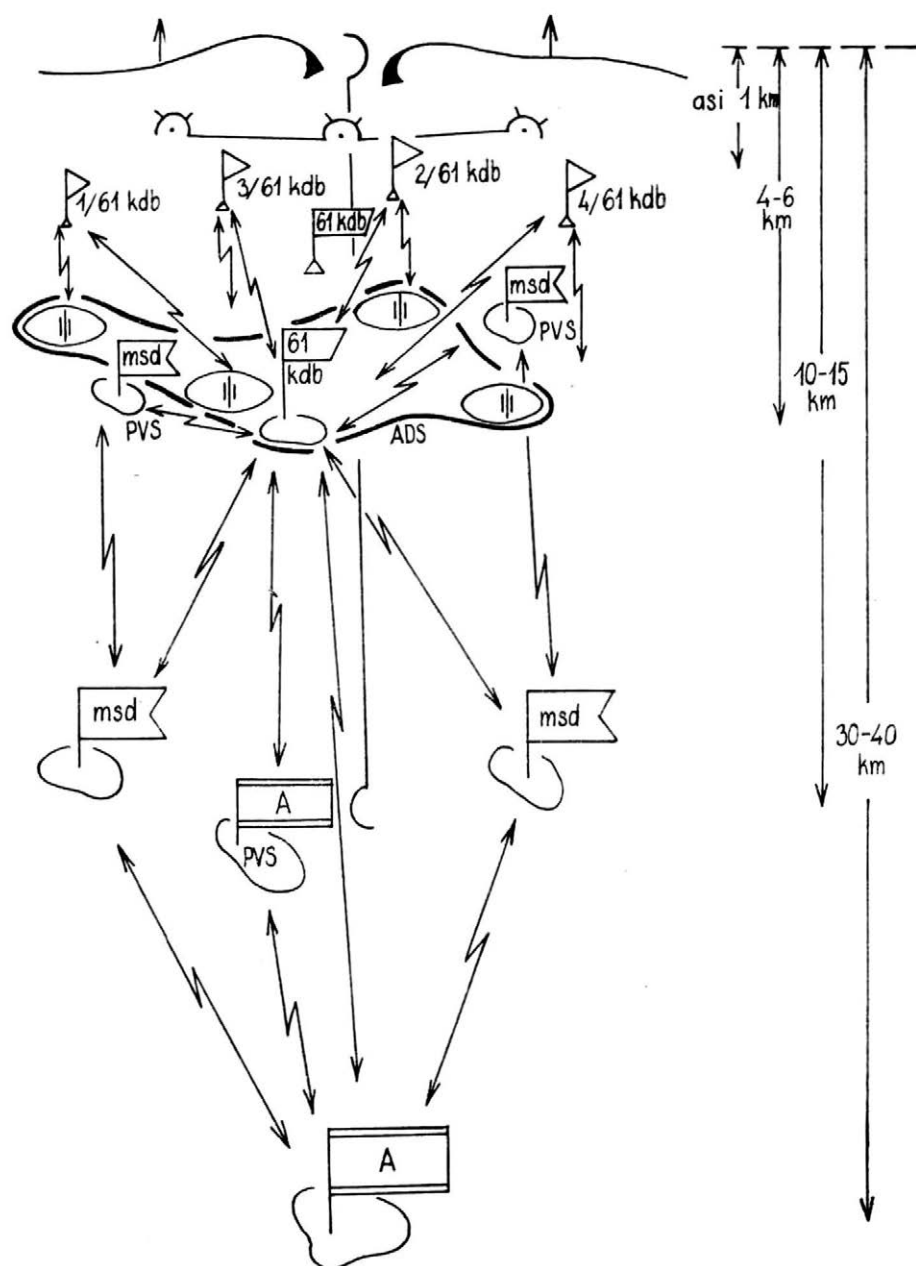
Problémem zůstává spojení s divizemi, v jejichž pásmu ADS působí. Vzhledem k tomu, že náčelník dělostřelectva divize nemá pro toto spojení volné prostředky, musíme hledat jiné prostředky. Za výhodné považují spojení prostřednictvím styčných důstojníků. Správné by bylo, aby tyto důstojníky vyslala na štáb ADS divize, ale její vybavení spojovacími prostředky je omezené. Nelze proto vyloučit případ, aby styčný důstojník byl z ADS. Výhodou je dobrá informovanost o situaci na předním okraji, o zámyslech vševojskového velitele, dále rychlá reakce na potřeby divize, možnost využít vševojskových sítí a ostatních spojovacích prostředků pro spojení s armádou apod.

Můžeme také uvažovat o možnosti vstupování náčelníka dělostřelectva divize do sítí náčelníka RVD armády. Tento způsob však nepovažují za dostatečně spolehlivý a pevný, ale nelze jej předem vyloučit.

Máme možnost ještě využít sítě součinnosti. Vzhledem však ke značnému zatížení a velkému počtu účastníků zdá se toto spojení nejméně spolehlivé.

Uvnitř skupiny organizujeme obvyklé rádiové síť dělostřeleckých skupin, popř. linkové spojení.

Nebude-li vytvoření ADS účelné, setkáváme se s organizováním tzv. podskupin ADS, označených pořadovým číslem (např. ADS 5, podskupina čís. 1). Také vytváření těchto podskupin nebude samoúčelné. Jde opět o snahu uplatnit vliv velitele armády na plnění armádních úkolů. Je-li úsilí armády rozděleno, nebo velení jedné ADS je těžkopádné či její činnost ztěžují terénní podmínky, decentralizujeme velení ADS do podskupin. K tomu musíme však mít odpovídající

Obr. 2

Rádiové sítě /směry/		msd	td	arb		PVS A	VS A 1.pol.				VS A 2.pol.				TVS
							SU	RVS 1	RVS 2	RVS 3	SU	RVS 1	RVS 2	RVS 3	
111	Velitele A KV	△	△		△ td 2.sl.	△		△				△			△
112	Velitele A VKV	○	○		○ td 2.sl	○	○				○				○
113	Míst velení A				rkgh.sk.VS stýč. ddst.	△	△				△				△
115	Rdps k msd	△						△				△			
116	Rdps k td		△					△				△			
131	Součinnosti A	△△	△△		akdb, ptp		□□				□□				□□
138	NRVD KV č.1			△	ADS, akdb, PTZ, mdo Podsk.	△	□		△		□		△		
139	NRVD VKV č.2			○	○ viz síť č1	○	○				○				
140	NRVD č.3	△△	△△		vel. ADS, podsk. ADS	△△	△△				△△				
137	Centr. řízení palby A	△△	△△		ovr svazků	△△	△△				△△				

Obr. 3

počet vhodných dělostřeleckých štábů. Při vytváření podskupin zvažujeme výhody takového řešení před přímým posílením divizí prostředky podskupiny. Výhodou je možnost snadnějšího opětovného sloučení podskupin, manévr na nový směr či přeskupení dělostřelectva.

Je zvláštností při velení ADS, že ač je prostředkem velitele armády, vzdálenost sestavy od VS armády a bezprostřední vazba na situaci na předním okraji vedou ke značné samostatnosti v její činnosti a k úzké součinnosti s prvosledovými divizemi, v jejichž pásmu působí. Velitel i štáb ADS proto musí kromě pevného spojení s náčelníkem RVD armády udržovat i spolehlivé spojení s těmito divizemi. Za nejvhodnější způsob spojení s nimi považují využití styčných důstojníků.

Závěrem chci upozornit, že jsem si nekladal za cíl řešit všechny otázky ADS. Zejména problematika průzkumu a využití jeho výsledků ve prospěch palby ADS je neobyčejně aktuální.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ ÚTOČNÉ OPERACE

Ženíjní zabezpečení vševojskové útočné operace je souhrnem různých důležitých ženijních opatření, která mají zajišťovat vlastním vojskům výhodné podmínky k úspěšné přípravě a vedení bojové činnosti, efektivnímu využití bojové techniky, uskutečňování včasného manévru a skryté činnosti, zvyšování odolnosti jejich obrany proti všem prostředkům ničení a současně všemožně ztěžovat činnost nepřítele a způsobilost mu co největší ztráty.

Úspěšného splnění úkolů ženijního zabezpečení dosahujeme včasným určením úkolů vojskům, jejich vybavením ženijními prostředky, dovedným použitím ženijního vojska a jeho pevným řízením, soustavným ženijním průzkumem, nepřetržitou součinností ženijního vojska se všemi druhy vojsk, rozsáhlým použitím ženijních prostředků a dokonalou organizací ženijního materiálně technického zabezpečení.

Ženíjní opatření výchozího prostoru

Vycházíme-li z platných předpisů a zkušeností Sovětské armády, získaných ve Velké vlastenecké válce, můžeme za jeden ze základních činitelů přípravy útočné operace stanovit ženijní opatření přípravy a zaujetí výchozího prostoru vojsky armád prvního sledu. Bez spolehlivě ženijně vybudovaných výchozích prostorů a jejich skrytého zaujetí vojsky by každá připravovaná útočná operace skončila nezdarem ještě před jejím zahájením.

V soudobém boji s použitím stále dokonalejších bojových prostředků a velké nasycenosti bojových sestav moderní technikou, zvláště pak zbraněmi hromadného ničení a při vysoce manévrovém způsobu boje narůstá i význam ženijního zabezpečení.

Těžiště jeho úkolů vidím především v ženijním zabezpečení útočné činnosti vojsk, jakožto hlavního druhu bojové činnosti.

Cílem ženijního zabezpečení útoku je vytvořit vojskům příznivé podmínky pro jejich skryté a včasné soustředění a zaujetí výchozího prostoru k útoku, nebo jejich rozvinutí k průlomu nepřátelské obrany z chodu. Dále pak zajistit jejich ochranu před nepřátelskými prostředky ničení, zabezpečit prudkou, neočekávanou zteč, rozvinutí útoku a jeho pokračování v rychlém tempu.

V podstatě půjde o přípravu těchto opatření:

- prostory svazků armád prvního sledu,
- prostory rozmístění druhých sledů armády,
- prostory bojového rozmístění raketového vojska a palebná postavení dělostřelectva,
- palebná postavení protiletadlového dělostřelectva,

— prostory rozmístění ostatních záloh armády a místa velení.

Kromě těchto opatření ve výchozím prostoru dále upravujeme a zřizujeme:

— komunikace umožňující vytvoření potřebného úderného uskupení k rozhodnému útoku,

— komunikace a čáry možného rozvínutí svazků k protiztečím a protiúderům v případě proniknutí nepřátelského uskupení na naše území,

— prostory a uzly ženijních zátarasů na pravděpodobných směrech úderů nepřitele,

— záložní pásma obrany a záložní prostory bojového rozmístění raketového vojska,

— záložní prostory soustředění armádních záloh,

— klamná opatření (velitelská stanoviště, prostory soustředění, přepraviště přes vodní toky, postavení a pásma obrany apod.).

K zabezpečení těchto plánovaných opatření zpracujeme „Plán přípravy a zaujetí výchozího prostoru“, s grafickou a textovou částí (jako vševojskový dokument). Na jeho zpracování se podílí i štáb náčelníka ženijního vojska armády.

Výchozí prostor musíme ženijně vybudovat v krátkém čase s maximálním nasazením a využitím živé síly a techniky. Z hlediska rychlé a efektivní ochrany živé síly a techniky proti všem zbraním ničení a účinného vedení palby jsou ženijní práce rozděleny na dvě další pořadí.

V prvním pořadí budeme zpravidla budovat okopy pro družstva, pro tanky, hlavní okopy pro děla a minomety a ochranné okopy pro živou sílu. Současně s tím hloubíme nejnutnější úseky zákopů, spojujících zákopů a krytů pro automobilní a speciální techniku.

Možný rozsah opevňovacích prací na stupni pluku a divize při přípravě výchozího prostoru v prvním pořadí — viz tab. 1.

Z tabulky si můžeme učinit představu i o rozsahu prací a úkolů v dalším pořadí, kdy budou dokončeny okopy družstva, okopy pro děla a minomety, vybudovány okopy pro obrněné transportéry, dokončeny zákopy a spojující zákopy a ochranné okopy pro živou sílu. Současně budou budovány pohotovostní, pracovní a odpočinkové úkryty a kryty pro automobilní a speciální techniku. Při maximálním využití vojsk a techniky k těmto pracím v optimálních podmínkách můžeme práce prvního pořadí na stupni pluku a divize ukončit do 6 hodin, další pořadí prací do 4 dnů.

Na plánovaný systém palby a vybudovaná ženijní opatření navazuje systém ženijních zátarasů, které zřizujeme s cílem znesnadnit činnost nepřitele při jeho proniknutí do naší sestavy, zvýšit účinnost obrany vlastních vojsk i proti silnějšímu útočníku, zároveň však nesmí omezit manévry a činnost jednotek v obraně.

Ženijní zátarasy zřizujeme především na hlavních, předpokládaných směrech útoku nepřitele, v dalším pak ke krytí pasivních úseků bráněných menšími silami. Zátarasy v průběhu boje po zjištění zámyslu nepřitele dále zesilujeme, zejména manévrem zátarasy pohyblivými zatarasovacími odřady.

Možný rozsah zřizování zátarasů ve výchozích prostorech armád — viz tab. 2.

Zpravidla před předním okrajem výchozího prostoru a v prvním pásmu položíme 12 000—21 000 PT min, 10 000—15 000 PP min a k ničení objektů použijeme 15—20 t trhavin. V hloubce za prvním pásmem obrany počítáme k přehrazení směrů s položením dalších 3200—4800 PT min, zpravidla systémem manévru zátarasů. V prvním pořadí zřizujeme zátarasy v pásmu překrytí před předním okrajem výchozího prostoru a v prvním postavení. Současně zahajujeme přípravu k ničení objektů na hlavních směrech útoku nepřitele a stanovíme čáry minování pro pohyblivé odřady zatarasovací (POZ).

V dalším pořadí zesilujeme zátarasy v pásmu překrytí, v pásmech prvosledových divízi a připravujeme uzly zátarasů v hloubce.

Minové pole v hloubce výchozího prostoru zřizujeme až v případě proniknutí nepřitele — podle zásad pro zatarasování v obraně.

Možný rozsah zatarasování při použití POZ na jednotlivých stupních při odrážení agrese nepřitele — viz tab. 3.

Prostředky divize můžeme zpravidla zříditi jednou pokládkou 3 km PT minových polí a na stupni armáda 7 km PT minových polí.

V pásmu překrytí, před předním okrajem a v prvním postavení výchozího prostoru pokládáme miny s 1. stupněm pohotovosti. Tzn., že miny jsou adjustovány a průchody uzavřeny. Ostatní zátarasy v hloubce připravíme na 2. stupni pohotovosti, kdy minová pole jsou ohrazena a průchody v nich ponechány.

Protitankové miny jako masové i když pasivní prostředek boje s tanky si i nadále podrží svůj význam, neboť je to prostředek levný a při svém velkém množství vysoce efektivní.

Tabulka 1

NÁZEV	jednotka	Rozsah opevňovacích prací							
		msp		tp		msd		td	
		celkem	v 1. poř	celkem	v 1. poř	celkem	v 1. poř	celkem	v 1. poř
okopy pro družstva	ks	120	60	—	—	320	180	120	80
okopy pro děla, minomety	ks	60	30	12	6	320	160	200	100
okopy pro tanky	ks	31	31	94	94	196	196	320	320
okopy pro obr. transp.	ks	52	2	12	2	200	10	120	10
zákopy a spoj. zákopy	km	20	2	2—3	—	65—70	10	30—35	5
klamně zákopy	km	3—5	—	—	—	15—18	—	3—5	—
ochranné okopy	ks	310	210	190	190	1 800	1 800	1 400	1 400
pohotovostní úkryty	ks	50	—	12	—	275	—	190	—
odpočinkové a prac. úkryty	ks	35	1	26	1	216	8	186	7
kryty pro aut. techniku	ks	150	7	100	—	1 230	25	1 050	2
Pro vybud. je třeba:									
– denních výkonů pracovníků	dv	4 400	700	1 770	340	26 300	3 500	21 000	3 000
z toho 1. pořadí v %	%		16		20		13,5		14
– motohodin ženijní techniky	mh	280	30	160	60	1 600	190	1 140	210
z toho 1. pořadí v %	%		11		37		12		18
Celková doba vybudování:									
– při vyčlenění 70 % sil	dní	4	0,6	2,4	0,6	4	0,6	3,5	0,6
– při vyčlenění pouze 1/3 sil	dní	8—9	1	6—7	1	8—9	1	7—8	1

Tabulka 2

Pásmo armády			Před a na 1. postavení						V hloubce v uzlech zátar.				Celková hustota zataras.	Po- tře- ba dní
čís. A	šířka pásma v km	z toho tanko- dostup. terén v km	množství			po- tře- ba žen. rot	celkem		množství		po- tře- ba žen. rot	hustota zatar.		
			PT min	PP min	TNT t		délka min. poli v km	hustota zataras.	PT min	uzlů zátar.				
1 A	70	25	12 000	10 000	15	3	15	0,6	3 200	8	1	0,2	0,8	6
2A	90	40	21 000	15 000	20	5	28	0,7	4 800	12	2	0,4	1,1	6
3 A	75	30	15 000	12 000	15	3	18	0,6	4 800	12	2	0,4	1,0	6
CELKEM			48 000	37 000	50	11	61	0,65	12 800	32	5	0,35	0,97	6

Tabulka 3

Stupeň		Zatar. prostřed.		Hodnota zřízených PT minových polí							
		UMU	MUP	1. pokládka		2. pokládka		3. pokládka		celkem	
				PT min	km	PT min	km	PT min	km	PT m +	km
msp (tp)		4	—	480	0,5	480	0,5	—	—	960	1,0
divize (4 pluky)		16	4	3 040	3,0	3 040	3,0	1 120	1,2	7 200	7,2
Armáda	ptp (žzatr)	—	12	3 360	3,5	3 360	3,5	3 360	3,5	10 080	10,5
	žb	—	12	3 360	3,5	3 360	3,5	3 360	3,5	10 080	10,5
	Celkem (3 div. v 1. sl)	48	36	15 840	16,0	15 840	16,0	10 080	10,5	41 760	42,5
Z front. prostř. se zúčastní											
Front	ptb (žzatr)	—	12	3 360	3,5	3 360	3,5	3 360	3,5	10 080	10,5
	žb	—	16	4 480	4,5	4 480	4,5	4 480	4,5	13 440	13,5

Činnost ženijního vojska při přechodu armád 1. sledu do útočné operace

Hlavním způsobem přechodu vojsk armád 1. sledu do útočné operace je útok z chodu. Nejpříznivější podmínky pro přechod do útoku z chodu budou v případě, kdy vojska předem a včas zaujmou a vybudují výchozí prostory pro útok. O útoku z chodu v tomto případě mluvíme proto, že vojska prvního sledu před navázáním dotyku s nepřítelem musí překonat vzdálenost 20–40 km, tj. vzdálenost předního okraje výchozího prostoru pro útok.

Druhým způsobem přechodu vojsk armád do útoku je přechod do útoku z přímého dotyku s nepřítelem. Tento způsob může nastat, předchází-li zahájení první útočné operace odražením agrese nepřítele a v průběhu operace, kdy se vojska dostala do přímého dotyku.

Těžiště činnosti ženijního vojska při přechodu do útočné operace spočívá především v jejich zabezpečení komunikací. Vojska armád 1. sledu využívají pro přesuny předem připravenou síť komunikací (3–4 na divizi 1. sledu). V průběhu útoku na území nepřítele obnovujeme a udržujeme stejné množství cest. Za tím účelem si vytvářejí pluky a divize odřady zabezpečení pohybu. Na stupni armáda upravujeme a udržujeme komunikace zónalními způsobem organickými ženijními útvary armád.

Pro překonávání nepřátelských zátarasů organizujeme:

- průzkum všeho druhu a na všech stupních. Ke zjištění míst uložení jaderných min a ostatních zátarasů v příhraničním pásmu,
- vzdušný a agenturní průzkum v hloubce nepřátelské obrany,
- zjišťování a zneškodňování jaderných min v prostorech jejich uložení,

Ženijní zabezpečení útočných operací armád 1. sledu

V této stati rozeberu především úkoly, na kterých se zvýšenou mírou podílí ženijní vojsko:

- ženijní zabezpečení střetného srazu s možným přechodem k použití jaderných zbraní,
- zabezpečení manévru vojsk v průběhu operace úpravou komunikační sítě,
- překonávání vodních překážek.

a) Ženijní zabezpečení střetného srazu s možným přechodem k použití jaderných zbraní

Složitost tohoto úkolu vyplývá především z možného použití jaderných zbraní,

— zřizování průchodů v zátarasech a přechod vojsk 1. a 2. sledu přes tyto zátarasy.

Ženijní zálohy divizí a armád část průchodů rozšiřují a udržují pro přechod druhých sledů a záloh armády na osách jejich přesunu.

V oblastech zničených nepřátelskými jadernými údery obnovují průchodnosti a likvidace následků jaderného napadení předpokládáme silami armády, v jejím útočném pásmu i hloubce operační sestavy. Za tím účelem si vytváří armáda speciální odřady pro odstraňování následků. Na osách přesunu armád tyto úkoly zabezpečují ženijní útvary a svazky armády nebo odřady z vyššího stupně velení.

Pro překonávání zátarasů v hloubce nepřátelské obrany budeme především využívat mechanické, výbušné a raketové odminovače (trail, MOV+VO, ROD-200) a skupiny pro průzkum a zneškodňování jaderných min.

Ženijní zabezpečení přesunu a zasazení druhých sledů armád a záloh předpokládá tato ženijní opatření:

- přípravu náhradních mostových a brodových přepravišť přes vodní překážky na všech pochodových osách;
- stavbu mostů na plovoucích podporech silami organických přepravních prostředků armády i posilových, jestliže mosty byly zničeny;
- manévrem zátarasy POZ armád i frontu chránit křídla zasazované armády při jejím rozvíjení.

Armády 1. sledu před zahájením útočné operace zasilujeme podle konkrétní situace pontonovými útvary a rotami pásových samohybných soulodí.

kteřé mohou rozhodujícím způsobem ovlivnit další průběh operace.

Ženijní zabezpečení tohoto druhu bojové činnosti se nemění, bude však probíhat za daleko složitějších podmínek a rychlého tempa postupu vojsk. Nemůžeme ani opomenout pasívní opatření, která budou spočívat především v ženijních opatřeních ke snížení účinků nepřátelských úderů — jako je ochrana živé síly a techniky a účast ženijních jednotek ve speciálních záchranných a uvolňovacích odřadech.

Z ženijních opatření, která z hlediska aktuálnosti vystupují nejvíce do popředí, je průzkum a zneškodňování jaderných min.

S jadernými minami musíme počítat stejně jako s ostatními ZHN, dopravovanými do daného prostoru různými jinými prostředky, jako raketami, letouny apod. Proto rozhodování a přijímání opatření k jejich průzkumu a zneškodňování by mělo mít stejnou vážnost jako proti všem ostatním jaderným prostředkům.

Složitost a obtížnost řešení spočívá v tom, že převážná většina opatření nepříteli nám nebude známa a jednotlivé příznaky k jejich použití budou ve velké míře zjištěny na základě toho, jak štáby rozpracují a zorientují průzkum, jak v souhrnu vyhodnotí a stanoví nejpravděpodobnější směry, prostory a místa uložení JM. Tato problematika nachází postupně své místo při řešení ženijních opatření na jednotlivých stupních velení jak v ženijních, tak i vševojskových štábech.

Pro vyhledávání a zneškodňování JM organizujeme skupiny, jejichž počet závisí na množství zjištěných nebo předpokládaných JM v pásmech činnosti svazů a na silách a prostředcích, které jsou k dispozici.

Skupiny pro vyhledávání a zneškodňování JM organizujeme až do stupně prvosledových pluků. U vševojskových (tankových) svazků ponecháváme 1—2 skupiny s vrtulníky, jako zálohu velitele. Tuto zálohu můžeme použít k nahrazení ztrát u skupin prvosledových pluků, k zabezpečení zasazovaného druhého sledu, či k ničení JM v týlovém prostoru.

Celkem u vševojskového svazku zpravidla organizujeme 4 skupiny.

Skupinu posílujeme dělostřelectvem, tanky a bojovými vozidly s PTRS. Skupině velí vševojskový velitel a může dosahovat hodnoty až jedné zesílené roty.

b) Zabezpečení manévru vojsk v průběhu útočné operace úpravou komunikační sítě

Na základě bojového a operačního uskupení, bojové činnosti a materiálně technických možností k zabezpečení manévru na jednotlivých stupních velení ženijní jednotky připravují:

- na stupni prapor, pluk 1 osu postupu,
- na stupni divize 1—2 cesty,
- na stupni armáda pro každou nově zasazovanou divizi 2—3 cesty.

Z tohoto rozsahu komunikací ženijní vojsko odpovídá za úpravu cest pro přesun do stupně divize v plném rozsahu, na stupni armáda odpovídá za zabezpečení operačních přesunů.

Těžiště úpravy cest bude spočívat především na skupinách pro úpravu praporních cest a OZP pluků a divizií.

Na stupni armády zabezpečujeme celou síť armádních cest, avšak jen v minimálním rozsahu jejich úprav a vytyčování objížďek. Hlavní úsilí soustředíme do prostorů na cestách, které svým přirozeným charakterem nebo možnými následky nepřátelské činnosti nezabezpečují plynulý a rychlý přesun vojsk a jsou pro zdárný průběh přesunů druhých sledů a záloh nejnebezpečnější. Budou to zpravidla přechody přes členitý terén, horská pásma, zalesněné a neschůdné úseky, větší vodní překážky a zničené prostory.

c) Překonávání vodních překážek

Zvýšená manévrovací schopnost, úderná síla i obojživelnost bojové techniky tankových a motostřeleckých svazků dovoluje plánovat a dosahovat odpovídajícího rozmachu útočných operací.

Přesto však vodní překážky zůstanou i nadále vážnou překážkou v pohybu vojsk a pro jejich překonávání bude třeba organizovat násilný přechod. I přes obojživelnost bojové techniky motostřeleckých jednotek je třeba počítat s nutností přepravit přes nebrodné vodní překážky po mostových (přívozových) přepravištích na stupni svazek asi 50—60 % dopravní a bojové techniky a počínaje stupněm armády celé druhé sledy.

Hlavní síly divizí armád prvního sledu se přesunují po mostových přepravištích tak, aby dodržely časovou normu pro násilný přechod divize 3—4 hodiny, potřebnou k udržení vysokého tempa útočné činnosti. Z tohoto požadavku vyplývá i nutnost zřízení minimálně dvou mostů na jedné překážce pro každou prvosledovou divizi.

Přechod druhých sledů a záloh armády přes středně širokou vodní překážku ve stanovené normě 12—15 hodin zabezpečují přepravními prostředky armády. V případě větší hustoty vodních překážek nebo obtížnosti manévru přepravními prostředky na stupni divize—armáda, tyto stupně velení dočasně posílujeme přepravními prostředky z vyššího stupně.

Omezené počty mostových souprav a jejich ztráty vyžadují, abychom plovoucí mosty nahrazovali mosty nízkovodními. Cílem je uvolnit co nejdříve normované soupravy z provozu a převést přepravu na dřevěné nízkovodní mosty. Toto však připadá v úvahu až od stupně vševojsková armáda výše.

d) Ženijní opatření při průlomu obrany nepřítel

O průlom obrany nepřítel půže při zahájení války bez použití jaderných zbra-

ni a to na směr, kde nepřítel musel přejít do obrany.

Do obrany přechází na předním pásmu obrany v hloubce asi 20–40 km i více od státní hranice. Přední okraj zabezpečovacího pásma nepřítel je v hloubce 2 až 5 km od státní hranice a dosahuje až k přednímu pásmu obrany.

Zabezpečovací pásmo vojska neprolamují, ale rychle jím pronikají, ničí nepřátelské odpory z chodu a silná ohniska odporu obcházejí s cílem dosáhnout předního pásma obrany a zmocnit se jej z chodu. V případě neúspěchu útoku z chodu organizují útok po krátké přípravě spojený s průlomem nepřátelské obrany.

Z toho vyplývá i náplň hlavních ženijních opatření průlomu obrany, kterými jsou:

- rychlé překonávání zátarasů v zabezpečovacím pásmu, zabezpečení rychlého postupu k přednímu pásmu obrany a překonávání zátarasů při jeho průlomu,

- úprava komunikací při prolamování a pro rozvíjení úspěchu po prolomení předního pásma obrany.

Vševojsková armáda 1. sledu prolamuje přední pásmo obrany nepřítel zpravidla s dvěmi až třemi divizemi v 1. sledu a divize v šířce do 4 km, což představuje celkovou šíři průlomu 8–12 km. V pásmu

průlomu dochází k maximální koncentraci vojsk a bojové techniky, která klade zvýšené nároky na jmenovaná ženijní opatření. Především se zvyšuje potřeba zřizovat průchody v zátarasech (jeden na četu) a na počet komunikací (divize 3–4 cesty).

Vezmeme-li v úvahu, že tento zvýšený rozsah ženijních opatření musí probíhat za situace, kdy nepřítel měl optimální časové možnosti zříditi plný rozsah zátarasů na směr průlomu, vyplývá nám z toho, že zabezpečení těchto opatření bude vyžadovat značně zvýšené množství ženijních sil a techniky.

Je proto třeba divize pro průlom zesilovat ženijními prostředky. I když jim organické ženijní prostředky dostačují pro útok, nejsou však schopné jimi zabezpečit průlom obrany. Proto je posílíme ženijními jednotkami a technikou pro zřizování průchodů v zátarasech a pro úpravu a údržbu komunikací, které zvláště na směr průlomu budou nejvíce ničeny a zatarasovány.

Ženijní štáby všech stupňů musí při svých propočtech pečlivě vyhodnocovat vliv terénu, možnosti zatarasování, konkrétního nepřítel a jeho časové možnosti. Z toho potom vyvozovat potřebu posílení jednotlivých divízi. Přitom je třeba mít na zřeteli, že na rychlosti průlomu závisí úspěch celé útočné operace.

Ženijní zabezpečení odrážení protiztečí a protiúderů nepřítel

Podíl ženijního vojska při řešení tohoto úkolu spočívá především v přípravě a uskutečnění manévru zátarasy k přehrazení směru protizteče nebo protiúderu nepřítel, v přípravě a rychlém ničení komunikačních směrů k zpomalování jeho postupu a v upevnění dosažených výhodných terénních čar nebo prostorů.

Těžiště tohoto úkolu klademe do manévru výbušnými zátarasy a rychlého ničení komunikačních směrů, proto se o tom zmíním později.

Na stupni divize využíváme pro manévry výbušnými zátarasy plukovních a divizního pohyblivého odřadu zatarasovacího (POZ), které mohou obsáhnout jednou pokládkou 3 km PT minových polí při hustotě 1 mina na 1 bm. Při účelném využití přirozených překážek a vhodné volbě čar

minování můžeme touto hodnotou přehradit šířku až 6 km tankového terénu.

Kapacita armádního POZ a PTZ při jedné pokládce dosáhne hodnoty 7 km PT minových polí. Pro zpomalení postupu nepřítel ženijní jednotky rychle ničí komunikační směry. Rozsah ničení závisí na počtu vyčleněných jednotek a dodržení stanovené normy 1 žč = 10 km/10 h. Jestliže z armádní ženijní zálohy pro tento úkol vyčleníme jeden ženijní prapor, může za 10 hodin připravit nebo rychle ničit až 90 km komunikačních směrů nebo připravit až 9 uzlů zátarasů (žč = 1 uzel zátarasu za 10 hodin).

Silný protiúder nepřítel bude zpravidla odrážet část sil přechodem do dočasné obrany.

Ženijní opatření při přechodu části sil armád 1. sledu do dočasné obrany

Při rozboru ženijních opatření při přechodu vojsk do obrany vycházím z toho, že obrana je jev dočasný, zpravidla vynucený, ke kterému může dojít kdykoliv v průběhu útočné operace. Přechod do obrany v rámci armády 1. sledu nebude současný, jednotlivé svazky budou do obra-

ny přecházet postupně na jednotlivých směrech za složité situace a pod tlakem nepřítel.

Podle konkrétní situace budeme řešit i ženijní budování obrany, kde úprava terénu bude vycházet především z jeho účelného využití s minimálním rozsahem

úprav, účinného vedení palby a ukrytí živé síly a bojové techniky před účinky ZHN.

Organizační začlenění ženijní techniky na stupni pluk a divize umožňuje okamžité nasazení ženijních strojů u jednotek druhých sledů bez nutnosti dalšího manévru v této složité situaci.

Pro stanovení hlavních úkolů ženijních opatření při přechodu části sil do dočasné obrany vycházíme z ustanovení předpisu Oper-1-1, hlava 6, článek 265, kde je stanoveno: „Cílem obrany je odrazit útok, oslabit a vyčerpat síly útočícího nepřítele, způsobit mu velké ztráty, zmařit jeho útok, získat čas pro soustředění nových sil a prostředků a tím vytvořit příznivé podmínky pro přechod do rozhodného útoku a pro dosažení vítězství. Obrana umožňuje získat čas, setřít síly a prostředky na jedné směrech pro přechod do útoku na jiných směrech, udržet zaujaté prostory a zabezpečit boky útočícího uskupení.“

V souladu s požadavky článku 265 můžeme hlavní ženijní opatření při přechodu části sil do dočasné obrany stanovit takto:

a) zřizování výbušných zátarasů na předním okraji v hloubce obrany, na bocích a styku bojových sestav k přehrazení hlavních směrů předpokládaného nepřítele,

b) ženijní úprava terénu,

c) úprava a udržování cest pro manévry a přechod do dalšího útoku.

ad a) **Zřizování výbušných zátarasů a překážek**

Při přechodu do obrany půjde v první řadě o ničení a přípravu k ničení komunikačních směrů, zřizování uzlů zátarasů a zátarasů všeho druhu. Minová pole sehraji hlavní úlohu jako masový prostředek přehrazení výhodných směrů možného proniknutí nepřátelských tanků.

V hloubce obrany budou minová pole zřizovat pravidla mechanickým způsobem ženijní jednotky za účinné pomoci tankových, motostřeleckých a dělostřeleckých jednotek, které budou klást ochranná PT minová pole před svými postaveními. Před předním okrajem obrany budou ženijní jednotky klást minová pole ručně. Zabezpečení obranného boje předpokládá zvýšené zásoby PT min pro manévry zátarasy v průběhu obranného boje, které na stupni divize mohou dosáhnout až 15 000 a na stupni armády až 25 000 PT min.

Vzhledem ke krátkým časovým lhátám bude účelné využívat na operačním stupni pro manévry zátarasy i vrtulníkový POZ. Manévry zátarasy bude probíhat v úzké součinnosti s PTZ na příslušném stupni.

Pohyblivým odřadům zatarasovacím určíme k přehrazení 1–2 směry a na každém směru 2–3 čáry rozvinutí.

Možnosti přípravy a ničení komunikačních směrů v obranném pásmu armády jsou obdobné, jak jsem již uvedl v předešlé části ženijního zabezpečení odrazení protiúderu. Celková potřeba min a trhavin může dosáhnout:

- na stupni divize
 - 12 000–15 000 PT min,
 - 10 000–12 000 PP min,
 - 6–9 tun trhavin;
- na stupni armáda
 - 85–110 000 PT min,
 - 50–60 000 PP min,
 - 60–80 tun trhavin.

ad b) **Ženijní úprava terénu**

Ženijně upravujeme terén současně v celé hloubce obrany podle situace a možností útvarů a svazků. Práce musí probíhat s plným vypětím sil a s maximálním využitím mechanizačních prostředků. Při předpokladu průměrné rychlosti postupu nepřítele 4–5 km/h, budou mít jednotlivé sledy tyto časové možnosti:

— prapory 1. sledů přejdou do obrany v původní sestavě při současném boji a vedení palby, bez větších úprav s maximálním využitím terénu,

— prapory ve 2. sledu (vzdálenost 8 až 10 km) budou mít čas do 2 hodin,

— 2. sled divize ve vzdálenosti do 20 km bude mít čas 4–5 hodin,

— 2. sled a zálohy armády ve vzdálenosti do 60–80 km budou mít čas kolem 12 hodin.

Pořadí a rozsah ženijní úpravy terénu stanoví vševojskový velitel s přihlédnutím k podmínkám přechodu do obrany, času a počtu sil a prostředků.

ad c) **Úprava a udržování komunikací pro manévry a přechod do dalšího útoku**

Tyto ženijní práce i při přechodu do dočasné obrany si udržují svůj značný význam. Síly, prostředky i jejich určení se cproti útoku nemění, jen jejich činnost se přesunuje více do hloubky vlastní sestavy.

Počty komunikací směrem k frontě zůstávají rovněž bez změny. Vedení obranného boje a operace však vyžaduje zabezpečení dalších komunikací pro rokádní manévry a pro protizteč a protiúder.

Všechny komunikace vzhledem k omezenému počtu ženijních jednotek a útvarů budeme udržovat pouze ve sjízdném stavu s minimálními úpravami. Na stupni armády lze uvažovat i s jejich zonální úpravou.

PLÁNOVÁNÍ A ŘÍZENÍ CHEMICKÉHO ZABEZPEČENÍ PŘESUNU

Navazuji na článek „Zásady chemického zabezpečení přesunu“ — viz VM 9/1975.

Přesun útvaru, svazku a svazu plánuje na základě nařízení nadřízeného velitele nebo rozhodnutí velitele vševojskového štábu za účasti náčelníků druhů vojsk.

Štáb připravuje pro rozhodnutí velitele zprávy o nepříteli, terénu, komunikacích, o radiální a chemické situaci v pásmu přesunu, rozvrh pochodu, návrh na učlenění pochodové sestavy, organizaci velení a na jeho všestranné zabezpečení. Zvlášť důležité je zabezpečení vojsk proti účinkům ZHN a proti nepřátelským vzdušným úderům.

Náčelník chemického vojska (CHN) připravuje na základě pokynů velitele a odborné směrnice nadřízeného návrh na chemické zabezpečení přesunu. K tomu si ujasní úkoly a zhodnotí situaci.

Při rozboru úkolu si ujasní:

- jaký je charakter přesunu (po vlastní ose, po železnici atd.), vzdálenost pochodu, počet pochodových os, přesun k frontě, podél fronty, od fronty, pohotovost k přesunu, ukončení, denní i noční doba, směry a prostory na které soustředí hlavní úsilí opatření;

- bojový úkol a místo v sestavě svazku (svazu), předpokládanou činnost vojsk po ukončení přesunu (zaujetí prostoru soustředění, zasazení do střetného boje, k rozvíjení úspěchu, zaujetí obrany);

- jaká opatření vyžaduje chemické zabezpečení pochodu;

- které opatření a v jakém rozsahu plánuje nadřízený náčelník ve prospěch

útvaru, svazku, svazu. Při přesunu na vlastním území, která opatření budou zabezpečovat orgány teritoria.

Dále si ujasní opatření a jejich časové plnění jako např.

- celkovou dobu na organizaci chemického zabezpečení přesunu,

- dobu na přípravu návrhu,

- dobu na přednesení návrhu, kdy dát příspěvek do rozhodnutí a rozkazu velitele pro přesun,

- podíl na zpracování plánu a nařízení pro OPZHN,

- zpracování plánu chemického zabezpečení přesunu,

- vydání směrnice pro chemické zabezpečení přesunu,

- vydání nařízení pro pluk chemické ochrany, rotu chemické ochrany, četů radiálního a chemického průzkumu,

- kontrolu proniknutí, pochopení a realizace nařízených úkolů.

V závěru z ujasnění úkolů vyplynou NCHV (CHN) konkrétní opatření k organizaci opatření chemického zabezpečení:

- v kterém útvaru, svazku nebo kterým osám přesunu a prostorům má věnovat hlavní pozornost při organizaci opatření chemického zabezpečení;

- začlenění jednotek a útvarů chemického vojska do pochodové sestavy útvaru, svazku, svazu;

- jaká opatření chemického zabezpečení učinit ihned a v dalším;

- jaké informace, požadavky, nařízení má zabezpečit, komu a do kdy předlo-

žit, doručit (časové pořadí plnění úkolů k organizaci chemického zabezpečení).

Po ujasnění si úkolu NCHV seznámí náčelníky skupin — příslušníky správy (oddělení) s úkolem svazu, opatřeními chemického zabezpečení nadřízeného a orgánů teritoria ve prospěch svazu a charakterizuje rozsah a způsob řešení součinnostních otázek. Vydá pokyny ke zpracování podkladů pro návrh na organizaci chemického zabezpečení, k přípravě předběžných nařízení pro NCHV (CHN svazku) a velitele pluku chemické obrany, k zabezpečení přehledu o radiační a chemické situaci v pásmu pochodu, k vedení vzdušného i pozemního radiačního a chemického průzkumu a zahájení prací na plánování chemického zabezpečení přesunu.

V dalším hodnotí situaci. V určeném čase vyslechne závěry a návrhy náčelníků skupin (příslušníků oddělení) a zpracuje celkový návrh na chemické zabezpečení přesunu pro rozhodnutí velitele. Ve stanovené době přednese návrh veliteli. Po schválení návrhu předává náčelníku operační správy (oddělení) příspěvek do rozhodnutí velitele, zabezpečuje náčes do grafického rozhodnutí a plánu přesunu.

V další době řídí, kontroluje a usměrňuje činnost správy (oddělení) při plnění úkolů k organizaci a plánování chemického zabezpečení v duchu úkolu, rozhodnutí velitele a vydaných pokynů. Zvláštní pozornost věnuje kontrole proniknutí předběžných směrnic, nařízení a jejich pochopení, řešení součinnostních otázek s důrazem na zpracování plánu přesunu (začlenění jednotek a útvarů do pochodových sestav, jejich použití, zabezpečení radiačního a chemického průzkumu atd.), plánu a nařízení pro ochranu vojsk proti ZHN.

Souběžně se zpracováním plánu chemického zabezpečení zpracovává směrnici

ce pro chemické zabezpečení, nařízení, veliteli pcho, nařízení pro vzdušný radiační průzkum a další potřebná nařízení.

CHN svazku po ujasnění úkolů seznámí svého zástupce (důstojníka pro MTZ) s úkolem svazku, úkoly chemického zabezpečení přesunu, s opatřeními, která ve prospěch svazku zabezpečuje NCHV armády, popř. teritoriální orgány, a s nezbytnými součinnostními otázkami. Vydá pokyny ke zpracování dílčích částí podkladů pro návrh na chemické zabezpečení a přípravu předběžných nařízení pro CHN útvarů a pro velitele roty (praporu) chemické ochrany. Poté přistoupí k hodnocení situace.

Po osobním zhodnocení situace vyslechne dílčí závěry a návrhy svého zástupce a důstojníka pro MTZ a připraví si celkový návrh na chemické zabezpečení pro rozhodnutí velitele svazku. Ve stanovenou dobu návrh přednese veliteli.

Po schválení návrhu předává na operační oddělení příspěvek do rozhodnutí, zakreslí do grafického rozhodnutí — plánu přesunu a vydá předběžné směrnice a nařízení. V dalším je činnost CHN svazku obdobná jako u NCHV s tím rozdílem, že spolupracuje a zpracovává dokumenty v rozsahu stanoveném pro stupeň svazku.

CHN útvaru po ujasnění úkolu vydá předběžné pokyny veliteli roty chemické ochrany, veliteli čety, radiačního a chemického průzkumu. V dalším zhodnotí situaci a připravuje návrh na chemické zabezpečení pro rozhodnutí velitele pluku. Ve stanovenou dobu je přednese veliteli a po schválení návrhu spolupracuje na plánu přesunu pluku, zpracuje příspěvek do rozkazu velitele a vlastní pracovní mapu.

Na všech stupních je důležitým opatřením kontrola proniknutí, pochopení a důsledného plnění nařízených úkolů.

Při hodnocení situace NCHV (CHN) hodnotí:

a) Nepřítele

— dosavadní způsob a rozsah použití jaderných zbraní,

— dosavadní způsob, rozsah a druh použití OL,

— na základě znalosti organizace nepřítele, operačně taktických zásad použití ZHN kalkuluje ve spolupráci se zpravodajskými orgány jeho možnosti v použití ZHN, hodnotí možné prostředky jejich použití, cíle a prostory jejich použití,

— při přesunu na území protivníka možnosti použití jaderných a ženižné chemických zátarasů.

Možný závěr:

— možnosti nepřítele v použití ZHN a předpokládané ztráty vlastních vojsk,

— pravděpodobné prostory napadení ZHN, možný vznik a rozsah zamořených prostorů (nebezpečné prostory napadení v prostoru soustředění, za přesunu, v novém prostoru, na čáře nebo prostoru zasažení atd.) a rozsah zamoření vojsk,

— vliv použití ZHN na splnění úkolů,

— kde časově a prostorově, u koho soustředit úsilí opatření chemického zabezpečení.

b) Radiační a chemická situace

— radiační a chemická situace v pásmu přesunu (osách), v prostoru ukončení přesunu, směru bojové činnosti,

— úroveň radiace na osách přesunu, v prostoru odpočinku a zaujetí prostoru soustředění,

— předpokládané dávky ozáření a stupeň zamoření vojsk,

— zamořené prostory, druh OL a hustota zamoření, stálost OL, možné zamoření vojsk při jejich překonání.

Možný závěr:

— vliv radiační a chemické situace na přesun (uspořádání pochodové sestavy),

— nejvhodnější způsob, směry (osy) překonání zamořeného prostoru (objíždky zamořených prostorů),

— rozsah a doba radiačního a chemického průzkumu,

— prostor a způsob dozimetrické kontroly,

— prostor částečné, úplné speciální očištění vojsk a vzhledem na to začlenění jednotek a útvarů chemického vojska do pochodové sestavy vojsk;

— kdo a kdy vytyčí zamořené prostory, označí místa použití PCHOJ a připravenosti vojsk k překonávání zamořeného úseku.

c) Terén

— celkový charakter terénu v pásmu přesunu, na osách, v novém prostoru (prostoru zasazení) z hlediska použití ZHN nepřitelem a možnosti využití pro ochranu vojsk,

— komunikační síť v pásmu přesunu, možnosti volby objíždek a to vzhledem na možnou radiační a chemickou situaci, stanovení prostorů, které nelze obejít,

— nejvhodnější prostory z hlediska přirozených vlastností k ochraně živé síly pro volbu zastávek denního odpočinku a prostorů rozmístění,

— výhodné prostory pro pozorovací stanoviště,

— vodní zdroje a možnosti využití místních zdrojů pro speciální očištění.

Možný závěr:

— nebezpečné prostory z hlediska použití ZHN (soutěsky, přechody přes vodní teky, horské a vodní masívy),

— prostory, které nelze obejít,

— možné objíždky zamořených prostorů,

— nejvhodnější prostory (úseky) z hlediska ochrany vojsk pro volbu prostoru zastávek, denního odpočinku a rozmístění,

— pozorovací stanoviště,

— prostory vhodné pro organizaci speciální očištění,

— kde soustředit úsilí k zabezpečení odmořování komunikací,

— začlenění jednotek chemického vojska do pochodové sestavy vojsk.

d) Povětrnostní situace

— vliv povětrnostních podmínek na použití OL a způsob použití jaderných zbraní,

— vzhledem na charakter terénu prostory dlouhodobého setrvání OL na terénu, směry a prostory šíření zamořené atmosféry a radioaktivního oblaku.

Možný závěr — jak povětrnostní podmínky umožňují (znesnadňují) použití jednotlivých typů OL a pozemních jaderných úderů.

e) Vlastní vojska

— vycvičenost vojsk a dosavadní zkušenosti z chemického zabezpečení,

— stav ozáření a zamoření vojsk a jeho vliv na bojeschopnost s přihlédnutím na stávající radiační a chemickou situaci v pásmu přesunu a nezbytnost překonání zamořených prostorů,

— stav zabezpečení vojsk chemickým materiálem a jeho bojeschopnost,

— stav a bojeschopnost jednotek, útvarů, chemického vojska, (počty osob, BT, chemického materiálu, ozáření atd.), možnosti průzkumu, speciální očištění, odmořování terénu a výstroje.

Možný závěr:

— jaká opatření učinit k zvýšení připravenosti a bojeschopnosti vojsk: například dozimetrickou kontrolu, speciální očištění, kontrolu bojeschopnosti chemického materiálu, doplnění chemického materiálu, prověření znalostí signálů a činnosti při jejich vyhlášení, nácviky v použití PCHOJ a odmořovacích souprav, přípravu osob a bojové techniky k překonání zamořených úseků během přesunu atd.,

— vyčlenění sil a prostředků k vedení radiačního a chemického průzkumu, speciální očištění a odmořování komunikací,

— začlenění jednotek chemického vojska do pochodové sestavy a jejich úkoly před zahájením a v průběhu přesunu, při zastávkách v denním odpočinku, zaujetí nového prostoru rozmístění nebo prostoru zasazení,

— požadavky na nadřízeného náčelníka.

Na základě závěrů z ujasnění úkolu a zhodnocení situace zpracujeme „Návrh NCHV (CHN) na chemické zabezpečení přesunu.“ Jeho rozsah závisí na celkové době k přípravě přesunu. V každém případě však musí řešit:

1. Pravděpodobnost použití ZHN co do druhu, doby a způsobu použití, možnosti v použití OL a JZ nepřítelem:

— v přípravném období, ve vyčkávacím prostoru,

— za přesunu,

— v novém prostoru rozmístění, v prostoru (čáře) zasazení,

— nebezpečné prostory z hlediska použití ZHN v přípravném období, za přesunu, v novém prostoru rozmístění, v prostoru (čáře) zasazení.

2. Vliv radiační a chemické situace na přesun:

— zamožené prostory, úroveň radiace, stupeň zamožení, dávky ozáření a stupeň zamožení vojsk,

— nevhodnější prostory (úseky) pro stanovení zastávek, odpočinku, rozmístění,

— prostory soustředění úsilí opatření chemického zabezpečení,

— uspořádání pochodové sestavy,

— nevhodnější směry (osy) přesunu přes zamožené prostory, objížďky zamožených prostorů,

— síly, prostředky a doba vzdušného i pozemního radiačního průzkumu stanovených os, prostoru rozmístění, zasazení, vytyčení zamožených prostorů a jejich objížďek,

— síly, prostředky a doba odmoření úseků komunikací pro přesun.

3. Opatření k zvýšení připravenosti a bojeschopnosti vojsk:

— zjištění skutečné radiační situace v pásmu přesunu,

— doba a místo dozimetrické kontroly,

— doba, místo, prostředky a způsob speciální očisty,

— kontrola bojeschopnosti chemického materiálu,

— koho, kde a kdy doplnit chemickým materiálem,

— prověření znalosti signálů a činnosti vojsk při jejich vyhlášení,

— nácvik v používání PCHOJ, odmořovacích souprav atd.,

— příprava osob a bojové techniky k překonání zamožených úseků,

— další opatření podle konkrétní situace.

4. Opatření, která plánuje ve prospěch útvaru, svazku, svazu, nadřízený náčelník, nebo orgány teritoria.

5. Úkoly chemického zabezpečení, návrh na použití pluku chemické ochrany (prcho, rcho, črcho);

a) zabezpečení radiačního a chemického průzkumu os přesunu, v pochodové sestavě, v prostoru odpočinku, rozmístění, zasazení:

— směr, prostor, úsilí radiačního a chemického průzkumu,

— doba zahájení, ukončení vzdušného a pozemního radiačního průzkumu,

— prostory pozorovacích stanovišť, doba pohotovosti, jejich manévry,

— způsoby varování vojsk.

b) zabezpečení speciální očisty osob a bojové techniky — za přesunu, částečná vojskovými prostředky v prostorech zastávek a úplná před zaujetím prostoru odpočinku, rozmístění, zasazení.

c) zabezpečení odmořování komunikací:

— s hlavním zřetelem na prostor,

— v čí prospěch.

6. Použití pluku chemické ochrany k zabezpečení navržených úkolů chemického zabezpečení:

— rozdělení pluku chemické ochrany do záloh, složení,

— začlenění do pochodové sestavy, předání do prostoru,

— konkretizace úkolů jednotlivých záloh, doby pohotovosti k plnění úkolů a jejich manévry.

Použití prcho, rcho svazku:

— vyčlenění sil a prostředků k zabezpečení radiačního a chemického průzkumu (VS, TVS, OZP, OLN, rekognoskační skupina), vytvoření zálohy a její začlenění do pochodové sestavy svazku,

— začlenění prcho, rcho do pochodové sestavy (předání do prostoru), konkretizace úkolů, doby pohotovosti k plnění úkolů (plánované prostory rozmístění MSO).

Použití rcho, čtyř radiačního a chemického průzkumu:

- rozdělení rcho, črhpz k zabezpečení průzkumu,
- začlenění do pochodové sestavy,
- úkoly, doby pohotovosti.

7. Zabezpečení vojsk chemickým materiálem:

- stav zabezpečení chemickým materiálem a jeho bojeschopnost,
- kdy a kde bude doplněn materiálem do zahájení přesunu, za přesunu, do zasazení.

8. Požadavky na zabezpečení silami a prostředky nadřízeného náčelníka:

- vzdušný a pozemní radiální a chemický průzkum,

- prostory rozvinutí MSO,
- zásah k odmoření terénu,
- doplnění chemického materiálu,
- další požadavky podle konkrétní situace.

9. Celkový závěr

a) chemické vojsko je schopno zabezpečit plnění úkolů v plném rozsahu nebo s sníženými možnostmi a v důsledku toho zaměřit úsilí chemického vojska jen na...

b) chemické vojsko není schopno zabezpečit plnění úkolů, příčiny a co je třeba učinit.

Rozsah zpracování dokumentace chemického vojska k zabezpečení přesunu

Na stupni svazu zpracujeme

- návrh na chemické zabezpečení přesunu,

— příspěvek do rozhodnutí (rozkazu) velitele,

— příspěvek do plánu a nařízení pro ochranu vojsk proti ZHN,

— předběžné nařízení pro vzdušný radiální průzkum,

— předběžné směrnice pro chemické zabezpečení,

— předběžné nařízení pro pluk chemické ochrany,

— plán chemického zabezpečení přesunu,

— plán MTZ,

— směrnice pro chemické zabezpečení,

— nařízení pro pluk chemické ochrany,

— nařízení pro vzdušný radiální průzkum.

Trvale vedeme mapu radiální a chemické situace.

Na stupni svazku zpracujeme

— návrh na chemické zabezpečení přesunu,

— příspěvek do rozkazu velitele svazku,

— nařízení pro prcho, rcho,

— nařízení pro vzdušný radiální průzkum,

— nařízení pro chemické zabezpečení útvarů,

— příspěvek do nařízení pro OPZHN,

— pracovní mapu CHN svazku s opa-

třeními chemického zabezpečení s radiální a chemickou situací.

Podle časové situace vydáme předběžná nařízení pro vzdušný radiální průzkum, chemické zabezpečení a pro prapor, rotu chemické obrany.

Na stupni útvaru zpracujeme

— návrh na chemické zabezpečení přesunu, v pracovním sešitě CHN,

— příspěvek do rozkazu velitele útvaru pro přesun a pro OPZHN,

— nařízení pro rcho, četv radiálního a chemického průzkumu, podle časové situace vydává CHN předběžné nařízení veliteli rcho, čty radiálního a chemického průzkumu,

— pracovní mapu CHN útvaru s opatřeními chemického zabezpečení, s radiální a chemickou situací.

Obsah dokumentace chemického vojska k zabezpečení přesunu:

V příspěvku do rozhodnutí (rozkazu) velitele uvedeme úkol chemického vojska (prcho, prcho, rcho, črhpz) k zabezpečení přesunu, ve kterém pole stupně velení a situace řešíme

— složení a úkoly chemické zálohy (záloh), její začlenění do pochodové sestavy,

— vyčlenění sil a prostředků pro radiální a chemický průzkum k zabezpečení jednotlivých prvků pochodové sestavy a k získání přehledu o radiální a chemické situaci na osách a v prostoru (čáře) zasazení,

— vyčlenění sil a prostředků k zabezpečení speciální očisty vojsk, odmořování

terénu ve prospěch jednotlivých prvků pochodové sestavy za přesunu, v prostorech odpočinku a při zasazení do boje,

— dobu pohotovosti jednotlivých opatření.

Plán ochrany proti zbráním hromadného ničení zpracovává na stupni svazu operační správa (oddělení). Správa chemického vojska (chemické oddělení) se podílí na jeho zpracování v úkolech, které plní chemické vojsko. V příspěvku do plánu OPZHN k zabezpečení přesunu řeší:

— radiační a chemickou situaci (zářes kres do mapy plánu OPZHN),

— pravděpodobné (nebezpečné) prostory napadení ZHN v pásmu přesunu svazu,

— organizace a úkoly vzdušného i pozemního radiačního průzkumu v pásmu přesunu s důrazem na pochodové osy, prostory zastávek, denního odpočinku a prostor (čáru) zasazení,

— organizaci dozimetrické kontroly,

— organizace opatření k zabezpečení ochrany vojsk při překonávání zamořených prostorů (úseků),

— úkoly chemické zálohy svazu, její začlenění do pochodové sestavy, úkoly ve speciální očištění vojsk a odmořování terénu,

— hlášení.

Při přesunu na vlastním území uvádíme i úkoly teritoriálních orgánů v prospěch svazu s uvedením zásadních otázek součinnosti. Na základě plánu OPZHN zpracujeme „Nařízení pro ochranu vojsk proti ZHN“ jako samostatný dokument (až na stupeň svazek).

V části nařízení pro OPZHN za chemické vojsko můžeme řešit tyto úkoly:

Údaje o skutečné radiační a chemické situaci v pásmu přesunu zpravidla naoleáté jako přílohu k nařízení.

1. Nepřítel

— charakteristika dosavadního použití ZHN nepřitelem,

— předpoklad použití ZHN za přesunu,

— nebezpečné prostory z hlediska použití ZHN.

2. Organizace a úkoly vzdušného i pozemního radiačního a chemického průzkumu, denního odpočinku, v prostoru (čáře) zasazení

— úkoly, které plní ve prospěch svazu (svazku, útvaru) prostředky nadřazeného,

— úkoly k zabezpečení míst velení,

CZP, OLN s uvedením konkrétních sil a prostředků, doby pohotovosti k plnění, nebo doby splnění stanovených úkolů; jejich místo v pochodové sestavě.

3. Organizace dozimetrické kontroly

— kdy, kde a v kterém prostoru zabezpečí,

— kdy a kam hlásí výsledky.

4. Organizace částečné a úplné očištění vojsk v průběhu a po ukončení přesunu

— plánované prostory a doba částečné speciální očištění prostředky vojsk,

— plánované prostory rozvinutí MSO pro úplnou speciální očištění prostředky nadřazeného,

— plánované prostory rozvinutí MSO vlastními prostředky, doba pohotovosti; vyčleněné síly a prostředky, jejich místo v pochodové sestavě.

5. Organizace odmořování komunikací

— plánované úseky k odmořování prostředky nadřazeného,

— plánované úseky odmoření vlastními prostředky, v čí prospěch, vyčleněné síly a jejich místo v pochodové sestavě.

6. Úkoly vojsk k zabezpečení překonání zamořených prostorů.

7. Vyčlenění sil a prostředků do OLN.

8. Hlášení.

Při přesunu na vlastním území uvedeme i úkoly teritoriálních orgánů ve prospěch vojsk.

Plán chemického zabezpečení přesunu zpracováváme na stupni svazu. CHN svazků a útvarů zpracovávají a vedou pracovní mapy.

Obsah plánu

— cíl a hlavní úkoly chemického zabezpečení přesunu,

— povětrnostní situace,

— situace nepřítel, čára dotyku,

— pásmo přesunu svazu,

— skutečná radiační a chemická situace,

— nebezpečné prostory z hlediska použití ZHN nepřitelem za přesunu,

— plánovaný úkol svazu po ukončení přesunu,

— osy přesunu, výchozí místa, průchoďště, regulační čáry, prostory zastávek a denního odpočinku,

— orientačně sestava vojsk v prostoru rozmístění, v prostoru denního odpočinku, podrobné rozmístění jednotek a útvarů chemického vojska,

— plánovaná opatření chemického zabezpečení ve prospěch svazu prostředky a silami nadřízeného náčelníka, orgány teritoria, popř. vojsky prvního sledu,

— úkoly vzdušného radiačního průzkumu prostředky svazu; časově, prostorově, síly a prostředky,

— úkoly radiačního a chemického průzkumu a pozorování do zahájení přesunu, za přesunu, v prostoru zastávek, denního odpočinku a v prostoru zasazení; časově a prostorově, síly a prostředky (schéma začlenění do pochodové sestavy),

— plánované použití pluku chemické ochrany — vyčlenění záloh, jejich složení, začlenění do pochodové sestavy, nebo prostory předstunutí záloh, osy přesunu s časovým a prostorovým řešením jejich úkolů k zabezpečení přesunu a dalšího úkolu (plánované prostory rozvinutí MSO, úseky odmořování terénu s dobou pohotovosti atd.),

— prostory rozmístění chemických skladů, plánované osy a prostory rozmístění,

— týlová, zdravotnická a technická zařízení působící v prospěch pluku chemické ochrany.

Tabulky k plánu

1. Možnosti nepřítele v použití OL, časově a prostorově vzhledem na předpokládané prostředky použití a jejich dosah.

2. Možnosti nepřítele v použití jaderných zbraní.

3. Možnosti chemického vojska svazu v radiačním a chemickém průzkumu, speciální očištění vojsk, odmořování terénu a ve speciální očištění výstroje vzhledem na bojeschopnost, MTZ a rozdělení do záloh.

4. Rozdělení sil a prostředků chemického vojska.

5. Schéma pochodové sestavy pluku chemické ochrany (záloh), začlenění do pochodové sestavy svazu.

6. Schéma organizace spojení s plukem chemické ochrany (zálohami).

7. Zabezpečení vojsk chemickým materiálem.

8. Plán přesunu chemického materiálu. Pracovní mapa CHN svazku — útvaru bude mít obdobný obsah s tím rozdílem, že rozsah úkolů bude řešen v rámci možnosti prcho (črhpz). K souběžnému plánování na podřízených stupních vydáváme předběžné směrnice a nařízení. **Předběžná směrnice** může mít tento obsah:

1. Informace o skutečné radiační a

chemické situaci v pásmu na osách přesunu. Zpravidla na oleště jako příloha.

2. Předpoklad použití ZHN nepřítelem, nebezpečné prostory v pásmu přesunu.

3. Předpokládané úkoly chemického zabezpečení ve prospěch svazu (svazku) s časovou a prostorovou orientací.

4. Úkoly chemického zabezpečení podřízeného svazu (svazku), které musíme organizovat s časovým předstihem nebo plnit ihned z hlediska časového prodloužení.

5. Jaké hlášení a požadavky předložit, komu, dokdy.

Předběžné nařízení pro velitele pluku chemické ochrany, prcho (rcho) bude obsahovat:

1. Informace o skutečné radiační a chemické situaci v pásmu — na osách přesunu.

2. Předpoklad použití ZHN nepřítelem, nebezpečné prostory.

3. Úkol pluku chemické ochrany, prcho (rcho):

a) k zabezpečení připravenosti vojsk k přesunu

— průzkum, speciální očištění, odmořování úseků komunikací.

b) k zabezpečení vojsk za přesunu, plnění úkolů

— vyčlenění záloh, jejich složení a předpokládané úkoly s dobou pohotovosti.

c) k plánování přesunu pluku chemické ochrany, jednotlivých záloh (rcho), — nový prostor rozmístění, osa přesunu, pohotovost.

4. Jaké hlášení a požadavky předložit.

Předběžné nařízení pro vzdušný radiační průzkum bude obsahovat:

1. Přípravu k vedení vzdušného radiačního průzkumu v prostoru, trasu, výchozí bod průzkumu, otočné body, kontrolní body měření, místo ukončení průzkumu; nebo na ose, výchozí bod, místo ukončení průzkumu.

2. Pohotovost k vedení vzdušného radiačního průzkumu.

Směrnice pro chemické zabezpečení, nařízení pro pluk chemické ochrany, prcho (rcho) a nařízení pro vzdušný radiační průzkum zpracováváme souběžně s plánem chemického zabezpečení přesunu. Rozdíl v obsahu jejich hlavních bodů oproti směrnici (nařízení) pro chemické zabezpečení operace spočívá ve specifikaci jednotlivých opatření chemického zabezpečení a úkolů pluku co do pořadí, času a způsobu jejich organizace a plnění.

Činnost za přesunu

Za přesunu řídí NCHV (CHN) činnost piuku chemické ochrany, prcho (rcho, črchpz) a upřesňuje jednotlivá opatření chemického zabezpečení podle konkrétní situace, možnosti a potřeb. Pro včasné získání zpráv o parametrech jaderných úderů a informací o chemických úderech v pásmu přesunu i z prostorů mimo pásmo musí mít NCHV (CHN) trvale zabezpečen odposlech v síti radiační informace. Zprávy o úderech na pochodovou sestavu či v její blízkosti (10–15 km) zjišťují a předávají vlastní jednotky radiačního a chemického průzkumu.

NCHV (CHN) na základě zpráv o jaderných a chemických úderech předvídá radiační a chemickou situaci, jaký vliv bude mít na přesun a podává konkrétní návrhy na:

- upřesnění vzdušného i pozemního radiačního a chemického průzkumu,

- upřesnění ochranných opatření, způsob překonání zamořených prostorů, nebo aspoň prostorů s nejnižším zamořením, organizace částečné a úplné speciální čistoty,

- zabezpečení předávání parametrů jaderných úderů a informací o chemických úderech jakož i výsledků radiačního a chemického průzkumu nadřazenému náčelníku.

Při přesunu na vlastním území ve vzájemné součinnosti s příslušnými orgány teritoriálního velení upřesňuje radiační a chemickou situaci a požadavky na průzkum a speciální očistu vojsk prostředky teritoria.

Podle situace a rozhodnutí velitele vyžaduje radiační a chemický průzkum, speciální očistu, odmoření terénu a další opatření u nadřazeného náčelníka. Přitom dbá na maximální stručnost a konkrétnost formulování žádosti. Na základě rozhodnutí velitele vydává nařízení k radiačnímu a chemickému průzkumu, speciální čistotě vojsk a odmoření terénu, kontroluje proniknutí a plnění stanovených úkolů. Podle konkrétní situace upřesňuje plán vytyčení objížděk zamořených prostorů chemického zabezpečení s důrazem na předvídání opatření k chemickému zabezpečení úkolů svazu (svazku) po ukončení přesunu.

Ničení protiúderného uskupení nepřítele v útoku

Jedním z rozhodujících faktorů dosažení úspěchu v útoku je dovedná organizace boje s různými uskupeními vojsk nepřítele v obraně, která tvoří druhý sled a zálohy, včetně zničení jeho protiúderných uskupení. Jen úplné zničení nejdůležitějších protiúderných uskupení nepřítele vytváří podmínky k rozhodnému rozvíjení útočné operace a dosažení stanovených cílů v nejkratší době. Proto při přípravě útoku a v jeho průběhu je velmi důležité správně určit způsob zničení protiúderného uskupení nepřátelských vojsk.

Jedním z charakteristických rysů soudobé obrany je vysoká aktivnost, která nachází svůj výraz především v rozhodných protiúderech. Mají-li vojska v obraně k dispozici dostatečné množství záloh a druhých sledů a využívají-li všech možností manévru silami a prostředky, jsou

schopna v krátké době vytvořit silná protiúderná uskupení. Zvláštností takových uskupení je mohutná palebná síla, vysoká pohyblivost a manévrovost. Včasné zničení protiúderných uskupení vytváří předpoklady vysokého tempa a nepřetržitosti útoku.

Způsoby ničení protiúderných uskupení, v závislosti na konkrétních podmínkách, mohou být různé. Rozhodující vliv na jejich volbu mají:

- charakter činnosti nepřítele,
- bojové možnosti vojsk v útoku,
- schopnost průzkumu zabezpečit včasné a úplné zjištění protiúderných uskupení nepřítele,
- operační situace vojsk obou stran,
- zvláštnosti terénu,
- meteorologické podmínky,
- faktor času.

Možný charakter činnosti nepřítele

Rozbor největších obranných operací druhé světové války umožňuje s jistotou vyslovit závěr, že společným znakem těchto operací bylo nepřetržité hledání takových způsobů vedení obranné činnosti, které by umožňovaly zničit hlavní uskupení vojsk v útoku a vytvořit výhodné podmínky pro přechod do útoku. Přitom vedení protiúderů bylo považováno

za nejdůležitější podmínku odolnosti a aktivnosti obrany. Včas připravený a dovedně uskutečněný mohutný protiúder zásadním způsobem měnil poměr sil a prostředků a průběh bojové činnosti; kromě toho zabezpečoval úspěch obranné operace v celku. Základ protiúderů v soudobé válce tvoří hromadné použití jaderných zbraní. Vojska protiúderného uskupení,

kteřá využijí výsledků jaderných úderů, dokončí zničení hlavního uskupení vojsk v útoku nebo přisunovaných záloh. Přitom k zabránění nebo zpomalení přisunu záloh není vyloučeno vytvoření pásem radioaktivního zamoření na směru jejich postupu.

Cíle protiúderů mohou být různé. Častým cílem protiúderu bude zničení uskupení vojsk nepřítele, která se vklínila do obrany a zmaření jeho útoku na daném operačním směru, což umožní vytvořit podmínky pro přechod do protiótoku. Nejdůležitějším cílem protiúderu v průběhu obranné operace je zničit nepřátelská vojska v útoku a zbavit nepřítele aktivity a možnosti úplně nebo částečně obnovit původní operační situaci vojsk. V řadě případů mohou směřovat protiúderu na pomoc obklíčenému uskupení vlastních vojsk. Pro souložnou obrannou operaci jsou charakteristické protiúderu vedené s cílem udržet výhodné terénní čáry nebo důležité strategické objekty, zabránit vojskům v útoku rozšířit vytvořená předmostí na velkých vodních překážkách nebo vojska zničit a obnovit obranu na řece.

Podle požadavků řádů a předpisů armád kapitalistických států připravují se protiúderu na určených, nejdůležitějších směrech a čarách v souladu se zámyslem vedení obranné operace. Úsilí vojsk protiúderného uskupení směřuje na nejzranitelnější místa v operační sestavě útočníka, převážně do jeho boků. Nejdůležitějším principem vedení protiúderů je využití prvku překvapení. Zúčastní se jich maximální množství vojsk (zejména tankové, aeromobilní a mechanizované svazky), jejichž bojová činnost je podporována všemi palébnými prostředky i jadernými zbraněmi.

Armádní protiúder bude zpravidla veden v době boje o taktickou hloubku obrany silami armádních záloh s použitím záloh nebo druhých sledů svazků v obraně, nebo také v průběhu boje o udržení mezilehlých obranných postavení.

Protiúderu skupiny armád se zúčastní silné operační a někdy i strategické zálohy v hodnotě několika armádních sborů nebo armádního svazu a části sil prvního operačního sledu. Takový protiúder může být obvykle veden v operační hloubce obrany za bojů o udržení mezilehlých postavení a nakonec i obranných pásem. Vytvoření silného úderného uskupení ve všech případech předpokládá široký manévru silami a prostředky z jiných směrů.

Hromadné použití jaderných zbraní vojsky v obraně natolik zvýšilo možnosti aktivní činnosti vojsk, že není vyloučeno ani použití svazků prvního operačního sle-

du k vedení protiúderu nejen v průběhu obranného sražení, ale i při počátečním rozvíjení úderných uskupení vojsk k útoku. Tato varianta protiúderu z hlediska jeho organizace a vedení je velmi složitá. Bude ovšem pravděpodobnější, čím větší možnosti použít jaderné zbraně budou mít vojska v obraně.

Formy manévru při protiúderech jsou dnes jiné než dříve. Nebezpečí zničení protiúderného uskupení jadernými zbraněmi vyžaduje organizovat opatření k rozptýlení úsilí vojsk na několik směrů. Je to výhodné i vzhledem ke značnému zkrácení přeskupování vojsk, která se zúčastní protiúderu. Z toho vyplývá, že armádní protiúder nejčastěji budou vést jednotlivé divize na různých směrech a protiúder skupiny armád několik armádních sborů na dvou až třech směrech, nebo na směru hlavního úderu 1 až 2 sbory v součinnosti s údery jednotlivých divizí na jiných směrech. Přitom hlavní síly vojsk prvního sledu budou pevně bránit obsazené prostory a zabezpečovat činnost protiúderného uskupení.

Nejvýhodnější je vést údery do boků. Tento způsob umožňuje při jinak stejných podmínkách dosáhnout nejlepších konečných výsledků. Navíc i charakter činnosti útočníka, který rozvíjí útok na samostatných směrech a s odkrytými boky, bude napomáhat zejména vedení úderů do boků. Avšak výjimkou nebude ani možnost vedení čelního úderu silami protiúderného uskupení v zápětí po jaderných úderech s cílem rozdělit a po částech zničit vojska, která se vklínila do obrany. Právě tímto způsobem je možné s velkou pravděpodobností dosáhnout překvapení.

K podpoře vojsk, která vedou protiúder do týlu vojsk v útoku, mohou být vysazeny operační vzdušné výsadky a v průběhu protiúderu i taktické vzdušné výsadky. Důležitý význam má činnost aeromobilních útvarů, zejména vrtníků palébné podpory.

Protiúderu v průběhu obrany bez použití jaderných zbraní budou vedeny za podpory hromadných úderů letectva a palby dělostřelectva.

Zahájení protiúderu je plánováno v závislosti na vzniklé situaci. Přitom zvláštní význam má stanovení doby. Na základě řádů a předpisů armád kapitalistických států můžeme udělat některé závěry. Protiúder, který byl zahájen příliš brzy, může vést k upoutání vojsk na vedlejších směrech. Případné zpoždění zahájení protiúderu může vést k neúspěchu. Nejvýhodnější pro jeho zahájení je ten okamžik, kdy tempo útočníka se zpomalilo

nebo jeho útok byl zastaven a jeho vojska nestačila opevnit dosažené čáry, přisunout zálohy a přeskupit síly a prostředky.

Rozhodující podmínkou úspěšného vedení protiúderu v minulé válce bylo vytvoření převahy sil a prostředků na zvolených směrech hned při jeho zahájení.

Bojové možnosti vojsk v útoku

Tento druhý faktor podstatně ovlivňuje způsob ničení protiúderných uskupení nepřítel. Je naprosto zřejmé, že možnosti vojsk především závisí na množství a mohutnosti raketových jaderných prostředků a na síle leteckého uskupení na daném operačním směru. Kromě toho závisí na schopnosti způsobit obránci vážné ztráty klasickými prostředky, tj. letectvem, dělostřelectvem, tanky a dále také na tom, jsou-li v sestavě útočníka vysoce manévrové svazky (svazy), počítaje v to i vzdušné výsadkové a aeromobilní. Nakonec tyto možnosti do jisté míry závisí na schopnosti útočníka vést úspěšný boj s radioelektronickými prostředky nepřítel, organizovat spolehlivé materiální a technické zabezpečení vlastních vojsk a zabezpečit jejich pevné a nepřetržité vedení.

Možnosti sil a prostředků průzkumu útočníka k zabezpečení včasného a úplného zjištění protiúderných uskupení

Je to velmi důležitý faktor, který má rozhodující vliv na volbu způsobu zničení protiúderných uskupení nepřítel. Jen v takovém případě je možné vést úder s předstihem. Přitom má důležitý význam průzkum prostředků jaderného napadení a jejich zničení s cílem zmařit hromadný jaderný úder nepřítel, který obyčejně předchází protiúderu.

Po získání prvních zpráv o zahájení přesunu protiúderného uskupení nepřítel musíme rychle soustředit úsilí všech druhů průzkumu do pásma jeho přesunu a rozvinování tohoto uskupení. Přitom hlavní pozornost musíme věnovat určení koordinát palebných postavení nepřítel k době pohotovosti vlastních prostředků ničení.

Je pochopitelné, že všechny faktory, které mají vliv na volbu způsobu zničení

V soudobých podmínkách je možné dosáhnout takové převahy jadernými údery a dalšími mohutnými palebnými prostředky. Spolehlivé zničení útočícího uskupení vojsk palbou vyloučí složité přeskupování vojsk na směr protiúderu a umožní vedení protiúderu z chodu, bez jakéhokoli přerušení.

Boj s protiúdernými uskupeními v průběhu druhé světové války nabýval zpravidla formy odražení protiúderů, protože jejich zmaření nebylo možné v důsledku nedostatečné mohutnosti a délky působení prostředků ničení. Existence jaderných zbraní, velká úderná síla a manévrovost pozemních vojsk, větší délka působení a síla soudobých klasických prostředků umožňují vést mohutné údery na vojska nepřítel, na jeho protiúderná uskupení v prostorech soustředění, při jejich přesunech z hloubky, na čarách rozvinování a v průběhu odražení protiúderu. V souvislosti s tím se zásadně změnily úkoly, které plní vojska; vznikla totiž reálná možnost zmařit připravený protiúder v poměrně krátké době.

protiúderného uskupení, působí v těsné vzájemné spojitosti. Kromě toho všechna protiúderná uskupení svým složením, výzbrojí a vybavením nejsou stejná. Vezmeme-li k ostatním může být jedno z nich hlavní a nejsilnější. Různá protiúderná uskupení, co do svého složení a místa v sestavě, vyžadují použití rozmanité způsoby jejich zničení. Proto v každém konkrétním případě je nutné úplně a všestranně zhodnotit operační situaci, a připravit detailní propočty pro přijetí zdůvodněného rozhodnutí, které zabezpečí efektivní splnění stanovených úkolů v nejkratší době.

Způsoby ničení protiúderných uskupení v rozhodující míře ovlivňují výsledky úderů strategických jaderných prostředků a v celé řadě případů budou záviset na výsledcích bojové činnosti velkých vzdušných výsadků.

Hlavní způsoby ničení protiúderných uskupení

V soudobých útočných operacích, v závislosti na charakteru použití sil a prostředků, mohou být tyto způsoby:

- úplné zničení protiúderných uskupení hromadným jaderným úderem;
- vedení skupinových jaderných úde-

rů ve spojitosti s rozhodným útokem pozemních vojsk, která dokončí rychlé zničení protiúderného uskupení;

— zničení protiúderného uskupení hromadnými údery klasických prostředků ničení a údery svazků pozemních vojsk k jeho rozdělení a zničení po částech se současným odražením zahájeného protiúderu.

Způsoby ničení protiúderných uskupení však se budou lišit nejen charakterem použití sil a prostředků, ale i úlohou času a prostoru. Tento úkol je možné splnit současně nebo postupně, na jednom nebo několika směrech.

Zcela nově je řešena otázka ničení protiúderného uskupení v soudobé útočné operaci. Hlavním cílem je zmařit připravený a ne odražený již vedený protiúder, tak jak tomu bylo v minulé válce. Snaha útočníka zmařit protiúder již při jeho přípravě je vyvolána nutností předejít obránce, vést jaderné údery a nedopustit jeho přechod k aktivní útočné činnosti. Za výhodných podmínek situace (dostatek sil a prostředků na straně útočníka a včasné zjištění zpráv o nepříteli) je zničení protiúderného uskupení do zahájení jeho aktivní činnosti plně reálným úkolem.

Hlavním způsobem ničení je hromadný jaderný úder na prostředky jaderného napadení a soustředěná vojska protiúderného uskupení, který zabezpečuje jeho spolehlivé zničení v krátké době.

Za účinný způsob zničení protiúderných uskupení považujeme jejich ničení jadernými údery ve vykládacích prostorech, v prostorech soustředění a při přesunu na čáru zasazení; zejména v době, kdy vojska jsou nejzranitelnější (při přechodu horských průsmyků, širokých vodních překážek a v době rozvíjení do bojové sestavy).

Plánujeme-li zničit protiúderné uskupení hromadným jaderným úderem, musíme počítat s tím, že jeho síly a prostředky mají vysokou pohyblivost. Proto je zapotřebí vysoké operativnosti velení vlastním vojskům, abychom nepříteli zničili. Důležitou úlohu při plnění tohoto úkolu bude mít letectvo, které je schopné účinně ničit pohyblivé cíle. Raketové jaderné údery je výhodné vést na méně pohyblivé a ze vzduchu silně chráněné objekty protiúderných uskupení, jako jsou např. prostředky jaderného napadení, soustředění vojsk a techniky, místa velení, různé stavby (mosty, přehrady, dočasná přepraviště) a zranitelné prostory na osách přesunu nepříteli.

Při rozboru otázky o ničení sil a prostředků protiúderného uskupení v době

jejich přesunu, zvláště zdůrazňujeme důležitost úderu na ně, v první řadě raketami při zastávkách vojsk (technické kontroly, odpočinek vojsk a zastavení před pásmy zničení, požárů a zamoření).

Jsou-li protiúderná uskupení nebo jeho části rozmístěna mimo dosah prostředků ničení vojsk v útoku, není vyloučeno ani použití strategických sil a prostředků, které jsou schopny úplně zničit velké protiúderné uskupení nebo mu způsobit takové ztráty, že vojska při rozvíjení útoku jen dokončí jeho úplné zničení. Vzniklá pásma radioaktivního zamoření v důsledku mohutných jaderných úderů vytvoří výjimečně těžkou situaci pro ta záložní uskupení nepříteli, která nebyla bezprostředně v prostorech účinků strategických prostředků; budou mít omezený manévr a ztížené zásobování. Současně však do určité míry mohou tyto údery ovlivnit i činnost vojsk v útoku. Proto musíme brát v úvahu možné následky vlastních jaderných úderů a vyloučit negativní vlivy, které působí zejména na tempo útoku a na činnost vojsk při dokončení zničení protiúderného uskupení.

Druhý způsob zničení protiúderných uskupení je založen na použití jaderných zbraní a klasických prostředků ničení ve spojitosti s údery svazků pozemních vojsk, která dokončí zničení nepříteli. Přitom jaderné údery a palba klasických prostředků mohou značně oslabit protiúderné uskupení a vytvořit podmínky pro rozhodný útok vojsk.

Nebude-li útočník z jakýchkoli důvodů schopen zmařit připravovaný protiúder a vojska v obraně jako první uskuteční hromadný jaderný úder a v zápatí za ním zahájí aktivní činnost vlastním protiúderným uskupením, vzniknou podmínky, ve kterých útočník bude přinucen pokusit se zmařit již zahájený protiúder. Ovšem v tomto případě nejdůležitějším principem dosažení hlavního cíle, tj. zničení protiúderných uskupení nepříteli, zůstává jejich ničení jadernými údery, údery letectva a současnou rozhodnou činností vojsk a dokončení zničení nepříteli.

Abychom účinně využili jaderné zbraně, zejména v případě jejich omezeného počtu, musíme v první řadě ničit jaderné prostředky a ta uskupení nepříteli, která v dané situaci jsou nejnebezpečnější, a zničit nejdůležitější objekty, které podstatně ovlivňují bojeschopnost nepříteli.

V útočné operaci bez použití jaderných zbraní, základem zničení protiúderných uskupení jsou hromadné palby a údery svazků pozemních vojsk (po zasazení druhých sledů a záloh do sražení) s cílem rozdělit a zničit uskupení nepříteli.

le po částech. Zkušenosti z minulé války svědčí o tom, že při odrážení silných protiúderných uskupení musela vojska v útoku částí sil přecházet do dočasné obrany. Tento způsob je nejsložitější a vyžaduje hluboké a všestranné zhodnocení vzniklé operační situace, včasné stanovení úkolů vojskům, dovedné soustředění úsilí na zvolených směrech, trvalou součinnost pozemních vojsk s jinými druhy vojsk a příbranými prostředky ničení.

I když tento způsob byl charakteristický pro druhou světovou válku, budeme muset o něm uvažovat i v soudobých podmínkách, kdy útočník bude přinucen přecházet do dočasné obrany na směru činnosti protiúderného uskupení. Tato situace může vzniknout tehdy, kdy vojska v útoku nebudou mít dostatečné množství jaderných nábojů ke zničení vojsk nepřítel v době jejich přesunu nebo rozvíjení a hromadná palba klasických prostředků ničení nebude mít požadovaný účinek; kromě toho kdy průzkum nezjistí prostory rozmístění silných záloh nepřítel, kdy úderné uskupení útočníka bude značně vzdáleno od týlových základů, čímž se podstatně sníží zásoby všech druhů munice a jiného materiálu, nebo kdy nepřítel uskuteční předstihující jaderný úder.

Jak ukazují rozborů bojových zkušeností, první význam v podobných podmínkách má organizovaný přechod vojsk z útoku do obrany, i v případě již zahájeného protiúderu nepřítel.

K nejdůležitějším úkolům, které vojska budou řešit při organizaci takové obrany, patří:

- příprava a vedení úderů všemi prostředky ničení,
- okamžité upevnění dosažených nebo výhodných čar,
- vytvoření obranného uskupení sil a prostředků v krátké době,
- organizace systému palby, zejména palby proti tankům,
- ženijní úprava terénu, v první řadě rychlé vybudování zátarasů na nebezpečných směrech.

Vyvrcholením obranné činnosti útočníka budou úderů do boků a týlu protiúderného uskupení s cílem dokončit jeho zničení. K tomu můžeme využít útvarů a svazky ze zálohy (z druhého sledu) nebo vojska přesunutá z jiných směrů. V této situaci nemůžeme vyloučit ani čelní úder, protože manévr nebude vyžadovat mnoho času, potřebného k přesunutí vojsk. Obranná činnost na směru nepřátelského protiúderu bude spojena s rozhodným útokem na jiných směrech.

V závislosti na operační situaci zničení protiúderného uskupení může být dosaženo vstřícným úderem hlavních sil útočníka. Ve všech případech nebezpečí protiúderu nesmí mít za následek snahu útočníka vytvořit souvislou obranu na bocích, protože to může odčerpat značné množství sil a prostředků od plnění hlavního úkolu. Vojska, určená k činnosti proti protiúdernému uskupení, přesunují se na východí čáry v rozčleněných sestavách a z chodu přecházejí do útoku s tanky a bojovými vozidly pěchoty v prvním sledu.

Jak ukazují zkušenosti z Velké vlastenecké války a z poválečných cvičení, použití pozemních, vzdušných i aeromobilních vojsk a letectva při ničení protiúderných uskupení nepřítel v průběhu útočné operace může být řešeno různými způsoby.

Při vedení bojové činnosti s použitím jaderných zbraní dokončí pozemní vojska zničení protiúderných uskupení nepřítel především rozhodným útokem v zápatí po jaderných úderech na několika nejkratších směrech s cílem rozdělit a dokončit zničení bojeschopných uskupení nepřítel. Tento způsob umožňuje rychle zlomit odpor nepřítel a vyjít do operačního prostoru. Kromě toho vojska v obraně jsou přinucena rozptýlit své úsilí na několik směrů a mají potíže ve volbě objektů k vedení jaderných úderů.

V případě, kdy protiúderné uskupení je rozmístěno v poměrně nevelké hloubce, potom vojska útočí na sbíhavých směrech s cílem obklopení a zničení bojeschopných sil tohoto uskupení. Bereme-li v úvahu možnost, že jaderné úderů způsobí nepříteli značné ztráty, potom k dokončení zničení protiúderného uskupení můžeme použít omezené síly (jednotlivé svazky a útvary a dokonce oddáry) a hlavní síly budou rozvíjet rozhodný útok do hloubky.

Úder může být veden i na jednom směru s cílem odříznout a zatlačit bojeschopné síly nepřítel k přírodním překážkám a postupně je rozdělovat a ničit. Vojska mohou dále použít obchvatu, obejít a vyjít do týlu protiúderných uskupení k vedení úderu do jeho boků a týlu.

Při ničení protiúderného uskupení rozmístěného v operační hloubce ve značné vzdálenosti od vojsk v útoku, je ztíženo okamžité využití výsledků hromadného jaderného úderu. V této situaci může vzniknout potřeba opakovaných jaderných úderů bezprostředně před útokem svazků prvního operačního sledu na nepřátelské uskupení.

Zároveň s použitím jaderných zbraní při plnění úkolů ničení protiúderných uskupení budeme široce používat i klasické prostředky ničení, používané letectvem a dělostřelectvem, zvláště tehdy, kdy vojska v útoku naváží bezprostřední dotyk s nepřítelem, při vedení střetného sražení, obklíčení a dokončení zničení protiúderného uskupení atd. Např. systematicky soustředěné údery bombardovacího letectva dezorganizují nepřítele, způsobí značné ztráty vojskům na přesunu, zeslabují jejich údernou sílu a za příznivých podmínek mohou podstatně zdržet protiúder. Letectvo je schopno rychle soustředit úsilí na libovolném směru v libovolném prostoru. To dává možnost využít je ke zpomalení nebo k zmaření operačních přeskoků vojsk, k ničení protiúderných uskupení v prostorech soustředění, na přesunu a na čarách rozvíjení k vedení protiúderu.

Palba dělostřelectva plně zabezpečuje nepřetržitou podporu tanků a pěchoty v útoku, umožňuje rychle a spolehlivě ničít nepřátelské objekty na směru činnosti vojsk, zejména taktické prostředky jaderného napadení, umlčovat dělostřelectvo, vést boj s tanky, ničit živou sílu a palebné prostředky, umlčovat místa velení a postavení prostředků PVO a konečně ničit bližší zálohy a důležité tylové objekty. Plní-li tyto úkoly dělostřelectvo, musí v krátké době uskutečňovat manévry na nebezpečné směry předpokládané činnosti protiúderného uskupení, rychle se připravit k vedení palby z chodu, široce využívat způsobů hromadné a soustředěné palby na nejdůležitější objekty (cíle). Velmi účinným prostředkem boje s protiúdernými uskupeními je reaktivní a dalekonosné kanónové dělostřelectvo.

Zničení protiúderných uskupení při použití klasických prostředků můžeme dosáhnout jen za předpokladu sladěné činnosti různých druhů pozemních vojsk a letectva. V takových případech, zároveň s přechodem části sil do dočasné obrany k odražení protiúderu, je zapotřebí rychle vytvořit rozhodující převahu sil a prostředků (zejména tanků a dělostřelectva) na zvolených směrech aktivní činnosti a zabezpečit vysokou úroveň organizace součinnosti k dosažení stanovených cílů v krátké době. Přitom upřesnění úkolů může obsahovat jen některé změny pásem útoku svazů a svazků, upřesnění směru hlavního úderu, změny v podřízení svazků a posilových prostředků a upřesnění lhůt pchotnosti vojsk.

Nepřátelská protiúderná uskupení je účelné ničit silami vojsk prvního operačního sledu a záloh. Jen v případě nutnosti

je vhodné použít některou část druhého sledu k rozhodnému rozvíjení útoku do operační hloubky obrany nepřítele.

Při ničení protiúderných uskupení nepřítele mají zvláště velký význam údery tankových vojsk. Mohutná úderná síla, vysoká manévrovost, schopnost překonávat pásma zamoření a ničení umožňují v nejvyšší míře jejich účinné využití ke splnění těchto úkolů. Tankové svazky, které působí na jednotlivých směrech, nesmí se zavazovat do těžkých bojů, ale musí rozhodně obcházet bojeschopná uskupení nepřítele a rychle dosáhnout určených prostorů. Jejich činnost se musí přitom vyznačovat vysokou aktivností, snahou vyjít do boků a týlu bojeschopných sil nepřítele, a obsadit z chodu v součinnosti se vzdušnými výsádky důležité prostory a objekty v operační hloubce. Účinnost činnosti tankových útvarů (svazků), jak o tom svědčí i válečný konflikt na Blízkém východě, přímo závisí na stupni umlčení nepřátelských protitankových prostředků.

Mechanizovaná vojska soustřeďují své úsilí k dokončení zničení bojeschopných útvarů (svazků) a těch nepřátelských uskupení, které obešly tankové svazky. Používají přitom úderů taktických jaderných zbraní, úderů letectva a hromadné palby dělostřelectva.

Důležitý význam při ničení protiúderných uskupení v průběhu útočné operace mají vzdušná výsádková a aeromobilní vojska. Podle složení, předurčení, hloubky vysazení a charakteru plněných úkolů mohou být vzdušné výsádky použity v průběhu všech etap boje s protiúdernými uskupeními nepřítele, tzn. od jejich zjištění až po jejich úplné zničení.

Mohou plnit tyto hlavní úkoly:

- okamžité využití výsledků jaderných úderů;
- obsazení a udržení důležitých objektů (prostorů), uzlů cest, průmyků, průchodů a přeprav přes vodní překážky;
- zmaření přesunu protiúderných uskupení nepřítele a manévru zálohami z jiných směrů.

Jak ukázaly zkušenosti lokálních vátek, široce se budou používat i taktické vzdušné výsádky, které budou napomáhat svazkům prvního sledu rozvíjet útok, ničit jaderné prostředky, místa velení a další důležité objekty nepřítele, které nemohou zničit jiné bojové prostředky, dokončovat zničení bojeschopných menších uskupení vojsk nepřítele, mařit manévry bojeschopnými silami nepřítele, vytvářet potřebné podmínky zejména tankovým svazkům při překonávání vodních překá-

žek z chodu, pásem radioaktivního zamoření a zátarasů.

Útvary a jednotky aeromobilních vojsk jsou schopny způsobit citelné ztráty nepříteli v době jeho přesunu z prostorů soustředění, na čarách rozvinování a v průběhu útoku. Mohou na dlouhou dobu zdržet přesun záloh a nedovolit jim zesílit protiúderné uskupení. Vysoce účinné v boji s nepřátelskými tanky, bojovými vozidly pěchoty a dalšími obrněnými prostředky jsou bitevní vrtulníky, vyzbrojené PTRS. Aeromobilní vojska mohou být široce využita i k ničení jednotlivých bojeschopných ohnisek odporu při dokončování ničení protiúderných uskupení.

Jednou z důležitých podmínek postupného ničení protiúderných uskupení, která jsou rozmístěna v různé hloubce, považujeme vedení operace v takovém tempu, které by předstihlo narůstání úsilí nepřítelů k organizovanému odporu vojskům útočníka. Ke splnění tohoto úkolu se doporučuje dosáhnout vyššího tempa přesunu vlastních vojsk než jsou tempa manévru zálohami nepřítelů.

Jak ukázaly zkušenosti nedávných událostí na Blízkém východě, zvláštní pozornost při organizaci ničení protiúderných uskupení zasluhuje protivzdušná obrana vojsk. Používané síly a prostředky musí být připraveny k okamžité činnosti na nebezpečných směrech. Vytvářejí souvislá protiletadlová raketová pásma v součinnosti se stíhacím letectvem k odražení úderů nepřátelského letectva ve všech výškách. Podle potřeby je možné organizovat narůstání sil a prostředků PVO s využitím manévru z jiných směrů. Současně jsou vedeny údery na nepřátelská letiště s cílem zeslabit letecké uskupení.

K boji s aeromobilními a vzdušnými výsadečnými vojsky nepřítelů, na základě zkušeností z lokálních válek, jsou použí-

vány hlavně tankové útvary ze zálohy, letectvo, síly a prostředky protivzdušné obrany. Jejich úkolem je zničit vzdušné výsadky již v době, než se spojí s vojsky protiúderného uskupení.

Terén může rovněž kladně napomáhat splnění úkolu ke zničení protiúderného uskupení nebo naopak ztěžovat činnost vojsk, zejména v případě vzniku rozsáhlých pásem radioaktivního zamoření, zničení a požárů.

Určujeme-li způsob zničení protiúderného uskupení musíme všestranně zhodnotit i **meteorologické podmínky**. Jsou-li v důsledku počasí složité podmínky pro činnost letectva, budou omezeny i možnosti ničení sil nepřátelského uskupení i v období jejich přesunu a rozvinování.

Časový faktor v bojové činnosti má důležitý význam. Se zvláštní pozorností musíme hodnotit tento faktor zejména při volbě nejúčelnějšího způsobu zničení protiúderného uskupení. Např. při rozhodování o jaderném úderu musíme přesně propočítat rychlost přesunu uskupení a zhodnotit pohotovost vlastních prostředků k činnosti (i při opakovaném odpálení). Plánujeme-li zničit protiúderné uskupení vstřícným úderem, potom musíme nejen propočítat rychlost přibližování, ale i včas určit pravděpodobnou čáru a dobu střetnutí, plánovat přestihující palébné údery atd.

Jako příklad zničení protiúderného uskupení nepřítelů nám může sloužit Východopruská operace (leden 1945), kdy v jejím průběhu v prostoru Liebstadt vojska 2. Běloruského frontu (48.A v součinnosti s 3. a 49.A) zničila silné protiúderné uskupení německých fašistických vojsk v hodnotě jedné tankové, dvou motorizovaných a čtyř pěších divízií, které se mělo pokusit obnovit postavení na řece Visle.

Zničení protiúderných uskupení je jednou z rozhodujících podmínek nepřetržitého vedení útočné operace ve vysokém tempu. Studium nejvýhodnějšího způsobu splnění tohoto úkolu je tvůrčí proces, který musíme neustále zdokonalovat a rozvíjet.

Upraveno ze sovětského tisku

K součinnosti polních a teritoriálních štábů

Jde o organizaci součinnosti štábů polních vojsk za přesunu přes teritorium na počátku války.

Před zasazením do boje se budou jednotlivé svazky a útvary přesunovat na větší nebo menší vzdálenosti, v závislosti na mírové dislokaci.

Na větší vzdálenosti (od 300 km) půjde o kombinovaný přesun. Polní vojska za přesunu na teritoriu by se neměla zdržovat boji s diverzními jednotkami a s výsady nepřítele, nebo zabezpečením přesunu jiných jednotek. Zabezpečením přesunu se mají zabývat síly a prostředky teritoria.

Vojska na přesunu budou cílem úderů raketových vojsk a letectva, napadení diverzních a výsadkových jednotek nepřítele. Mohou utrpět těžké ztráty na lidech a materiálu. Budou muset překonávat prostory chemického a radioaktivního zamoření. Nepřítel může ničit důležité komunikační objekty, zamořovat prostory denních odpočinků apod.

Proto vojska musí být včas informována o situaci na osách přesunu, aby mohla učinit účinná opatření. To by měly zabezpečit síly a prostředky teritoria. Velitelství a štáby teritoria musí mít stále aktuální a plné informace o prostoru, za který zodpovídají. Mimo jiné o stavu sjízdnosti cest, o technickém stavu komunikačních zařízení a objektů, dohodnutých prostorů odpočinků, zničených úsecích cest, zamořeném terénu, o činnosti průzkumných diverzních a výsadkových jednotek nepřítele a o jejich způsobu činnosti.

Budou též znát dobu a směry železničních přeprav, popř. i vykládací stanice.

Síly a prostředky teritoria udržují a chrání silniční a železniční zařízení, vyznačují cesty přesunu, objezdy zničených a zamořených úseků, udržují pořádek ve vyznačeném prostoru apod.

Štáby teritoria jsou však schopny zabezpečit přesun vojsk, dostanou-li odpovídající údaje o přesunu s určitým předstihem, který je časově nutný k organizaci tohoto zabezpečení. K tomu dostávají údaje o směru a době přesunu, o plánovaných prostorech denního odpočinku a požadavky k materiálně technickému zabezpečení přesunu.

Na to musí pamatovat a soustředit pozornost štáby, které plánují přesun. Také korektury v plánech přeskupení musí dát štábům, které přesun vojsk přes teritorium zabezpečují.

Požadavky teritoriálními štábům mohou štáby polních vojsk předávat buď přímo, nebo prostřednictvím nadřazených teritoriálních štábů.

Konkrétní navazování styku mezi štáby bude mít více forem (styční důstojníci, náčelníci oddělení, náčelníci různých skupin — např. průzkumná, operační, železniční, technického zabezpečení apod.), každá musí však vycházet a odpovídat konkrétním podmínkám teritoriální organizace.

Nejvýhodnější ve štábu teritoria bude, aby soustředil požadavky všech zainteresovaných oddělení, popř. jednotlivých skupin, a tyto po vyhodnocení projeďnal se štábem přesunujících se vojsk. Pak může kterýkoliv důstojník štábu (ať je zařazen v kterékoliv skupině) kvalitně informovat vojska, která přijdou do prostoru daného štábu (za který odpovídá).

SOUČINNOST SE ŠTÁBY SIL A PROSTŘEDKŮ TERITORIA

Předmět styku (štáb, vel. úseku)	Místo styku	Způsob navázání spojení	Hodnost, jméno styčného důstojníka (skupiny)	Č a s			Zásadní úkoly
				odjezdu	navázání styku	návrat	
VS TUŘÍN	TUŘÍN Dlouhá ul. 23	telefonicky TUŘÍN 428	kpt. Ríša náčelník spojení	—	16.20 8. 5.	—	Získat údaje o – stavu cest a objektů na nich, – činnosti nepřítele podél os přesunu, – možnosti denního odpočinku v prostoru Řehanka. Stav pitné vody, – nejbližší nemocnice a možnosti předání raněných a nemocných.
VS MAŘATÍN	MAŘATÍN Moravská ul. 16	osobní styk	major Škába 2 poddůst. osobní vůz	20.30 9. 5.	21.40 9. 5. — 10.00 10.5.	13.20 10. 5.	Získat informace o – sjízdnosti cest a stavu objektů na nich, – místě a době zřízení záložní mostové přepravy na řece Doba přepravy svazku (útvary) – místo a možnost opravy techniky TA – činnost nepřítele, – zamořené prostory a možnosti objezdů.

Zásadou zůstává, že styk musí štáb polních vojsk navázat s teritoriálním štábem daleko dříve, než vojska přijdou do prostoru (pásma), za který teritoriální štáb odpovídá. Pak součinnost udržují během přesunu přes celý prostor. Kromě toho velitelé proudů využijí všech možností, aby se informovali u obyvatelstva, stranických a vládních orgánů o situaci na ose přesunu. Důležité zprávy hlásí ihned nadřízeným velitelům a štábům.

Spojení s teritoriálním štábem navazují vojska jak z výchozího prostoru, tak během přesunu z míst odpočinku technickými prostředky spojení, nebo styčnými důstojníky důstojnického průzkumu. Rádio spojení použijí jen výjimečně a předem si musí vyžádat povolení nadřízeného. Telefonicky se napojují na teritoriální spojovací uzly, popř. na civilní síť. Při hovorech musí však zabezpečit a zachovávat všechny zásady utajeného velení.

Osobní styk navazuje styčný důstojník od přesunujících se vojsk přímo v teritoriálním štábu, nebo s důstojníkem tohoto štábu na smluveném místě. Může to být na velitelském stanovišti teritoriálního štábu, které je na ose přesunu. Někdy (podle konkrétní situace) bude výhodné styk navázat přímo ve štábu polních vojsk ve výchozím prostoru (při dostatku času).

Je několik způsobů, jak zabezpečit nepřetržitou součinnost během celého přesunu (např. doprovod styčných důstojníků na čele proudů přes celý prostor, nebo obsazením pořádkových stanovišť na důležitých místech, zabezpečením dojezdu do místa odpočinku a pak na hranice prostoru apod.). V zásadě musí však odpovídat a vycházet z konkrétních organizačních podmínek na teritoriu vojenské-
ho okruhu, nebo kraje.

Zásadou však zůstává, že vzájemný styk organizují vyšší štáby (armáda, divize). V úkolech nebo nařízeních pro bojové zabezpečení mají dát nižším štábům (velitelům útvarů, nebo proudů) nejnutnější údaje pro součinnost a to:

— s kým navázat styk a v jakém rozsahu,

— místa VS teritoriálních štábů a místa pořádkových stanovišť,

— provozní údaje rádiových sítí teritoriálních štábů,

— údaje pro utajené velení (volací znaky),

— místa spojovacích uzlů nebo telefonických stanic.

V žádném případě nemůže se omezit jen na lakonické konstatování „všemi prostředky získat informace od sil a prostředků teritoria“. Je třeba uvést konkrétně kde, kdy a co získat. Velitelé proudů zase musí též hlásit nadřízenému všechny důležité informace, které získali na ose přesunu.

Součinnost s teritoriálními štáby organizuje náčelník štábu svazku polních vojsk. Na základě pokynů velitele a nařízení vyššího štábu (v duchu plánu přeskupení) určuje koncepci a rozsah součinnosti, zásady a způsoby navázání styku. Tyto jsou základem pro plánování všech prováděcích nařízení.

Zvláštní plán součinnosti nezpracovává, jednotlivá opatření doplňuje do plánu přeskupení. Na mapu (Plánu přeskupení) zakresluje

— hranice prostorů, za které odpovídají jednotlivé teritoriální štáby,

— přesná místa VS, spojovacích uzlů, pořádkových stanovišť a spojovacích míst na ose přesunu,

— přesné rozmístění důležitých objektů a zařízení (sklady, opravny, nemocnice, PHM atd.),

— místa pro navázání styku (např. připojení se styčné skupiny ke štábu).

Ostatní údaje může uvést v tabulce — viz **tabulka**.

V plánu navázání styku musí zahrnout i zámysl podřízených štábů (útvárů). Vyjadřuje to též v úkolech pro útvary a dává jim též výtah z tabulky součinnosti. Informace, které získal při navázání součinnosti nebo z vlastního pozorování, předává ihned operačnímu oddělení, které informuje nadřízené a všechny zainteresované složky štábu.

Získané údaje od teritoriálního štábu vycítává jako nařízení do útvarů.

Upraveno z polského tisku

z kapitalistických armád

POUŽITÍ JADERNÝCH MIN V ARMÁDÁCH NATO

Použití jaderných min považuje velení vojsk NATO za základní součást systému zátarasů bojové zóny středoevropského válčiště, a za nedílnou součást operačních plánů použití jaderných zbraní v ozbrojených silách Severoatlantického paktu. Jejich používání se plánuje ve všech druzích boje, zvláště však při vedení obrany, manévrové obrany, ústupu, a to jak v podmínkách vedení války s omezeným používáním jaderných zbraní, tak i ve všeobecné jaderné válce. Neustálý další vývoj jaderných min, jejich unifikace, používání umělých materiálů, propracovávání zásad jejich používání i výcvik s jadernou municí vedou k závěrům, že je nutné v příští možné válce počítat s jejich používáním. To vyžaduje od velitelů, štábů i vojsk zvládnout operačně taktické zásady používání jaderných min u nepřitele a opatření k přípravě a vedení útoku s překonáváním jaderných zátarasů.

Specifické vlastnosti a bojové účinky jaderných min umožňují jejich používání v armádách NATO jak ve válce vedené s omezeným používáním jaderných zbraní, a to již od jejího počátku, tak i při vedení všeobecné jaderné války.

V rámci strategických koncepcí kapitalistických států přijalo velení NATO na nátlak NSR pro středoevropské válčiště koncepci „přední strategie“, jejímž hlavním smyslem je zabránit vojskům protivníka obsadit území NSR a vytvořit podmínky k přenesení bojové činnosti na území ČSSR a NDR již v prvních dnech války. Důležitou úlohu k zabezpečení této koncepce přikládá velení NATO použití jaderných min s cílem:

- eliminovat pro armády NATO nevýhodný poměr sil v pozemním vojsku zneprístupněním některých prostorů;
- krýt pasívní směry a boky hlavních úderných uskupení na rozhodujících směrech činnosti;
- získat maximum času k skutečné mobilizačním opatření a přísunu operačních a strategických záloh na válčiště;
- znemožnit vedení útočných operací vojsk Varšavské smlouvy a způsobit jim maximální ztráty, zvláště na živé síle.

Podplukovník ing. Jiří Dojiva

Podle současných koncepcí přechodu k používání jaderných zbraní postupnou eskalací z války vedené klasickými prostředky je možné předpokládat, že hromadné používání jaderných min bude spadat do první etapy omezené jaderné války vedené taktickými jadernými zbraněmi. Přitom aktivace jednotlivých jaderných min může být uskutečněna v období varovných a výběrových jaderných úderů nepřítele. Jaderné miny mohou být použity dříve než ostatní prostředky hromadného ničení pouze se souhlasem prezidenta USA; za jistých okolností (při napadení jadernými zbraněmi protivníka) může povolit použití jaderných min vrchní velitel ozbrojených sil NATO, nebo jiný velitel operačního svazku USA z pověření prezidenta USA.

Nejnižší velitelé, kteří mohou používat jaderné miny, jsou velitelé divizí a velitelé brigád.

Jaderné miny se budou používat hlavně v obraně, kde jsou začleněny do systému zátarasů a tvoří jeho základ. V útoku se plánuje jejich používání v součinnosti s ostatními prostředky zátarasování ke krytí boků a styků, k odrážení protiztečí a protiúderů. Jejich účinek však nesmí ohrožovat zámysl a průběh další činnosti vojsk.

Přestože použití jaderných min, zvláště při vedení obranného boje, je velmi výhodné, má podle názorů západních vojenských teoretiků určité nevýhody. Při jejich výbuchu dochází k rozsáhlému radioaktivnímu zamoření, které může být za určitých povětrnostních podmínek nebezpečné pro vlastní vojska a obyvatelstvo. Dále vznikají prostory boření, záplav a požárů, které omezují pohyb obou protivníků a mohou ztěžovat protizteče, protiúderů nebo přechod do útoku.

Ke splnění sledovaných cílů používají se jaderné miny jednotlivě, v jaderných uzlech zátarasů, v jaderném minovém pásu podél státní hranice, nebo v hloubce území na důležitých strategických směrech. Ke zřízení uzlu zátarasu se používá několika jaderných min. Jaderný minový pás může mít hloubku několik desítek kilometrů a hustotu 1 až 3 jaderné miny na 1 km fronty. Použitím jaderných min malé ráže, uložených vedle sebe na vzdálenost rovnající se průměru nálevky, vznikne nepřekonatelný souvislý příkop.

Nepřítel může aktivovat jaderné miny buď současně, nebo postupně. Každý z těchto způsobů aktivace má své výhody a nevýhody.

Současně bude nepřítel zpravidla aktivovat jaderné miny tehdy, nebude-li mít dostatek zpráv o postupu našich vojsk,

bude-li chtít vytvořit náhle složitou situaci (rozsáhlé prostory radioaktivního zamoření, boření, záplav a požárů) v celém útočném pásmu obrany (svazku) a tím získat čas pro další zdokonalení obrany.

K postupné aktivaci jaderných min bude docházet zpravidla tehdy, bude-li mít nepřítel dostatek zpráv o postupu našich vojsk, hustota jaderného zátarasu nebude velká (půjde především o uzly jaderných min a jednotlivé miny) a jaderné miny budou uloženy na zvlášť pečlivě vybraných důležitých místech.

Způsoby aktivace se mohou kombinovat.

Účinek jaderných min se zvětšuje tím, že jsou aktivovány v době, kdy prostorem uložení procházejí vojska protivníka. Z toho tedy vyplývá, že hlavním cílem použití jaderných min není ničit živou sílu a bojovou techniku, ale vytvářet především těžko překonatelné prostory radioaktivního zamoření, boření, záplav a požárů, nebo ničit důležité objekty.

Ke ztížení odstraňování překážek se může kombinovat použití jaderných min se zamořením některých úseků chemickými zbraněmi.

Nepřítel předpokládá používat jaderné zátarasy s cílem zastavit nebo zpomalit postup vojsk protivníka, omezit jejich manévry, vytvořit podmínky k vedení úderů jadernými, chemickými a klasickými zbraněmi, nebo dovedně vedenou bojovou činností, maskovacími a klamnými opatřeními zavést protivníka do prostorů vybudovaných jaderných zátarasů. Jaderné miny budou používány k přehrazování důležitých směrů, k ničení důležitých komunikačních a jiných objektů, vodohospodářských zařízení a k vytváření rozsáhlých pásem radioaktivního zamoření, boření, záplav a požárů.

V rámci všeobecné přípravy operačního systému zátarasů byly na území NSR uskutečněny na objektech rozsáhlé úpravy, které souvisejí s přípravou k uložení jaderných min. Kromě toho mohou být použity k uložení jaderných min i stálá zařízení (studny), původně určené k uložení klasických trhavin, i když nedosahují potřebné hloubky pro optimální účinek jaderných min. Nejvíce je těchto stálých zařízení na našich operačních směrech v přední bojové zóně příhraničního prostoru. Další přípravy k použití jaderných min v hloubce území NSR budou dělat v období narůstání mezinárodního napětí jejími jednotky teritoriální obrany a v době války jejími jednotky svazů a svazků prvního operačního sledu.

Jaderné miny, určené k použití v zabezpečovacím pásmu, jsou uloženy ve

skladech na území NSR. S narůstáním mezinárodního napětí v období „válečného nebezpečí“ se připravují objekty, prověřují se místa uložení jaderných min, ale miny se neukládají.

Během „prostého poplachu“ (4–8 dní před válkou) se jaderné miny přisunují armádním sborům. Jaderné miny se mají ukládat teprve po poplachu „rudý“ (několik minut až 1 hod. před zahájením války).

Počítá-li se s vedením omezené jaderné války, může být uložení jaderných min v pásmu boje na zadrženu (v zabezpečovacím pásmu) v souvislosti s realizací operačních plánů v prvních dnech války více nebo méně opožděné. Uvažuje-li se o vedení války pouze konvenčními prostředky ničení, jaderné miny nemusí být ukládány.

Na základě zásad plánování a použití jaderných min a jejich ničivých účinků můžeme dospět k závěru, které ovlivní vedení operací pozemních vojsk ČSLA na pražsko-sárském a přelipském operačním směru:

1. Vzhledem k ničivým účinkům jaderných min

Při ukládání jaderných min v průměrných hloubkách do 10 m dojde výbuchem jaderné miny k **ničení živé síly** a bojové techniky vzdušnou tlakovou vlnou, seismickou vlnou a místními účinky výbuchu. Dále vznikne nálevka, v jejímž bezprostředním okolí dojde k silnému narušení terénu, zboření objektů a závalům.

Dále se vytvoří nebezpečné **radioaktivní zamoření** v nálevce a jejím blízkém okolí a ve směru šíření radioaktivního oblaku. Za výhodných povětrnostních podmínek mohou vzniknout účinkem světelného záření požáry hořlavých předmětů, které se mohou dále rozšiřovat.

Živá síla a technika bude ničena kombinovanými účinky výbuchu jaderné miny, které jsou menší než u pozemních výbuchů a se stoupající hloubkou uložení postupně ztrácí na významu.

Nálevka a její bezprostřední okolí, kde dojde k vytvoření rozsáhlých prostorů boření, požárů a velmi nebezpečným vysokým úrovním radiace, bude v prvních hodinách po výbuchu nepřekonatelnou překážkou. V důsledku vytvoření pásma radioaktivního zamoření s vysokými úrovněmi radiace ve směru šíření radioaktivního oblaku do značných vzdáleností od epicentra výbuchu může být pobytek v těchto prostorech živá síla vyřazena z boje po obdržení vysokých dávek ozáření. Souvislá a hluboká pásma velmi nebezpečného a nebezpečného zamoření

(pásma C a D) zabrání jejich překonání v prvních hodinách po výbuchu i po průjezdných komunikacích.

V důsledku vysokých úrovní radiace v okruhu ničivých účinků jaderné miny bude ztíženo v prvních hodinách i znečištěno odstraňování následků použití jaderných min odřady k odstraňování následků.

2. Vzhledem k předpokládanému použití jaderných min

Na předpokládaných operačních směrech bojové činnosti vojsk je nutné počítat s tím, že vojska NATO použijí jaderné miny především v jaderném minovém pásmu podél státní hranice i v hloubce území NSR k udržení důležitých čar a prostorů a v uzlech jaderných zátarasů na důležitých směrech. Rozsah prací v rámci všeobecné přípravy systému zátarasů ukazuje, že jaderné miny budou pravděpodobně tvořit základ celého systému zatarasování.

Podle posledních zpravodajských údajů je možné počítat s tím, že armádnímu sboru bude přiděleno ke splnění úkolů v obraně 25–30 jaderných min ráže od 0,61 do 15 kt, z nichž si 10–12 velitel sboru ponechá a ostatní přidělí divizím.

Na základě těchto zásad přidělování jaderných min a možností organických a posilových speciálních ženijních jednotek je nutné počítat při ukládání jaderných min s těmito normami:

— V pásmu obrany armádního sboru NSR širokém 90–100 km při posílení 25–30 jadernými minami ráží od 0,01 do 15 kt může být uloženo přidělenými 8–12 odřady MC (USA) a při použití vlastní speciální ženijní zatarasovací čety za 2 hodiny 12–16 řízených jaderných min (hustota minování 1 jaderná mina na 6–7 km). Za 4–6 hodin mohou být uloženy všechny jaderné miny přidělené armádnímu sboru NSR (tj. 25–30 jaderných min při hustotě minování 0,3 jaderné miny na 1 km).

— V pásmu obrany armádního sboru USA může být během 10–12 hodin (jsou-li připravené podkopy a studny) vytvořen jaderný minový zátaras o hustotě 0,8–1 i více jaderných min na 1 km fronty.

— V pásmu obrany divize USA širokém 30 km může být uloženo 12–17 jaderných min, což představuje hustotu minování 0,4–0,6 na 1 km fronty. Při posílení ženijního praporu divize speciální ženijní četou (6 sekcí MC) je možné počítat s tím, že za 2 hodiny bude uloženo 8 jaderných min a za 4–6 hodin plný počet.

Při posílení ženijních čet vrtulníky se ukládání zkrátí až o polovinu.

Z těchto možností vojsk NATO může dospět k závěru, že podaří-li se nepříteli získat čas 4–6 hodin na přípravu jaderných min k použití, narazí naše vojska na jaderný zátaras o hustotě 0,3–0,6 jaderné miny na 1 km fronty.

3. Vzhledem k předpokládané době ukládání a aktivace jaderných min

Jaderné miny budou pravděpodobně ukládány až při poplachu „rudý“, tj. ne více jak 1 hodinu před zahájením války.

Přitom na uložení a zpořádkování jaderné miny v předem připraveném podkopu (studni), na povrchu terénu, v mělkém podkopu, anebo s využitím místních objektů je zapotřebí doby do 20 minut u neřízených jaderných min a do 2 hodin u řízených jaderných min. Z toho vyplývá, že při okamžité aktivní činnosti našich vojsk prvního sledu může být ovládnuta značná část území nepříteli (do hloubky až 10 km), než budou jaderné miny připraveny k odpálení.

Při vedení války pouze konvenčními prostředky se s ukládáním jaderných min nepočítá. Dá se však předpokládat, že nepřítel při ztrátě operační iniciativy a vlastního území bude jaderné miny ukládat, i když je prozatím v období vedení konvenční války nebude aktivovat. Právě tak je třeba počítat s tím, že jaderné miny mohou být ukládány dříve než po vyhlášení poplachu „rudý“.

4. Vzhledem k rozsáhlým opatřením k zajištění prací, spojených s přepravou a uložení jaderné miny, bude pro pozemní, ale i vzdušný průzkum velmi obtížné s dostatečnou přesností určit místo uložení jaderné miny. Naopak však toto důkladné zajištění může být demaskujícím příznakem ukládání jaderných min. Také bezpečnostní opatření u vojsk a obyvatelstva mohou umožnit zjištění prostorů uložení jaderných min. Neustálým udržováním dotyku s nepřítelem a pronikáním mezerami do hloubky jeho sestavy je možné vzhledem k povolenému stupni ohrožení vojsk zabránit nepříteli aktivovat jaderné miny.

Ze závěrů z ničivých účinků jaderných min, předpokládaného jejich použití i možností vojsk NATO zřizovat v relativně krátké době několik hodin jaderný minový zátaras vyplývá, že jaderné miny se stanou v příštím možné válce velmi účinným prostředkem zatarasování a ničení pozemních vojsk při rozvíjení útočných operací do hloubky území NSR. Jak ukazuje současný stav rozpracovanosti taktických zásad jejich použití i stupeň výcviku speciálních ženijních jednotek, je možné konstatovat, že nepřítel se k používání jaderných min všestranně připravuje a přikládá jim ve svých strategických koncepcích značný význam.

Proto musí mít velitelé a štáby naší armády rozsáhlé vědomosti o taktických i technických zásadách použití jaderných min a přijímat včasné a reálné opatření k zabránění ukládání a aktivace jaderných min. Podaří-li se nepříteli jaderné miny odpálit, potom musí řešit nejvýhodnější způsoby překonávání prostorů radioaktivního zamoření, boření, záplav a požárů.

Od pozemních vojsk ČSLA bude vedle bojové činnosti za používání jaderných min vyžadovat znalosti průzkumu, zneškodňování jaderných min, překonávání pásů boření, radioaktivního zamoření, záplav a požárů a odstraňování následků jejich použití.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-майор Мирослав Пелоушек

Использование ясельских традиций для дальнейшего развития форм и методов оперативного и боевого применения ракетных войск и артиллерии . . .	3
---	----------

Автор, исходя из традиций артиллеристов 1-го чехословацкого армейского корпуса, разбирает основные положения Приказа Министра Национальной Обороны на 1975—76 учебный год. Основное внимание автор уделяет повышению боевой готовности, подготовке командиров и штабов и управлению частями и соединениями ракетных войск и артиллерии в современных условиях.

Полковник Милослав Бузек

Социалистическое военное искусство и боевая готовность	8
---	----------

Автор объясняет основные методологические точки зрения социалистического военного искусства в области боевой готовности в условиях ЧНА. Главное внимание он обращает на ее основные категории и их использование в военном деле.

Майор Йосеф Шмайс

Морально-политический фактор в войнах прошлого и настоящего времени	14
--	-----------

Автор рассматривает значение морально-политического фактора в зависимости от уровня общественной жизни и объясняет его значение в этапе возникновения массовых армий. Особое внимание он обращает на роль морально-политического фактора в период создания Красной Армии, в Великой Отечественной войне и в возможных будущих войнах.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Йосеф Влтавски

Эффективнейшее использование действий ядерного оружия.	23
---	-----------

Автор разбирает обстановку, в которой возникает возможность перехода к применению ядерного оружия, условия перехода, влияние средств массового поражения на определение направления главного удара, на наращивание усилия наступающих войск и на использование результатов действий ядерного оружия.

Подполковник Зденек Грон, кандидат военных наук

Принципы использования воздушных десантов в операции	29
---	-----------

Автор рассматривает основные варианты применения воздушных десантов, обращая особое внимание на использование десантов при начале агрессии, при переходе в наступательную операцию и в ходе ведения временной обороны.

Подполковник Йосеф Шебеста

Принятие решения командующим военного округа на следующий день . . .	33
---	-----------

Автор, исходя из опыта учений территориальных штабов, разбирает особенности работы штаба при подготовке и принятии решения командующим военного округа на следующий день. Далее автор излагает возможное содержание (перечень пунктов) решения командующего.

Подполковник Милоуш Новак подполковник Адолф Шафра	
Армейская авиация	38
Авторы статьи указывают роль и место армейской авиации и подробно разбирают основные задачи и возможности указанной авиации в современных условиях ведения войны.	
Подполковник Яромир Ланк, кандидат военных наук	
Армейская артиллерийская группа	45
Автор разбирает значение, место и роль армейской артиллерийской группы в современных условиях ведения боя и операции без применения ядерного оружия. Основное внимание он обращает на задачи, боевой порядок и управление ААГ.	
Подполковник Ярослав Шмидл	
Инженерное обеспечение наступательной операции	55
Автор разбирает основные мероприятия, проводимые инженерными войсками при подготовке и занятии войсками исходного района, главным образом задачи инженерных войск для обеспечения перехода армий первого эшелона в наступательную операцию, которая ведена, как с применением, так и без применения ядерного оружия, а также инженерные мероприятия направленные на отражение контратаки (контрудара) противника.	
Полковник Мирослав Лакомы	
Планирование и руководство химическим обеспечением марша	63
Автор, исходя из статьи напечатанной в нашем журнале №9/1975г., разбирает главные мероприятия, задачи и методику работы начальника химической службы при обеспечении марша.	
ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ	
Уничтожение контрударных группировок противника в наступлении	71
(Из советской печати)	
К вопросам взаимодействия полевых и территориальных штабов	78
(Из польской печати)	

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Йиржи Дойива	
Применение ядерных фугасов в армиях НАТО	81
Автор объясняет принципы применения ядерных фугасов, исходя при этом из их специфических свойств и боевого использования в армиях НАТО, как в войне с ограниченным применением ядерного оружия, так и при ведении боевых действий с полным применением средств массового поражения. Автор разбирает возможности отдельных командирских и технических органов при укладке и активизации этих средств.	